

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra bezpečnostních studií

Diplomová práce

2024

Adéla Krausová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Vývoj strategické kultury Pákistánu:
mezi stabilitou a adaptací**

Diplomová práce

Autorka práce: Adéla Krausová

Studijní program: Bezpečnostní studia

Vedoucí práce: PhDr. JUDr. Tomáš Karásek, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 31.7.2024

Adéla Krausová

Bibliografický záznam

KRAUSOVÁ, Adéla. *Vývoj strategické kultury Pákistánu: mezi stabilitou a adaptací*. Praha, 2024. 92 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra bezpečnostních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. JUDr. Tomáš Karásek, Ph.D.

Rozsah práce: 131 851

Abstrakt

Diplomová zkoumá vývoj strategické kultury Pákistánu na pozadí rekonfigurace mezinárodních mocenských vztahů v podobě stále se prohlubujícího geopolitického soupeření Spojených států s Čínou na jedné straně a jejich strategického sblížení s Indií na straně druhé. Práce se ptá, zda a případně jakým způsobem se strategická kultura Pákistánu proměnila od sedmdesátých let minulého století, kdy se země ustálila v dnešních hranicích, do přítomnosti. Strategická kultura je pojímána jako diskurzivní konstrukce. Jádrem práce je proto interpretativní kvalitativní výzkum založený na metodologii diskurzivní analýzy. Práce došla k závěru, že strategická kultura Pákistánu zůstala navzdory výrazným změnám vnějšího prostředí v průběhu zkoumaného období neměnná. Stabilita strategické kultury Pákistánu tak potvrzuje nosnost tohoto konceptu jako analytického nástroje. Pákistánská strategická kultura stojí na dvou pilířích: (1) soupeření s Indií, která je vnímána jako existenční hrozba, a z něho vycházející (2) spojení s ČLR, která představuje klíčovou bezpečnostní garanci. Z analyzovaných výpovědí pákistánských politických činitelů a armádních představitelů je zřejmé, že Pákistán v důsledku své fixace na Indii mnohdy činil strategická rozhodnutí, která byla v přímém rozporu s jeho strategickými zájmy.

Klíčová slova

Pákistán, strategická kultura, identita, diskurz, Indie

Abstract

The master's thesis examines the evolution of Pakistan's strategic culture against the backdrop of the reconfiguration of international power relations in the form of the ever intensifying geopolitical rivalry between the United States and China on the one hand and its strategic rapprochement with India on the other. The thesis asks whether and, if so, how Pakistan's strategic culture has changed from the 1970s, when the country settled within its present borders, to the present. Strategic culture is conceptualized as a discursive construction. Therefore, the core of this thesis is interpretive qualitative research based on the methodology of discursive analysis. The thesis concludes that the strategic culture of Pakistan has remained constant despite significant changes in the external environment during the period under study. Thus, the stability of Pakistan's strategic culture confirms the relevancy of this concept as an analytical tool. Pakistan's strategic culture rests on two pillars: (1) rivalry with India, who is perceived as an existential threat, and the resulting (2) alliance with the PRC, who acts as a key security guarantee. From the analysed accounts of Pakistani policymakers and military officials, it is clear that Pakistan, as a result of its fixation on India, has often made strategic decisions that were in direct conflict with its strategic interests.

Keywords

Pakistan, strategic culture, identity, discourse, India

Title

Evolution of Pakistan's strategic culture: between stability and adaptation

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce PhDr. JUDr. Tomáši Karáskovi, Ph.D. za jeho vstřícnost a odbornou pomoc při vypracování práce.

Obsah

Úvod	8
1. Teoretická východiska	10
1.1 Koncept strategické kultury a možné mechanismy změny	10
1.2 Změna / stálost strategické kultury	13
2. Metodologie.....	15
2.1 Diskurzivní analýza	15
2.2 Konceptualizace.....	15
2.2.1 Zkoumané elementy strategické kultury.....	16
3. Základní historická, geopolitická a vnitropolitická východiska	18
3.1 Kořeny vzájemných vztahů mezi Pákistánem a Indií.....	18
3.2 Spojenectví mezi Pákistánem a Čínskou lidovou republikou	21
3.3 Ambivalentní vztah Pákistánu a USA	23
3.4 Rekonfigurace mezinárodních mocenských vztahů	27
3.4.1 Zásadní ochlazení vztahů mezi Spojenými státy a Čínou	28
3.4.2 Strategické sblížení Spojených států a Indie	31
3.5 Vnitropolitická východiska.....	34
3.5.1 Hegemonní postavení armády	34
3.5.2 Vojenské zpravodajství ISI.....	35
3.5.3 Jaderné zbraně	35
4. Analýza.....	37
4.1 Analýza roku 1979.....	37
4.1.1 Zasazení do historického kontextu	37
4.1.2 Identita.....	38
4.1.3 Sdílené normy vztahující se k užití síly.....	39
4.1.4 Bezpečnostní hrozby a jejich původci	40
4.1.5 Zahraničněpolitická orientace.....	42
4.2 Analýza roku 1989.....	45
4.2.1 Zasazení do historického kontextu	45
4.2.2 Identita.....	46
4.2.3 Sdílené normy vztahující se k užití síly.....	48

4.2.4 Bezpečnostní hrozby a jejich původci	51
4.2.5 Zahraničněpolitická orientace.....	52
4.3 Analýza roku 2001.....	53
4.3.1 Zasazení do historického kontextu	53
4.3.2 Identita	55
4.3.3 Sdílené normy vztahující se k užití síly	56
4.3.4 Bezpečnostní hrozby a jejich původci	58
4.3.5 Zahraničněpolitická orientace.....	60
4.4 Analýza roku 2011.....	62
4.4.1 Zasazení do historického kontextu	62
4.4.2 Identita	63
4.4.3 Sdílené normy vztahující se k užití síly	65
4.4.4 Bezpečnostní hrozby a jejich původci	66
4.4.5 Zahraničněpolitická orientace.....	67
4.5 Analýza roku 2021.....	72
4.5.1 Zasazení do historického kontextu	72
4.5.2 Identita	73
4.5.3 Sdílené normy vztahující se k užití síly	73
4.5.4 Bezpečnostní hrozby a jejich původci	74
4.5.5 Zahraničněpolitická orientace.....	76
5. Vyhodnocení analýzy	79
Závěr.....	82
Summary.....	83
Použitá literatura.....	84

Úvod

Předkládaná diplomová práce zkoumá vývoj strategické kultury Pákistánu na pozadí rekonfigurace mezinárodních mocenských vztahů v podobě stále se prohlubujícího geopolitického soupeření Spojených států s Čínou na jedné straně a jejich strategického sblížení s Indií na straně druhé.

Strategická kultura není neměnná veličina. Odborníci zabývající se tímto konceptem se shodují, že k proměně strategické kultury může dojít buď pozvolna, vlivem působení množství faktorů, nebo zlomově v důsledku jednorázového externího či interního šoku, přičemž výsledkem je v obou případech rozpor v základních principech strategického myšlení daného bezpečnostního společenství, případně jejich neslučitelnost s nově vzniknuvšími externími podmínkami.

Práce se proto bude ptát, zda a případně jakým způsobem se strategická kultura Pákistánu proměnila od sedmdesátých let minulého století, kdy se země ustálila v dnešních hranicích, do přítomnosti. Stabilita strategické kultury Pákistánu byla jako předmět výzkumu zvolena z následujících důvodů: Míra pozornosti věnovaná Pákistánu neodpovídá důležitosti role, kterou tento člen jaderného klubu hraje a bude v budoucnu hrát v multipolárním světě s mocenskými centry v jeho sousedství. Pokud práce potvrdí, že je strategická kultura tohoto aktéra stabilní, jednalo by se nejen o důležité empirické zjištění, ale potvrdilo by to i nosnost konceptu strategické kultury jako analytického nástroje.

První kapitola představuje ontologickou pozici, kterou autor zaujímá a koncept strategické kultury. Práce bude stavět na teoretických východiscích konstruktivismu a pracovat s konceptem strategické kultury. Chápe proto bezpečnostní zájmy jako konstruované skrze sociální interakci a formované sociálními regulativy. Analýza se zaměří na normativní a ideové struktury, kterým přikládá větší význam než strukturám materiálním.

Druhá kapitola představí metodologii práce. Strategická kultura bude pojímána jako diskurzivní konstrukce. Jádrem práce proto bude interpretativní kvalitativní výzkum založený na metodologii diskurzivní analýzy. Empirický materiál pro analýzu bude zahrnovat přepisy veřejných vystoupení předních pákistánských představitelů – jejich

rozhovory pro média, tiskové konference, projevy. Analyzovaný soubor bude dále obsahovat periodika, která jsou financovaná/vydávaná vládou či armádou.

Následující kapitola představí základní historická, geopolitická a vnitropolitická východiska pro analýzu. První tři podkapitoly se ve stručnosti zabývají historií vzájemných vztahů mezi Pákistánem a Indií od rozdělení Britské Indie po současnost; dále jsou zde krátce popsány základy nerozlučného přátelství mezi Pákistánem a Čínou a ambivalentní vztahy se Spojenými státy. Další podkapitoly se zabývají ochlazování vztahů mezi Spojenými státy a Čínou, a naopak sblížování USA s Indií. Závěr třetí kapitoly se zabývá vnitropolitickými východisky, které hrají zásadní roli ve formování strategické kultury Pákistánu. Jedná se o hegemonní postavení armády, činnost vojenského zpravodajství ISI a vlastnictví jaderných zbraní. Práce zde nemá ambici předložit hlubší analýzu a tyto podkapitoly mají za cíl pouze poskytnout kontext pro zkoumané elementy pákistánské strategické kultury.

1. Teoretická východiska

1.1 Koncept strategické kultury a možné mechanismy změny

V rámci oboru mezinárodních vztahů lze kořeny snah o interpretaci a predikci strategických rozhodnutí skrze studium národní identity a kultury daného bezpečnostního společenství nalézt v textech amerického politologa Jacka Lewise Snydera. Snyder dostal na konci 70. let za úkol identifikovat faktory, které by mohly ovlivnit reakci Sovětského svazu na omezené použití jaderných zbraní ze strany USA. Byl přesvědčen, že sovětský systém strategického myšlení se zásadně liší od amerického a že by se proto Moskva v případě jaderného konfliktu nechovala v souladu s teorií racionální volby. Ve zprávě vypracované pro americké letectvo proto představil koncept strategické kultury:

„Na sovětský přístup ke strategickému myšlení je užitečné nahlížet jako na jedinečnou ‚strategickou kulturu‘. Jednotlivci jsou socializováni do specificky sovětského způsobu strategického uvažování. Výsledkem tohoto socializačního procesu je množina obecných názorů, postojů a vzorců chování v oblasti jaderné strategie, které dosáhly téměř trvalého stavu, jenž je staví na roveň ‚kultury‘, nikoliv pouhé ‚politiky‘.“¹

Snyder se pokusil poznat sovětské strategické myšlení a záměry skrze zmapování jejich historické zkušenosti a tehdejší politické reality. Další autoři na jeho práci vzápětí navázali. Colin S. Gray popisoval kulturu jako „[...] přetrvávající (i když ne věčné) společensky předávané ideje, postoje, tradice, myšlenkové návyky a preferované metody fungování, které jsou více či méně specifické pro určitou geograficky situovanou bezpečnostní komunitu, která má nutně jedinečnou historickou zkušenost.“² Strategické chování bylo poté definováno jako chování vztahující se k užití nebo hrozbě užití ozbrojené síly pro politické účely.³ Gray chápal kulturu jako kontext v rámci kterého formují státy svou strategickou politiku.⁴ Kultura je v tomto pojetí součástí nás samotných; všechna strategická rozhodnutí jsou tak kulturně podmíněna: „Němci jsou Němci [...] nemohou si pomoci, musejí se chovat

---

¹ Snyder, J. (1977). The Soviet Strategic Culture. Implications for Limited Nuclear Operations. In *R-2154-AF*. Rand Corporation. (str. v)

² Gray, C. S. (1999). Strategic Culture as Context: The First Generation of Theory Strikes Back. *Review of International Studies*, 25(1), 49–69. (str.51)

³ tamtéž (str.50)

⁴ tamtéž (str.62)

v souladu s německou strategickou kulturou,⁵ vysvětluje Gray. Toto přísně deterministické pojetí bylo později předmětem značné kritiky poukazující na skutečnost, že pokud strategická kultura vysvětluje vše, nevysvětluje v důsledku nic.⁶

Mezi zástupce tzv. druhé generace odborníků zabývajících se strategickou kulturou se řadí například Bradley Klein či Edward Lock, kteří ve svých pracích stavěli na myšlenkách konstruktivismu, tedy vycházeli z předpokladu, že svět je sociálně „konstruován“ neboli vytvářen aktéry kteří v něm působí. Odborníci této generace chápali strategickou kulturu jako diskurzivní nástroj používaný mocenskou elitou k prosazování své hegemonie: „[strategická kultura] je založena na politických ideologiích prezentovaných ve veřejném diskurzu, které pomáhají stanovit situace hodné vojenské angažovanosti,⁷ vysvětluje Klein. Autoři pracovali s předpokladem, že deklaratorní strategie neodpovídala skutečnému chování aktérů a podle Locka bylo proto důležité zaměřit se ve výzkumu strategické kultury na analýzu toho, „jak určitá sociální struktura (strategická kultura) utváří obsah a význam strategického diskurzu a jaké důsledky vyplývají z použití tohoto konkrétního diskurzu“⁸.

Strategická kultura jako analytický nástroj poté na nějakou dobu upadla do nemilosti. Byla kritizována pro svou nejednoznačnou operacionalizaci, tautologičnost a nemožnost verifikace výsledků.⁹ V té době navíc v mezinárodních vztazích dominoval realistický diskurz. Z pohledu realistů jsou aktéři egoističtí, sledují pouze svůj vlastní prospěch a chovají se racionálně. Aktéři jsou zároveň chápáni jako pre-sociální, jejich zájmy jsou vnějškově dané – ustanovené před vstupem do sociální interakce – a předurčené materiálními faktory.¹⁰ Koncept strategické kultury se znovu dostal do popředí v devadesátých letech s rozšířením sociálního konstruktivismu. Konstruktivisté slibovali návrat kultury do teorie mezinárodních vztahů.¹¹

---

⁵ Gray, C. S. (1999). *Modern strategy*. Oxford University Press. (str. 132)

⁶ Johnston, A. I. (1995). *Cultural realism: strategic culture and grand strategy in Chinese history*. Princeton University Press. (str. 12)

⁷ Klein, B. S. (1988). Hegemony and strategic culture: American power projection and alliance defence politics. *Review of International Studies*, 14(2), 133–148. (str. 136)

⁸ Lock, E. (2010). Refining strategic culture: return of the second generation. *Review of International Studies*, 36(3), 685–708. (str. 702)

⁹ Lantis, J. S. (2005). Strategic Culture: From Clausewitz to Constructivism. *Strategic Insights*, IV (10). (str. 7)

¹⁰ Reus-Smit, C. (2005). Constructivism. In S. Burchill (Ed.), *Theories of International Relations*. Palgrave Macmillan.

¹¹ Lantis, J. S., & Howlett, D. (2019). Strategic Culture. In J. Baylis, J. J. Wirtz, & C. S. Gray (Eds.), *Strategy In The Contemporary World*. Oxford University Press. (str.96)

Konstruktivismus staví do popředí ideje, hodnoty, přesvědčení a zájmy aktérů a jejich vzájemnou interakci. Jednání aktérů je formováno strukturami, v nichž jsou situováni. V pojetí konstruktivistů jsou normativní a ideové struktury důležitější než struktury materiální – v tomto se odlišují od neorealistů a neoliberalistů pro které jsou klíčem k pochopení mezinárodních vztahů materiální faktory. Konstruktivisté se domnívají, že aktéři a struktury jsou vzájemně „konstituovány“ neboli ustavovány. Normativní a ideové struktury formují identitu aktérů, tyto struktury jsou však podmíněny tím, že v nich aktéři existují a svým jednáním je udržují a potvrzují. Identita určuje zájmy aktéra a zájmy aktéra určují jeho jednání a cíle.¹²

Zatímco strategická kultura v pojetí první a druhé generace autorů byla úzce spjatá s bipolárním soupeřením a trvající jadernou hrozbou, následující generace začala strategickou kulturu využívat jako analytický nástroj pro zkoumání široké škály soudobých i dějinných problematik.¹³ Třetí generace odborníků kladla důraz na vědeckou rigiditu a zaměřila se na empirickou aplikaci konceptu s cílem vytvořit ze strategické kultury nástroj k dosažení ověřitelného, kauzálního vysvětlení vzniku a proměny strategických rozhodnutí.

Mezi nejznámější představitele tohoto myšlenkového proudu patří Alastair Iain Johnston, který definuje strategickou kulturu následujícím způsobem:

„Strategická kultura je integrovaný systém symbolů (např. argumentace, struktury, jazyky, analogie, metafory), který vytváří všudypřítomné a dlouhodobé strategické preference tím, že formuluje představy o úloze a účinnosti vojenské síly v mezistátních politických otázkách, přičemž dává těmto konceptům takovou auru věčnosti, díky níž se strategické preference jeví jako jedinečně realistické a účinné.“¹⁴

Lantis, J. S. (2002). Strategic Culture and National Security Policy . *International Studies Review*, 4(3). (str.97)

Hopf, T. (1998). The promise of constructivism in international relations theory. *International Security*, 23(1) (str. 194)

¹² Reus-Smit, C. (2005). Constructivism. In S. Burchill (Ed.), *Theories of International Relations*. Palgrave Macmillan. (str. 188-212)

¹³ Viz např. Legro, J. (1995). *Cooperation Under Fire: Anglo-German Restraint During World War II*. Cornell University Press.

¹⁴ Johnston, A. I. (1995). Thinking about Strategic Culture. *International Security*, 19(4), 32–64. (str. 46)

Zatímco strategická kultura v Grayově pojetí zahrnovala ideové i materiální komponenty (např. geografii, demografii, klima či vojenské technologie) a šlo o velmi široce až holisticky pojatou nezávislou proměnnou, Johnstonem prezentovaná strategická kultura je „redukována“ na ideje. Důvodem tohoto pojetí byla snaha vymezit strategickou kulturu tak jednoznačně, aby bylo možné její dopad na jednání aktéra porovnat s vlivem dalších možných vysvětlujících proměnných.¹⁵ Alan Bloomfield se však domníval, že tento přístup může vést ke zkreslujícím závěrům a navrhol proto přistupovat k idejím spíše jako k intervenujícím proměnným, které poskytují význam materiálním nezávislým proměnným: „[...] ideje nebo hodnoty usměrňují interpretaci různých materiálních proměnných, které ovlivňují strategické rozhodování, [...] ideje a preference, které tvoří strategickou kulturu [...] působí před celým ‚racionálním procesem‘ nebo jej ovlivňují.“¹⁶

1.2 Změna / stálost strategické kultury

V pojetí první generace odborníků je strategická kultura relativně stabilní a trvalá („semi-permanentní“) veličina. K její změně by tak muselo dojít pod silným tlakem a šlo by o velmi pomalý proces.¹⁷ Názorový směr druhé generace badatelů naopak pracuje s předpokladem, že strategická kultura je jakožto diskurzivní konstrukce ze své podstaty „dynamickou strukturou“ a může se měnit v závislosti na proměňujícím se politickém prostředí.¹⁸ Třetí generace odborníků má za to, že změna strategické kultury může nastat v důsledku zlomové události dramatického či tragického charakteru – jakou bylo například 11. září – která by zpochybnila základní přesvědčení a hodnoty aktéra.¹⁹

Čtvrtá generace badatelů²⁰ se ve zvýšené míře zaměřuje na možné proměny strategické kultury, která v jejich pojetí není natolik rigidním systémem. Podle Jeffrey S. Lantise dochází ke změně strategické kultury v okamžiku kdy se „základní principy strategického

---

¹⁵ Johnston, A. I. (1995). *Cultural realism: strategic culture and grand strategy in Chinese history*. Princeton University Press. (str. 12)

¹⁶ Bloomfield, A. (2012). Time to Move On: Reconceptualizing the Strategic Culture Debate. *Contemporary Security Policy*, 33(3), 437–461. (str. 443)

¹⁷ Gray, C. S. (1999). Strategic Culture as Context: The First Generation of Theory Strikes Back. *Review of International Studies*, 25(1), 49–69. (str.52)

¹⁸ Lock, E. (2010). Refining strategic culture: return of the second generation. *Review of International Studies*, 36(3), 685–708. (str. 701)

¹⁹ Duffield, J. (1998). *World Power Forsaken*. Stanford University Press. (str.23)

²⁰ V polovině 90. let identifikoval Johnston hlavní myšlenkové proudy v rámci debaty o vztahu mezi kulturou a strategií a vytvořil tak kolektivní vědomí o existenci třech generací odborníků na strategickou kulturu. Od té doby se však výzkum strategické kultury značně posunul a dnes jsou rozpoznávány čtyři myšlenkové proudy.

myšlení [ocitnou] ve vzájemném rozporu²¹. Jako příklad Lantis uvádí konflikt mezi závazky k multilateralismu a unilaterálním přesvědčením, že dochází k porušování norem. Tento nesoulad poté může vést aktéra k odstoupení od multilaterálních dohod, rozvoji alternativních diplomatických iniciativ atd. V tomto případě by podle Lantise mělo dojít k rekonstrukci zakořeněných historických narativů a změně zahraničněpolitické orientace země.²² Alan Bloomfield se ve svém výzkumu zaměřoval na roli subkultur, které mohou koexistovat v rámci jednoho politického společenství a soupeří spolu o získání vlivu na strategickém rozhodování. Ke změně strategické kultury zde tak může dojít poměrně snadno tak, že se jedna ze subkultur stane po určitou dobu dominantní.²³

---

²¹ Lantis, J. S. (2002). Strategic Culture and National Security Policy . *International Studies Review*, 4(3). (str.111)

²² tamtéž (str.111-112)

²³ Bloomfield, A. (2012). Time to Move On: Reconceptualizing the Strategic Culture Debate. *Contemporary Security Policy*, 33(3), 437–461. (str. 452)

2. Metodologie

2.1 Diskurzivní analýza

Strategická kultura je zde po vzoru druhé generace odborníků pojmána jako diskurzivní konstrukce s vědomím limitů takové pozice, kdy strategický diskurz nemusí odpovídat skutečným záměrům aktéra a promítnout se do jeho chování. Jádrem práce proto bude interpretativní kvalitativní výzkum založený na metodologii diskurzivní analýzy (DA). DA je metodologický přístup postavený na teoretických východiscích konstruktivismu: „Diskurzivní analýza ve všech svých formách pojmá realitu jako sociálně konstruovanou“ a zkoumá „jakým způsobem lidé skrze text či soubor textů konstruují smysl a význam objektů a aktivit sociálního světa,“²⁴ vysvětluje Vít Beneš.

2.2 Konceptualizace

Práce se bude ptát, zda a případně jakým způsobem se strategická kultura Pákistánu proměnila od sedmdesátých let minulého století – kdy se země ustálila v dnešních hranicích – do přítomnosti. Analýza bude postupovat formou dílčích časových výsečí z celkové periodizace – konkrétně se zaměří na léta 1979, 1989, 2001, 2011 a 2021. Jedná se o roky, které jsou něčím zásadní pro vývoj vztahů Pákistánu s Indií, Čínou či Spojenými státy a zároveň je dodržena zhruba desetiletá periodicita. Dále bylo přihlédnuto k vnitropolitickému dění, tak aby byly součástí analýzy roky, kdy byla u moci civilní vláda (1989, 2011, 2021) i vojenský režim (1979, 2001). Zvolené roky tak představují reprezentativní výběrový soubor na základě kterého bude možné vysledovat stálost či změnu strategické kultury země.

Empirický materiál pro analýzu bude zahrnovat (1) přepisy veřejných vystoupení předních pákistánských představitelů – jejich rozhovory pro média, tiskové konference, projevy, (2) periodika, která jsou financovaná/vydávaná vládou či armádou. Analyzovaný soubor je detailně představen v příloze práce.

---

²⁴ Beneš, V. (2008). Diskurzivní analýza. In *Jak zkoumat politiku*. Portál. (str.93, 95)

2.2.1 Zkoumané elementy strategické kultury

Práce bude zkoumat diskurz vztahující se k následujícím elementům strategické kultury Pákistánu:

- **Identita** – vnímání a chápání sebe sama (ve vztahu ke strategickému směřování země), představa o hodnotách (ideových i materiálních), které je třeba chránit; nahlížení na roli a postavení země v regionu a ve světě, aspirace do budoucna
- **Sdílené normy vztahující se k užití síly** – nahlížení na použití síly: ochota k nasazování síly, preferovaný způsob a zamýšlené cíle použití síly
- **Bezpečnostní hrozby a jejich původci** – Já versus (ten) Druhý: konstrukce nepřítele a hrozba, kterou představuje pro národní bezpečnost
- **Zahraničněpolitická orientace** – strategií partneri a preferovaná podoba spolupráce; postavení a vliv země v rámci mezinárodních institucí

Tento model staví na teoretických východiscích konstruktivismu a vychází z poznatků odborníků druhé a třetí generace strategické kultury. Analýza se proto zaměří na normativní a ideové struktury, které propůjčují význam strukturám materiálním²⁵, přičemž ovlivňují představu aktérů o tom, co je reálné/možné/proveditelné a jaké jsou přípustné meze jejich chování. V důsledku tak vytyčují aktérovi škálu strategických záměrů a jejich nástrojů. Hlavní důraz je zde kladen na **identitu** aktéra, která je formována sociálními regulativy (**normami**) a jejíž důležitou součástí je označení subjektů se kterými se identifikuje a negativní sebevymezení vůči „těm druhým“ – neboli konstrukce přátel (**zahraničněpolitická orientace**) a nepřátel (**původci bezpečnostních hrozeb**).

Práce zde staví na Johnstonově pojetí strategické kultury – tedy jejím (1) chápáním jako nezávislé proměnné a (2) definováním skrze elementy ideové povahy – a inspiruje se konceptualizací Jeannie Johnsonové a Christoha Meyera. Jeannie Johnsonová ve studii zpracované pro americkou DTRA identifikovala aspekty národní kultury, které ovlivňují bezpečnostní politiku a došla tak k závěru, že strategickou kulturu toho daného

---

²⁵ Pro Pákistán tak například představuje 500 jaderných hlavic Číny menší bezpečnostní riziko než 172 jaderných hlavic ve vlastnictví Indie. Data viz SIPRI. (2024, June 17). *Role of nuclear weapons grows as geopolitical relations deteriorate—new SIPRI Yearbook out now*. SIPRI. <https://www.sipri.org/media/press-release/2024/role-nuclear-weapons-grows-geopolitical-relations-deteriorate-new-sipri-yearbook-out-now>

bezpečnostního společenství lze analyzovat skrze tyto proměnné: (1) identitu – pohled národního státu na sebe sama, zamýšlené regionální a globální role, představy o tom kam směřuje, (2) hodnoty – materiální a/nebo ideové faktory, které jsou prioritizované, (3) normy – přijatelné a očekávané způsoby chování a (4) vnímání reality – přesvědčení a zkušenosti (nebo nedostatek zkušeností), které zabarvují pohled aktéra na svět.²⁶ Práce přebírá autorčino pojetí identity, které je však rozšířeno o další uvedené proměnné – hodnoty, které je třeba chránit, a vnímání reality. Normy jsou zde však pro účely této práce příliš obecně definované a proto vychází z pojetí Meyera, který se rolí norem v utváření strategické kultury zabýval detailněji.

Tyto normy zahrnují: (1) cíle použití síly, které jsou považované za legitimní, (2) způsob autorizace užití síly, (3) možné způsoby použití síly s ohledem na rizika, (4) normy týkající se spolupráce s dalšími aktéry.²⁷ Z důvodu vůdčího mocenského postavení pákistánské armády nebude autorizace užití síly mezi zkoumanými elementy. Práce se však po vzoru Meyera bude ptát, jak pákistánské mocenské struktury nahlízejí na použití síly. Vyjadřují mluvčí v analyzovaných výpovědích ochotu k použití síly? Pokud ano, jaké definují podmínky a zamýšlené cíle jejího použití? Jaká je jejich preferovaná forma spolupráce s ostatními aktéry?

---

²⁶ Johnson, J. L. (2006). *Strategic Culture: Methodologies for a Research Program*. Defense Threat Reduction Agency. (str.10-15)

²⁷ Meyer, C. O. (2006). *The Quest For A European Strategic Culture: Changing Norms On Security And Defence In The European Union*. Palgrave Macmillan. (str. 4-5)

3. Základní historická, geopolitická a vnitropolitická východiska

3.1 Kořeny vzájemných vztahů mezi Pákistánem a Indií

Ondřej Ditrych popisuje strategickou kulturu jako, „[...] ‚ústavu‘ bezpečnostní politiky zakládající její rutinní praxi vycházející ze sdíleného čtení bezpečnostního prostředí a hodnot, které je v něm třeba chránit.“²⁸ Indie představuje pro Pákistán existenciální hrozbu – to je prvním článkem základního ustanovení „ústavy“ bezpečnostní politiky této země. Vztah k Indii je určující pro téměř všechna strategická rozhodnutí Pákistánu.

Napjaté vztahy těchto dvou sousedních států mají své kořeny ve sdílené koloniální minulosti, v krvavém dělení Britské Indie a odlišných představách o budování státu a jsou podněcovány náboženskými a identitárními rozdíly, terorismem a územními spory. Jedná se o konflikt, který je v angličtině označován jako „intractable“, tedy o spor, který je komplexní, vleklý a velmi odolný vůči jakémukoliv řešení. Bývá zhoubný, živí sám sebe a prorůstá společností.²⁹ Většinou vychází z hluboko zakořeněných traumat a může – jako je tomu v případě Pákistánu – fungovat jako prostředek k zachování identity aktéra.

Od rozdělení koloniálního panství Britské Indie v roce 1947 proti sobě Indie a Pákistán vedly čtyři války. Jedna z nich dala vzniknout samostatnému státu Bangladéš: V roce 1971 se v Pákistánu rozhořela civilní válka, do které se zapojila Indie, když se přidala na stranu bengálských osvobozeneckých jednotek a společně s nimi obsadila Východní Pákistán, který byl následně odtržen od západní části země a na jeho místě byla vyhlášena Lidová republika Bangladéš. Ztráta tohoto území zůstává pro Pákistán zásadním traumatem a stala se hlavním impulsem pro obstarání jaderných zbraní.³⁰ Tři zbývající válečné konflikty se týkaly území Kašmíru.

---

²⁸ Ditrych, O. (2021). Rapsodie společné bezpečnosti a obranné politiky a český zájem. In *České zájmy v roce 2020: Analýzy ÚMV. Ústav mezinárodních vztahů*. (str. 41)

²⁹ Kriesberg, L., Northrup, T. A., & Thorson, S. J. (Eds.). (1989). *Intractable conflicts and their transformation*. Syracuse University Press.

Vallacher, R. R., Coleman, P. T., Bui-Wrzosinska, L., & Nowak, A. (2012). Why Do Conflicts Become Intractable? The Dynamical Perspective on Malignant Social Relations. In L. R. Tropp (Ed.), *The Oxford Handbook of Intergroup Conflict*. Oxford Library of Psychology.

³⁰ Cohen, S. P. (2016). *The South Asia Papers*. Brookings Institution Press. (str. 242)

Filipský, J., Knotková Čapková, B., Marek, J., & Vavroušková, S. (2003). *Dějiny Bangladéše, Bhútánu, Maledív, Nepálu, Pákistánu a Šrí Lanky*. Nakladatelství Lidové noviny.

Krátce po osamostatnění od britské nadvlády a vzniku dominia Pákistán a dominia Indické unie vypukla mezi těmito dvěma novými státními útvary válka o autonomní knížecí stát Džammú a Kašmír. Před plánovaným rozdělením koloniálního panství dostali vládci knížecích států za úkol se rozhodnout ke kterému dominiu se připojí. Vládce Džammú a Kašmíru Hari Sinh tak včas neučinil, což vedlo k ozbrojeným střetům o toto území. Pod tlakem těchto bojů rozhodl Sinh o připojení k hinduistické Indii, tento krok se však setkal s odporem jeho poddaných a nakonec vyústil v první z válečných konfliktů mezi Indií a Pákistánem.³¹

Pro Pákistán, jehož vznik byl postaven na myšlence vytvoření domova pro indické muslimy a jejich osvobození od hinduistické nadvlády, byla představa indické kontroly tohoto převážně muslimského území od počátku nepředstavitelná. Pro Indii, která se prezentovala jako sekulární stát, bylo naopak důležité, aby jejich nová země zahrnovala i regiony s většinovou muslimskou populací. První z válek o Kašmír skončila rozdělením této strategické oblasti na dvě nestejně velké části, z nichž jednu získala pod kontrolu Indie (do roku 2019 stát Džammú a Kašmír) a druhou Pákistán (územní jednotky Ázád Kašmír a Gilgit-Baltistán). Kašmírské údolí však nadále zůstalo předmětem sporu a příčinou dalších dvou válečných konfliktů. První z nich vypukl v létě 1965 a vyústil v patovou situaci. Zatím poslední válečný konflikt o toto území se odehrál v roce 1999, kdy Pákistánští vojáci překročili linii kontroly (*Line of Control*, LoC) oddělující obě části sporného území. Ani takzvaná Kárgilská válka však neposunula obě strany blíže k řešení konfliktu.³²

Kašmír nadále zůstává jednou z nejvýbušnějších oblastí světa a dodnes se o toto území vedou ozbrojené střety. Iredentismus a vnitřní nestabilita Pákistánu se staly živnou půdou

---

³¹ Zbořil, Z. (2002). Spory o Kašmír – kolaterální efekt nebo defekt. *Mezinárodní Politika*, 26(4), 10–12. (str.11)

Ganguly, S. (2001). *Conflict unending: India-Pakistan tensions since 1947*. Columbia University Press. (str.256-257)

Filipský, J., Knotková Čapková, B., Marek, J., & Vavroušková, S. (2003). *Dějiny Bangladéše, Bhútánu, Maledív, Nepálu, Pákistánu a Šrí Lanky*. Nakladatelství Lidové noviny.

³² Cohen, S. P. (2016). *The South Asia Papers*. Brookings Institution Press. (str. 257)

Ganguly, S. (2001). *Conflict unending: India-Pakistan tensions since 1947*. Columbia University Press. (str.1)

Filipský, J., Knotková Čapková, B., Marek, J., & Vavroušková, S. (2003). *Dějiny Bangladéše, Bhútánu, Maledív, Nepálu, Pákistánu a Šrí Lanky*. Nakladatelství Lidové noviny.

Kashmir. (2023). In *The Armed Conflict Survey 2023* (pp. 284-289). Routledge.

pro extremismus. Z územního sporu mezi dvěma státními aktéry se tak postupně stal konflikt nestátních ozbrojených skupin. V údolí Kašmíru působí několik militantních organizací, které usilují o sjednocení tohoto sporného území a jeho připojení k Pákistánu. *K nejznámějším z nich se řadí hnutí Jaish-e-Mohammed („Mohamedova armáda“, JeM), které mělo být zapojeno do útoku na indický parlament v Dillí v prosinci 2001 a skupina Lashkar-e-Taiba („Armáda spravedlivých“, LeT), která je údajně zodpovědná za sérii teroristických útoků v indické Bombaji v listopadu 2008 při nichž zahynulo 175 lidí. Někteří odborníci se domnívají, že za vznikem těchto skupin stojí pákistánská tajná služba ISI (Inter-Services Intelligence, ISI). Ta je má údajně vyzbrojovat, cvičit a poskytovat jim logistickou podporu a vést tak skrze tyto zástupné aktéry nevyhlášenou válku proti Indii.³³ Pákistánští představitelé jakékoli spojení s těmito skupinami odmítají.*

Bezpečnostní situace v oblasti Kašmíru se ještě zhoršila, když na začátku srpna 2019 rozmístila Indie na území státu Džammú a Kašmír desetitisíce vojáků a následně přistoupila k revokaci článku 370 ústavy, který přiznával regionu zvláštní autonomní status a zakazoval občanům pocházejících z jiných částí země se v této oblasti natrvalo usadit. Kritici tohoto kroku se proto domnívají, že jeho cílem je dosáhnout změny většinové etnické, náboženské a jazykové identity obyvatel regionu a usnadnit tak cestu k jeho připojení k Indii.³⁴

Vztahy Pákistánu a Indie definuje především hluboce zakořeněná nedůvěra a z ní vycházející pocit vzájemného existencionálního ohrožení. Stephen P. Cohen, přední odborník na oblast jihovýchodní Asie, charakterizoval jejich dlouhodobé soupeření jako „paired-minority“ konflikt.³⁵ Jde o konflikt, ve kterém se obě strany – bez ohledu na mocenskou asymetrii ve prospěch jednoho z aktérů – cítí být těmi slabšími a zranitelnějšími. Zajímavý je zde postoj Indie, která má šestkrát více obyvatel než její západní soused, vynakládá mnohonásobně více prostředků na obranu, a především ho dokázala v minulosti

---

³³ Gregory, S. (2007). The ISI and the War on Terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 30(12), 1013–1031.

Winchell, S. P. (2003). Pakistan's ISI: The Invisible Government. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 16(3), 374–388.

Tankel, S. (2014). *Storming the World Stage: The Story of Lashkar-e-Taiba*. Oxford University Press.

³⁴ United Nations. (2021, February 18). *India: UN experts say Jammu and Kashmir changes risk undermining minorities' rights*. OHCHR. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2021/02/india-un-experts-say-jammu-and-kashmir-changes-risk-undermining-minorities>

³⁵ Cohen, S. P. (2016). *The South Asia Papers*. Brookings Institution Press. (str. 241)

vojensky porazit, a přesto vnímá Pákistán jako významnou hrozbu pro svoji bezpečnost.³⁶ Cohen se domnívá, že za těmito obavami stojí samotná povaha Pákistánského režimu, jeho nefunkční instituce, trvale špatná hospodářská situace, podpora terorismu a především pákistánský revizionismus. Islámábád se nikdy nesmířil s tím, jakým způsobem došlo k rozdělení Britské Indie. Nejde jen o Kašmír, Nové Dillí se domnívá, že Pákistán má v úmyslu rozrušit integritu samotné Indie a že jeho konečným cílem je „osvobození“ všech indických muslimů. Pákistán je podobně přesvědčený, že Indie nikdy nepřijala jeho právo na existenci a chce ho zničit. Toto přesvědčení se jen prohloubilo po odtržení Východního Pákistánu v roce 1971.³⁷

3.2 Spojenectví mezi Pákistánem a Čínskou lidovou republikou

Přátelství mezi Čínou a Pákistánem bývá nejvyššími politickými představiteli obou zemí popisováno jako „mohutnější než hory, hlubší než nejhlubší moře na světě a sladší než med.“ Jejich spojenectví se původně zrodilo z myšlenky „nepřítel mého nepřítele je můj přítel“, kdy se oba státy snažily balancovat hrozbu ze strany Indie. V únoru 1963, několik měsíců po konci čínsko-indické pohraniční války, se Peking rozhodl urovnat vztahy s Islámábádem a uzavřel s ním dohodu ustanovující jejich společnou hranici v údolí Kašmíru.³⁸ V době studené války pomohl Pákistán Číně vymanit se z její diplomatické izolace a hrál důležitou roli prostředníka při navazování vztahů mezi Washingtonem a Pekingem.³⁹ Od 70. let minulého století se stali Číňané pro Pákistánce hlavními dodavateli zbraní a zbraňových systémů a nakonec jim poskytli i „know-how“ a materiál k výrobě jaderných zbraní.⁴⁰

Někteří odborníci v čele se Samuelem Huntingtonem chápali vazby Číny a Pákistánu jako součást širšího „konfuciánsko-islámského spojení“ namířeného proti západní civilizaci a předpovídali, že v post-bipolárním světě dojde ke střetu těchto civilizačních okruhů.⁴¹ Pro Pákistán je však spojenectví s Čínou sňatkem z rozumu, jehož cílem je vyvažování Indie

---

³⁶ SIPRI Military Expenditure Database 2023. (2023). *SIPRI*, <https://milex.sipri.org/sipri>

³⁷ Cohen, S. P. (2016). *The South Asia Papers*. Brookings Institution Press. (str. 244-245)

³⁸ Boni, F. (2019). *Sino-Pakistani Relations: Politics, Military and Regional Dynamics*. Routledge. (str.34)

³⁹ Small, A. (2015). *The China-Pakistan Axis Asia's New Geopolitics*. Oxford University Press.

⁴⁰ Lalwani, S. P. (2022). *Threshold Alliance: The China-Pakistan Military Relationship*. US Institute of Peace.

⁴¹ Huntington, S. P. (1996). *The clash of civilizations and the remaking of world order*. Simon & Schuster. (str.185)

a získání finanční pomoci, nikoli formou boje proti Západu; Pákistán ostatně i po skončení studené války nadále udržoval blízké vztahy se Spojenými státy.

Pro Čínu je spojenectví s Pákistánem klíčovou součástí její snahy o přechod z regionální mocnosti na globální velmoc.⁴² V roce 2015 bylo oficiálně oznámeno odstartování projektu na vybudování Čínsko-pákistánského ekonomického koridoru (*China-Pakistan Economic Corridor*, CPEC), který se bude táhnout z Ujgurské autonomní oblasti Sin-ťiang (také známá jako Východní Turkestán) přes část Kašmíru spravovaného Pákistánem až do přístavu Gwadar a tvořit tak spojnici mezi pozemní a námořní částí tzv. nové Hedvábné stezky (*One Belt, One Road*, OBOR). CPEC zkrátí Číně cestu na Blízký východ a umožní jí přístup k Indickému oceánu. Součástí CPEC jsou i nákladné energetické projekty jakými byla například výstavba vodní elektrárny Karot či uhelné elektrárny Sahiwal.⁴³ Pákistán je dnes na Číně finančně závislý a má vůči ní astronomické dluhy, za nimiž mimo jiné stojí půjčky na financování projektů spadajících pod CPEC.⁴⁴

Jak již bylo výše popsáno, Peking a Islámábád udržují od 60. let minulého století velmi těsné vazby, ty však kvůli čínské averzi k formálním spojenectvím nikdy nebyly oficiálně stvrzeny. Sameer Lalwani označuje jejich vztah jako „threshold alliance“ – tedy něco mezi pouhou dohodou o obranné spolupráci a formální, smluvně zakotvenou aliancí. Peking a Islamabad často pořádají společná vojenská cvičení a pákistánská armáda postupně vyřazuje techniku evropského a amerického původu a nahrazuje ji technikou čínské výroby. Jejich armády tak dosahují vysoké úrovně interoperability.⁴⁵

Peking také spolupracuje; s pákistánskými tajnými službami, které mají schopnost proniknout do nitra mezinárodní džihádistických sítí. Čína využívá jejich zpravodajské

---

⁴² Small, A. (2015). *The China-Pakistan Axis Asia's New Geopolitics*. Oxford University Press. (str. 1-2)

⁴³ CPEC Secretariat Office. (2024). China-Pakistan Economic Corridor (CPEC) Authority Official Website. <https://cpec.gov.pk/energy>

⁴⁴ Mangi, F. (2024, March 14). *China Will Help Pakistan Overcome Foreign Debt Woes, Envoy Says*. Bloomberg. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-03-14/china-will-help-pakistan-overcome-foreign-debt-woes-envoy-says>

Sacks, D. (2021, March 30). *The China-Pakistan Economic Corridor—Hard Reality Greets BRI's Signature Initiative*. Council on Foreign Relations. <https://www.cfr.org/blog/china-pakistan-economic-corridor-hard-reality-greets-bris-signature-initiative>

⁴⁵ Lalwani, S. P. (2022). *Threshold Alliance: The China-Pakistan Military Relationship*. US Institute of Peace.

informace v rámci úsilí o rozšíření svého geopolitického vlivu v islámském světě a na vnitropolitické úrovni v boji proti militantním extremistickým hnutím, která představují jednu z nezávažnějších hrozeb pro vnitřní stabilitu země.⁴⁶ Některé z těchto organizací našly útočiště v Pákistánu. Příkladem zde může být separatistická skupina Islámské hnutí Východního Turkestánu (*East Turkestan Islamic Movement, ETIM*), která usiluje o osamostatnění Sin-ťiangů a operuje z *kmenových oblastí severozápadního Pákistánu*.⁴⁷ Podobný problém představuje Balúčská osvobozenecská armáda (*Balochistan Liberation Army, BLA*), která bojuje proti přítomnosti Číny v pákistánské provincii Balúčistán, kde se nachází strategicky důležitý přístav Gwadar. BLA provádí útoky na čínské objekty, infrastrukturu vybudovanou v rámci CPEC i čínské státní příslušníky.⁴⁸

3.3 Ambivalentní vztah Pákistánu a USA

Pákistán byl pro Američany od počátku svého vzniku důležitý pro svou strategickou polohu. Ve scénářích amerických strategií pro případ vypuknutí globálního vojenského konfliktu hrál rozhodující roli v boji se Sovětským svazem; figuroval v plánech na posílení obranného perimetru na Blízkém východě a jeho letecké základny měly být využity k útoku na sovětské pozice v jihozápadní Asii. V ideologické rovině se navíc pákistánští politici představitelé stavěli do role bojovníků proti komunismu.⁴⁹

Spojenectví Karáčí s Washingtonem bylo formálně stvrzeno v roce 1954 podpisem dohody o vzájemné obranné pomoci (*Mutual Defense Assistance Agreement*). Pákistán krátce na to vstoupil do Organizace ústřední smlouvy (*Central Treaty Organization, CENTO*) a Organizace jihoasijské smlouvy (*South-East Asia Treaty Organization, SEATO*), které vznikly za účelem obklopení Sovětského svazu vojenskými aliancemi sponzorovanými

---

⁴⁶ Small, A. (2015). *The China-Pakistan Axis Asia's New Geopolitics*. Oxford University Press. (str.1)

⁴⁷ Boon, H. T., & Ong, G. K. H. (2020). Military dominance in Pakistan and China–Pakistan relations. *Australian Journal of International Affairs*, 75(1), 1–23. (str.89-90)

Rehman, Z. U. (2015). *ETIM's presence in Pakistan and China's growing pressure*. The Norwegian Peacebuilding Resource Centre.

⁴⁸ Gan, N., & Saifi, S. (2024, March 27). *Chinese workers killed in suicide bomb blast as Pakistan grapples with attacks on Beijing's interests*. CNN. <https://edition.cnn.com/2024/03/27/asia/chinese-workers-killed-pakistan-attack-dasu-dam-intl-hnk/index.html>

⁴⁹ McMahon, R. J. (1996). *The Cold War on the Periphery: The United States, India and Pakistan*. Columbia University Press. (str.175, 206)

John Lewis Gaddis. (2007). *The Cold War*. Penguin. (str. 125)

Američany.⁵⁰ V návaznosti na spolupráci v rámci CENTO podepsaly v roce 1959 Spojené státy s Pákistánem, Íránem a Tureckem dvoustranné Smlouvy o spolupráci (*Agreement of Cooperation*). Pákistánu tím byl dán závazek, že v případě jeho napadení „přijme vláda Spojených států amerických taková vhodná opatření, včetně použití ozbrojených sil, na kterých se vzájemně dohodnou [...]“.⁵¹ Tato rozvojová země si tak rychle vysloužila označení „nejvíce spřízněného spojence“ („the most allied ally“) Spojených států.⁵²

Pákistán očekával od spojení s Washingtonem dodávky zbraní a posílení své pozice vůči Indii. Již v roce 1956 pocházelo sedmdesát procent veškeré zahraniční pomoci proudící do země ze Spojených států.⁵³ Američané se podíleli na budování strategické infrastruktury či modernizaci armády. Významným způsobem však zasáhli i do vývoje politických institucí a struktury sociálního systému nově vzniklého státu.⁵⁴

První ze zásadních zlomů ve vzájemných vztazích nastal po odtržení Bangladéše v roce 1971, kdy začali Pákistánci pochybovat o přínosu spojení, které nedokázalo zabránit rozpadu jejich země. Islámábád se postupně Washingtonu vzdaloval a během následujících několika let vystoupil ze SEATO a CENTO, přidal se k Hnutí nezúčastněných zemí (*Non-Aligned Movement*, NAM) a za pomoci Číny nastoupil cestu vývoje vlastního jaderného programu, na což Spojené státy reagovaly zmrazením veškeré finanční a vojenské pomoci.⁵⁵

Sovětská invaze do Afghánistánu v prosinci 1979 vedla k restartu jejich spojeneckých vztahů. Pákistán pomáhal Spojeným státům v podpoře povstaleckých skupin mudžahedínů, které vzdorovaly sovětské okupaci. Přes jeho území proudili do Afghánistánu bojovníci, zbraně a materiální pomoc. Z druhé strany překračovaly hranici miliony afghánských

---

⁵⁰ tamtéž

⁵¹ Saunders, H. H., & Hoskinson, S. M. (1971). U.S. Security Commitments to Pakistan. In *Gerald R. Ford Presidential Library*. <https://www.fordlibrarymuseum.gov/library/document/0332/033200295.pdf>

⁵² McMahon, R. J. (1996). *The cold war on the periphery: The United States, India and Pakistan*. Columbia University Press. (str.206)

John Lewis Gaddis. (2007). *The Cold War*. Penguin. (str. 125)

⁵³ Filipický, J., Knotková Čapková, B., Marek, J., & Vavroušková, S. (2003). *Dějiny Bangladéše, Bhútánu, Maledív, Nepálu, Pákistánu a Šrí Lanky*. Nakladatelství Lidové noviny.

⁵⁴ McMahon, R. J. (1996). *The cold war on the periphery: The United States, India and Pakistan*. Columbia University Press. (str.9)

⁵⁵ Cohen, S. P. (2016). *The South Asia Papers*. Brookings Institution Press. (str. 294-296)

uprchlíků. Islámábád chápal své zapojení do konfliktu jako příležitost jak po odchodu Sovětských vojsk ze země zasáhnout do podoby příští afghánské vlády. Území Afghánistánu je pro Pákistán důležité z geostrategického hlediska jako prostor k vytvoření strategické hloubky pro vojenský ústup a přeskupení sil v případě napadení ze strany Indie. Pákistán a Afghánistán navíc sdílejí společnou pašunskou etnicitu, která je rozdělena jejich hranicí (známou jako Durandova linie) na dvě části. Pro Islámábád bylo proto klíčové, aby mu byl budoucí afghánský režim nakloněn v jeho sporu s Indií a odmítl myšlenku na vytvoření tzv. „Paštunistánu“ – nezávislého státu obývaného Paštuny.⁵⁶

S odchodem sovětských vojsk z Afghánistánu a koncem studenoválečného soupeření ztratil Pákistán pro Washington strategickou důležitost; tehdejší pákistánská velvyslankyně ve Spojených státech Abida Hussein trefně poznamenala, že „Spojené státy mají o Pákistán asi takový zájem jako Pákistán o Maledivy.“⁵⁷ Americké tajné služby navíc v této době došly k závěru, že Pákistán se nachází ve finální fázi vývoje jaderné bomby a v roce 1990 byla proto Bushova administrativa nucena přikročit k opětovnému zastavení veškeré finanční a vojenské pomoci plynoucí do země.⁵⁸

V následujících letech přispěly pákistánské tajné služby ke vzniku a vzestupu radikálního hnutí Talibán, které v roce 1996 na části Afghánského území vyhlásilo Islámský emirát Afghánistán. Pákistán jako jeden z mála přistoupil k oficiálnímu uznání tálibánské vlády a podporoval ji v následné občanské válce, která byla ukončena spojeneckou intervencí v reakci na teroristické útoky z 11. září.⁵⁹ Vláda generála Parvíze Mušarafa se okamžitě přidala k Bushově globální válce proti terorismu. Islámábád se tak dostal do pozice kdy podporoval americkou kampaň na zničení Talibánu a zároveň s tímto hnutím udržoval

---

⁵⁶ Schaffer, T., & Schaffer, H. (2017). Pakistan and the United States: Strategic Partnership, Discordant Goals. In A. Pande (Ed.), *Routledge Handbook of Contemporary Pakistan*. Routledge. (str. 483)

Hynek, N., Eichler, J., & Majerník L. (2012). *Konflikt a obnova v Afghánistánu: kontext, prostředí a zájmy*. Ústav Mezinárodních Vztahů. (str. 48-49, 53)

⁵⁷ Kux, D. (2001). *The United States and Pakistan, 1947-2000: Disenchanted Allies*. Johns Hopkins University Press. (str. 315-316)

⁵⁸ tamtéž (str. 310-311)

⁵⁹ Gandhi, S. (Ed.). (2003). *The Taliban File*. The National Security Archive. <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB97/index.htm>

Gandhi, S. (Ed.). (2004). *The Taliban File Part III*. The National Security Archive. <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB97/index4.htm>

zákulisní vztahy a snažil se jeho prostřednictvím zabránit Indii v rozšíření jejího vlivu v Afghánistánu.⁶⁰

V roce 2004 spustila CIA na území Pákistánu tzv. „dronovou válku“, tedy útoky pomocí bezpilotních letadel na základny Al-Káidy v kmenových oblastech na severozápadě země. Ty měly být ze začátku prováděny se svolením ISI. Kampaň však nebyla dostatečně efektivní; ISI byla pomalá ve schvalování jednotlivých akcí a CIA navíc pojala podezření, že v některých případech byly jejich cíle před útokem dopředu varovány. Americká vláda se proto v roce 2008 rozhodla, že bude v kampani pokračovat unilaterálně, což značně poškodilo vztahy mezi oběma agenturami. Po útocích v Bombaji se navíc CIA začala více zaměřovat na LeT, což bylo v přímém rozporu se zájmy ISI.⁶¹

V této konstelaci došlo v roce 2011 ke třem závažným incidentům: v lednu zastřelil kontraktor CIA Raymond Davis dva Pákistánce na ulici ve městě Láhaur, což vyvolalo silné protiamerické protesty; v květnu Američané dopadli a zabili Usámu bin Ládina v Abbottábádu, aniž by o tom předem informovali pákistánské politické představitele, kteří to chápali jako narušení suverenity své země; a koncem roku bylo při amerických leteckých úderech na hranicích s Afghánistánem usmrceno 28 pákistánských vojáků.⁶² Vztahy mezi Islámábádem a Washingtonem se ocitly na bodu mrazu.

Postupem času však došlo k opatrnému usmíření a Spojené státy stály po boku Pákistánu, když v roce 2014 vyhlásil svou vlastní válku proti terorismu s cílem zlikvidovat pákistánskou odnož Talibánu (*Tahrík-e Tálibán-e Pákistán, TTP*). Pákistán hrál později důležitou roli prostředníka při vyjednávání s Talibanem o podobě Afghánistánu po odchodu

---

⁶⁰ Rehman, Z. U. (2024, April 20). Why did the Afghan Taliban sour on Pakistan? *DW*. <https://www.dw.com/en/why-did-the-afghan-taliban-sour-on-pakistan/a-68873894>

Mazzetti, M., Perlez, J., Schmitt, E., & Lehren, A. W. (2010, July 25). Pakistan Aids Insurgency in Afghanistan, Reports Assert. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2010/07/26/world/asia/26isi.html>

⁶¹ Mazzetti, M. (2013, April 9). How a Single Spy Helped Turn Pakistan Against the United States. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2013/04/14/magazine/raymond-davis-pakistan.html>

Lister, T. (2010, December 2). WikiLeaks: Pakistan quietly approved drone attacks, U.S. special units. *CNN*. <http://edition.cnn.com/2010/US/12/01/wikileaks.pakistan.drones/index.html>

⁶² Schaffer, T., & Schaffer, H. (2017). Pakistan and the United States: Strategic Partnership, Discordant Goals. In A. Pande (Ed.), *Routledge Handbook of Contemporary Pakistan*. Routledge. (str. 490-492)

spojeneckých vojsk ze země.⁶³ Poté co v roce 2021 převzal Taliban kontrolu nad zemí se TTP přesunula zpět z Afghánistánu (kde bojovala po boku afghánského Talibánu) do Pákistánu, a nyní plánuje soustředit veškeré své síly na boj proti tamnímu režimu. Skupina je dnes posílená, má sofistikovanější zbraně, upevnila svou organizační strukturu a Afghánistán jí propůjčuje strategickou hloubku. Podle údajů Centra boje proti terorismu při Westpointu (*The Combating Terrorism Center at West Point*) se počet útoků, ke kterým se TTP přihlásila, mezi lety 2020 a 2022 téměř ztrojnásobil.⁶⁴

Spojené státy si nemohou dovolit Pákistán opustit a nechat jej spadnout do čínské sféry vlivu. Jde o zemi s rychle rostoucím jaderným arzenálem, na jejímž území nachází útočiště množství teroristických skupin a která po odchodu amerických vojsk z Afghánistánu představuje pro Washington klíčovou spojnicí s Kábulem.

3.4 Rekonfigurace mezinárodních mocenských vztahů

Teoretici mezinárodních vztahů se neshodují na uchopení současného světového uspořádání. Někteří se domnívají, že Spojené státy stále zůstávají jediným hegemonem, jejich dominance je však na ústupu, jiní jsou přesvědčeni, že autonomních center moci je již více a současný systém lze proto označit jako multipolární – tedy systém se čtyřmi a více mocenskými centry.⁶⁵ Mezi tato mocenská centra jsou většinou kromě Spojených států řazeny Čína, Indie, Rusko, Německo a Evropská Unie.⁶⁶

Nebývalý ekonomický a vojenský vzestup Číny představuje hrozbu americké nadvláde v severovýchodní Asii. Spojené státy proto usilují o užší spolupráci s Indií, která má sloužit k vyvažování mocenského růstu ČLR. Dnes se proto ve Washingtonu mluví o nadcházející nové studené válce.⁶⁷

---

⁶³ Hadid, D., & Sattar, A. (2019, August 30). The Key Role Pakistan Is Playing In U.S.-Taliban Talks. *NPR*. <https://www.npr.org/2019/08/30/754409450/the-key-role-pakistan-is-playing-in-u-s-taliban-talks>

⁶⁴ Sayed, A., & Hamming, T. (2023). The Tehrik-i-Taliban Pakistan After the Taliban's Afghanistan Takeover. *CTC Sentinel*, 16(5). (str. 5)

⁶⁵ Maclean, I., Brown, G. W., & Macmillan, A. (2018). *The Concise Oxford Dictionary of Politics and International Relations* (4th ed.). Oxford University Press.

Kratochvíl, P. (2002). Polarita v teorii mezinárodních vztahů. *Mezinárodní vztahy*, 37(4), 26–46.

⁶⁶ Morgan, P. (2018). Liberalism and Liberal Internationalism. In *Contemporary Security Studies*. Oxford: Oxford University Press.

⁶⁷ Jisi, W. (2023, November 23). *America and China Are Not Yet in a Cold War*. Foreign Affairs. <https://www.foreignaffairs.com/united-states/america-and-china-are-not-yet-cold-war>

3.4.1 Zásadní ochlazení vztahů mezi Spojenými státy a Čínou

Vztahy Spojených států a ČLR je možné pro zjednodušení rozdělit do několika časových úseků, kdy období opatrného sblížení střídá období nárůstu napětí a ochlazení vztahů. První taková etapa je zde vymezena od počátku 70.let – kdy začalo na pozadí vrcholící krize mezi Sovětským svazem a ČLR docházet k uvolnění napětí ve vztazích Washingtonu s Pekingem – po rok 1989 – kdy byly v reakci na masakr na náměstí Nebeského klidu vztahy značně pošramoceny.

Čínsko-sovětský rozkol zaznamenal zásadní zlom na počátku šedesátých let, kdy si kontinentální Čína začala dělat územní nároky na teritorium nacházející se v asijské části Sovětského svazu. ČLR označila Sovětský svaz za svého hlavního protivníka a dva nejmocnější komunistické státy začaly balancovat na pokraji války. Vlekly pohraniční konflikt vyvrcholil v březnu 1969 ozbrojeným střetem na ostrově Damanskij, ležícím na řece Ussuri, při kterém bylo zabito 23 členů pohraniční stráže. Moskva si poté začala pohrávat s myšlenkou preventivního útoku na čínská jaderná zařízení.⁶⁸

Tehdejší americký prezident Richard Nixon proto rozhodl, že se Spojené státy musí postavit na stranu ČLR a přistoupit ve vztahu k Pekingem k politice détente: „Byla to mimořádná událost v americké zahraniční politice, když prezident prohlásil, že máme strategický zájem na přežití významné komunistické země, která byla dlouho naším nepřítelem a s níž jsme neměli žádné kontakty,“⁶⁹ vzpomínal na tento moment Henry Kissinger ve svých memoárech. Nixon poté v únoru 1972 jako první americký prezident navštívil ČLR.⁷⁰ Postupné uvolňování napětí vyvrcholilo na konci sedmdesátých let navázáním oficiálních diplomatických vztahů a uznáním politiky jedné Číny.⁷¹

Ferguson, N. (2024, May 5). *How to Use and Misuse History in Cold War II With China*. Bloomberg. <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2024-05-05/in-us-china-cold-war-misusing-history-can-lead-to-disaster-and-conflict>

⁶⁸ Andrew, C. M., & Mitrochin, V. N. (2008). *Operace KGB a studená válka: Mitrochinův archiv II*. Rozmluvy, Leda. (str. 238-239)

Vykoukal, J., Litera, B., & Tejchman, M. (2000). *Východ: vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku: 1944-1989*. Libri. (str. 334, 349)

⁶⁹ Kissinger, H. (1979). *White House years*. Little, Brown and Company. (str.182)

⁷⁰ John Lewis Gaddis. (2007). *The Cold War*. Penguin. (str. 149-152)

⁷¹ Cohen, W. I. (2010). *America's Response to China: A History of Sino-American Relations*. Columbia University Press. (str. 223)

Období pragmatického sblížení bylo ukončeno masakrem na náměstí Nebeského klidu v červnu 1989. Washington zastavil prodej zbraní do ČLR, uvalil na zemi ekonomické sankce a přerušil diplomatické styky na nejvyšší úrovni. Ani v této době však nebyly americko-čínské vztahy černobílé. George H.W. Bush měl k Číně od začátku velmi vřelý vztah, který si vytvořil v době, kdy v této zemi zastával funkci vedoucího styčného úřadu. Jeho administrativa se proto nadále snažila udržovat s Pekingem vztahy a bojovala v Kongrese za to, aby Číně byla udělena doložka nejvyšších výhod na další období, tak aby nedošlo k poškození vzájemných obchodních vztahů.⁷²

Další etapu v čínsko-amerických vztazích lze datovat od roku 1997 kdy prezident Ťiang Ce-min navštívil Spojené státy a bylo tak obnoveno setkávání na nejvyšší úrovni. Od poloviny devadesátých let také prudce stoupal vzájemný obchod a v roce 1999 schválil Washington vstup ČLR do Světové obchodní organizace (*World Trade Organization*, WTO).⁷³ Neustále však vyvstávaly ty stejné problémy: porušování lidských práv, otázka Taiwanu, rostoucí vojenské výdaje a posilování armády, export zbraní do KLR, Íránu a dalších nepřátelských zemí, proliferace jaderných zbraní. Konec devadesátých let a začátek nultých let byly navíc poznamenány několika závažnými incidenty: Třetí krizí v Tchajwanské úžině v letech 1995-1996, která vedla k první vojenské konfrontaci od dob prezidenta Nixona; nechtěným zasažením čínské ambasády v Bělehradu při bombardování Jugoslávie armádami zemí NATO v roce 1999; srážkou *amerického* výzvědného letounu s čínskou stíhačkou v roce 2001 a zajetí *amerických* pilotů.⁷⁴

George W. Bush označoval ČLR během své prezidentské kampaně jako „strategického soupeře“ a měl v úmyslu vůči ní zaujmout tvrdý postoj. Ve skutečnosti však za jeho prezidenství obě země rozvíjely spolupráci a posilovaly obchodní vztahy: Byla realizována první společná námořní cvičení, došlo k zavedení horké linky mezi Pekingem a Washingtonem a docházelo k pravidelnému setkávání nejvyšších armádních představitelů.⁷⁵ Barack Obama naopak nastupoval do úřadu s vizí „návratu“ Spojených států

---

⁷² tamtéž (str. 242-253)

⁷³ tamtéž (str. 258-261)

⁷⁴ Cohen, W. I. (2010). *America's Response to China: A History of Sino-American Relations*. Columbia University Press. (str. 242-253)

⁷⁵ Lepš, J. (2011). Vztahy USA a ČLR v éře administrativy George W. Bushe. In *Vzestup Indie a Číny: Přichází asijské století? Ústav mezinárodních vztahů*.

do jihovýchodní Asie – posílení spolupráce se všemi státy regionu a méně antagonistického přístupu k Číně.⁷⁶ Nicméně pod tlakem vnějších událostí byl nucen tento postoj přehodnotit. V předchozích letech docházelo ve vzájemných vztazích k ostrým výkyvům, zhruba od roku 2010 se však začaly americko-čínské vztahy dostávat do pozice intenzivního nepřátelství, ve které se nacházejí do dnešního dne.

Zatímco Spojené státy tvrdě zasáhla globální ekonomická krize, Čína se stala v roce 2010 druhou největší ekonomikou světa a pokračovala ve zvyšování investic do zbrojení. Obamova strategie přesměrování pozornosti do Asie (*Pivot to Asia*), tedy posílení amerického zapojení v Indo-Pacifiku, a projekt Transpacifického partnerství (*Trans-Pacific Partnership*, TPP) – který měl nastavené podmínky účasti tak, aby je Čína nemohla splňovat – byly v Pekingu chápány jako snaha o zadržení („containment“) čínského vzestupu. Zdrojů napětí mezi oběma státy však byla celá řada: čínská manipulace s měnou, rozhodnutí Washingtonu o prodeji zbraní Tchajwanu, návštěva dalajlamy v Bílém domě, rozsáhlé porušování lidských práv ze strany Číny, projekt nové Hedvábné stezky, posilování pozice Číny v Jihočínském moři či odmítnutí Pekingu podílet se na zmírnění globálního oteplování.⁷⁷

Za prezidenství Donalda Trumpa přetrvávaly ve vzájemných vztazích stále stejné problémy, k tomu však přibyla Trumpova protekcionistická obchodní politika, která přerostla v celní válku a uvalování sankcí na velké množství čínských subjektů.⁷⁸ Spojené státy navíc v této době tvrdě zasáhla pandemie covidu-19, kterou Trump provokativně označoval jako „čínskou chřipku“.⁷⁹ Mezitím sílila technologická válka v oblasti vývoje a výzkumu hypersonických střel, dronů, umělé inteligence, kvantových výpočtů a dalších nejmodernějších technologií. Henry Kissinger byl přesvědčen, že se svět nachází na prahu nové studené války a ta bude mnohem nebezpečnější než ta první, právě kvůli špičkovým technologiím, které radikálně proměňují způsob válčení.⁸⁰

---

⁷⁶ Cohen, W. I. (2019). *America's Response to China: A History of Sino-American Relations*. Columbia University Press. (str. 287- 296)

⁷⁷ tamtéž

⁷⁸ Allen-Ebrahimian, B. (2021, January 19). Special report: Trump's U.S.-China transformation. *Axios*. <https://www.axios.com/2021/01/19/trump-china-policy-special-report>

⁷⁹ Cillizza, C. (2020, March 20). Yes, of course Donald Trump is calling coronavirus the “China virus” for political reasons. *CNN*. <https://edition.cnn.com/2020/03/20/politics/donald-trump-china-virus-coronavirus/index.html>

⁸⁰ Ferguson, N. (2024a). *Kissinger and the True Meaning of Détente: Reinventing a Cold War Strategy for the Contest With China*. *Foreign Affairs*. <https://www.foreignaffairs.com/united-states/kissinger-and-true-meaning-detente>

Bidenova administrativa zaujala vůči Pekingu strategií zmírňování rizik („de-risking“) jistou obdobu Kissingerova Détente.⁸¹ Jde o uvědomění si nutnosti koexistence a snahu snížit riziko vypuknutí válečného konfliktu angažováním („engagement“) Číny skrze spolupráci v určitých oblastech (např. ochraně životního prostředí) a zachování dialogu na nejvyšší úrovni. Zároveň je kladen velký důraz na ekonomickou bezpečnost, tedy snižování rizika ekonomické provázanosti a závislosti na čínských technologiích (například skrze další zvyšování cel).⁸²

3.4.2 Strategické sblížení Spojených států a Indie

Vztah Spojených států a Indie lze nejlépe popsat jako ambivalentní. Michal Schuman, americký novinář reportující z Číny, nazval v článku pro *The Atlantic* Indii největším „swing state“ na světě – „Pensylvánii či Georgii globální geopolitické mapy.“⁸³ Indie historicky zachovávala neutrální pozici a nevytvářela aliance. To lze ilustrovat jejím chováním v průběhu studené války, kdy díky globalizaci tohoto konfliktu začalo původní rozdělení světa na Východ a Západ nahrazovat mnohem složitější schéma. I státy, které neměly po druhé světové válce bezprostřední vliv, dokázaly pomocí politiky nezúčastněnosti efektivně vzdorovat hegemonii světových velmocí: „Nezúčastněnost poskytovala vůdcům států ‚třetího světa‘ možnost přiklonit se, a přitom se neskácet,“⁸⁴ vysvětluje John Lewis Gaddis, přední historik studené války. Indie se stala vůdčím státem hnutí nezúčastněných odolávajícím oběma centrům bipolarity. V praxi to znamenalo, že byla schopna efektivně využívat soupeření mocností ve svůj prospěch: během bojů na čínsko-indické hranici v roce 1962 tak například přijala vojenskou pomoc ze Spojených států, zatímco v roce 1971 podepsala smlouva o míru, přátelství a spolupráci se Sovětským svazem.⁸⁵

Po skončení ideologického konfliktu studené války byl v zahraničněpolitickém diskurzu Indie princip nezúčastněnosti postupně nahrazen konceptem strategické autonomie

---

⁸¹ Ferguson, N. (2024a). *Kissinger and the True Meaning of Détente: Reimventing a Cold War Strategy for the Contest With China*. Foreign Affairs. <https://www.foreignaffairs.com/united-states/kissinger-and-true-meaning-detente>

⁸² Shi, J. (2024, March 12). *The China Policy Gap Between Biden and Trump Is Bigger Than You Think*. The Diplomat. <https://thediplomat.com/2024/03/the-china-policy-gap-between-biden-and-trump-is-bigger-than-you-think/>

⁸³ Schuman, M. (2023, March 1). *What Limits Any U.S. Alliance With India Over China*. The Atlantic. <https://www.theatlantic.com/international/archive/2023/03/india-relations-us-china-modi/673237/>

⁸⁴ John Lewis Gaddis. (2007). *The Cold War*. Penguin. (str.124)

⁸⁵ Ganguly, S. (1972). U.S. Military Assistance To India 1962-63: A Study In Decision-Making. *India Quarterly*, 28(3), 216–226.

Hanhimäki, J. M. (2004). *The flawed architect: Henry Kissinger and American foreign policy*. Oxford University Press. (str. 164-165)

(*Strategic Autonomy*, SA). Guillem Monsonis, odborník na jihovýchodní Asii, vysvětluje, že SA lze chápat jako politiku nezúčastněnosti v podání realistické tradice. Jde o schopnost státu prosazovat své národní zájmy a realizovat svou zahraniční politiku bez nepřiměřeného omezování ze strany jiných států. Diskurz strategické autonomie se opírá o konkrétní vojenskou sílu v podobě jaderných zbraní; narozdíl od strategie nezúčastněnosti není tolik svázán idealistickými a normativními závazky a nebrání se navazování vztahů s ostatními státy. Cíl však zůstává neměnný: maximalizovat vyjednávací sílu Indie.⁸⁶

Ve vztahu ke Spojeným státům je strategická autonomie snahou o skloubení zachování nezávislosti strategického rozhodování v otázkách týkající se bezpečnosti státu s navázáním užšího partnerství s Washingtonem.⁸⁷ V určitých částech společnosti však stále existuje k této strategii zdrženlivost. Vychází z obavy, že přibližování Indie se Spojenými státy je se zachováním SA neslučitelné. Tento postoj vychází ze zakořeněné nedůvěry k Washingtonu a strachu, že Spojené státy začnou zasahovat do klíčových národních zájmů země – jaderného programu či otázky Kašmíru.⁸⁸ Postupně však převažuje přesvědčení o potřebě tohoto spojení. Za tímto obratem stojí především silící hrozba ze strany Číny a její pevné spojení s Pákistánem – konflikt Indie s Čínou vyvrcholil v červnu 2020 krvavým střetem v údolí řeky Galwan, které leží v západním sektoru Linie skutečné kontroly (*Line of Actual Control*, LAC), sporné hranice těchto dvou států.⁸⁹

Po konci Studené války si k sobě Spojené státy a Indie začaly hledat cestu. Nové Dillí však opakovaně odmítalo přijmout závazky k nešíření jaderných zbraní a když v roce 1998 přistoupilo k další ze sérií jaderných testů z Washingtonu přišla odpověď v podobě

---

⁸⁶ Monsonis, G. (2010). India's Strategic Autonomy and Rapprochement with the US. *Strategic Analysis*, 34(4), 611–624. (str. 614)

Smith, J. M. (2020, November 6). *Strategic Autonomy and U.S.-Indian Relations*. War on the Rocks. <https://warontherocks.com/2020/11/strategic-autonomy-and-u-s-indian-relations>

⁸⁷ Monsonis, G. (2010). India's Strategic Autonomy and Rapprochement with the US. *Strategic Analysis*, 34(4), 611–624. (str. 611)

⁸⁸ Smith, J. M. (2020, November 6). *Strategic Autonomy and U.S.-Indian Relations*. War on the Rocks. <https://warontherocks.com/2020/11/strategic-autonomy-and-u-s-indian-relations>

⁸⁹ Singh, S. (2020, September 1). *Line of Actual Control (LAC): Where it is located, and where India and China differ*. The Indian Express. <https://indianexpress.com/article/explained/line-of-actual-control-where-it-is-located-and-where-india-and-china-differ-6436436/>

Smith, J. M. (2020, June 26). *The Galwan Killings Are the Nail in the Coffin for China and India's Relationship*. Foreign Policy. <https://foreignpolicy.com/2020/06/26/galwan-border-china-india-war-conflict/>

rozsáhlých sankcí. Nedošlo však k přerušení vzájemných vztahů a paradoxně na konec tento konflikt znamenal bod katarze a otevření dialogu mezi Indií a USA. Oteplení vztahů vyvrcholilo v roce 2000 návštěvou Billa Clintona v Indii. Bushova administrativa považovala Indii od samého počátku za strategického spojence a důležitou sílu k vyvažování moci Číny a chtěla ji pomoci stát se velmocí.⁹⁰ V roce 2004 podepsal prezident Bush smlouvu nazvanou Příští kroky ve strategickém partnerství (*Next Steps in Strategic Partnership*, NSSP), spolupráce v oblasti využívání jaderné energie pro mírové účely, civilního vesmírného programu a obchodování s nejmodernějšími technologiemi. O dva roky později byla podepsaná jaderná dohoda, ve které Washington de facto uznal právo Indie na vlastnictví vojenského jaderného programu navzdory tomu, že Indie není signatářem Smlouvy o nešíření jaderných zbraní (*Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons*, NPT).⁹¹

Během prezidenství Baracka Obamy dramaticky rostl obchod mezi oběma státy a země spojovala snaha o vyvážení vlivu Číny. Za Trumpa se rozvíjí zvýšená spolupráce v oblasti obrany a sdílení zpravodajských informací. Trump si navíc porozuměl s Módím i na osobní úrovni.⁹² Důležitost Indie jako strategického partnera značilo například i symbolické přejmenování Tichomořského velitelství na „Indicko-tichomořské velitelství“.⁹³ Biden přistoupil k oživení iniciativy Quad (zkráceně quadrilaterální spolupráce), aliance sdružující Japonsko Indii, Austrálii, USA, kterou jeho administrativa označuje za „klíčový prvek globální stability“, a povýšil setkávání v tomto formátu na úroveň nejvyšších politických představitelů.⁹⁴

Indie si však i nadále zachovává svou strategickou autonomii a upřednostňuje své národní zájmy. Nejlépe je to vidět nyní na jejich odmítnutí zavrhnout Rusko, kterého stále považují za důležitého vojenského a ekonomického partnera. Jejich spojenectví

---

⁹⁰ Pant, H. V. (2018). America's evolving relationships with India and Pakistan . In A. T. H. Tan (Ed.), *Handbook on the United States in Asia*. Edward Elgar Publishing Limited. (str. 247)

⁹¹ Blecha, V. (2011). Současná vojensko-strategická pozice Indie jako nastupující mocnosti. In *Vzestup Indie a Číny: Přichází asijské století? Ústav mezinárodních vztahů*. (str. 36-39)

⁹² Menon, S. (2020). League of Nationalists. *Foreign Affairs*, 99(5), 132–139.

⁹³ Ali, I. (2018, May 31). In symbolic nod to India, U.S. Pacific Command changes name. *Reuters*, <https://www.reuters.com/article/us-usa-defense-india/in-symbolic-nod-to-india-u-s-pacificcommand-changes-name-idUSKCN1IV2Q2/>.

⁹⁴ Schuman, M. (2023, March 1). *What Limits Any U.S. Alliance With India Over China*. The Atlantic. <https://www.theatlantic.com/international/archive/2023/03/india-relations-us-china-modi/673237/>

stojí na snaze vyvážit moc Číny a Spojené státy jsou při dosažení tohoto cíle ochotny Washington opakovaně dává Indii výjimku ve své politice v oblasti lidských práv nebo šíření jaderných zbraní, čímž frustrace v Pákistánu dvojí metr. Protiváha čínských aktivit v regionu.

3.5 Vnitropolitická východiska

3.5.1 Hegemónní postavení armády

Armáda drží v rukou reálnou moc v zemi. Pokud je u moci civilní vláda, děje se tak se souhlasem armádních kruhů. Armádní činitelé z velké části řídí zahraniční, bezpečnostní a obrannou politiku země a vměšují se do záležitostí domácí politiky.⁹⁵ Stalo se normou, že pákistánská armáda překračuje pravomoci vymezené ústavou a zasahuje i do oblastí jako je budování infrastruktury či poskytování sociálních služeb.⁹⁶ Režim který v zemi funguje proto bývá označován jako „pretoriánský“. Pretorianismus lze v nejširším slova smyslu chápat jako zásah armády do politického dění. Pákistánská armáda však nechává v zemi probíhat formální demokratické procesy, někteří odborníci proto systém označují jako „pretoriánskou demokracii“.⁹⁷

Vztahy mezi armádou a civilními strukturami se v jednotlivých obdobích různily, faktem však zůstává, že za sedmdesát sedm let existence Pákistánu nedokončil žádný z předsedů vlády celé pětileté funkční období. Na některé politické představitele byl spáchán atentát (např. Bénazír Bhuttová), někteří byli popraveni (Zulfikár Alí Bhutto), jiní byli sesazeni armádním pučem (Naváz Šaríf) či obviněni z trestných činů a uvězněni (Imran Khán).⁹⁸

Armáda se ve společnosti těší velké oblibě a nemusela proto nikdy přistoupit k povinným odvodům.⁹⁹ Umí efektivně oslovovat veřejnost a činit tak ozbrojené síly atraktivní.

---

⁹⁵ Rashid, M. (2020). *Dying to serve: militarism, affect, and the politics of sacrifice in the Pakistan Army*. Stanford, California Stanford University Press. (str. 8-15)

⁹⁶ Chaudhry, R. (2023). *The Changing Dynamics of Civil Military Relations in Pakistan*. Routledge. (str.4)

⁹⁷ Singh, C., & Bailey, M. (2013). Praetorian Democracy, Illiberal but Enduring: Pakistan as Exemplar. *Southeast Review of Asian Studies*, 35, 103–126.

⁹⁸ Talbot, I. (2012). *Pakistan: A New History*. Oxford University Press.

⁹⁹ Rashid, M. (2020). *Dying to serve: militarism, affect, and the politics of sacrifice in the Pakistan Army*. Stanford, California Stanford University Press. (str. 8-15)

Produkuje například vlastní hudbu, filmy či hry pro mobily.¹⁰⁰ Její fanoušci nadšeně rozebírají její aktivity na populárních internetových fórech.¹⁰¹

3.5.2 Vojenské zpravodajství ISI

ISI byla původně založena Brity za účelem shromažďování vojenských informací. Do politické sféry byla poprvé přivedena generálem Muhammadem Ajjúbím Chánem v roce 1958, když v zemi proběhl první vojenský převrat a veškerou moc ve státě převzala armáda. Chán rozhodl o rozšíření pravomocí této zpravodajské instituce a pověřil ji následujícími úkoly: (1) chránit zájmy Pákistánu, (2) hlídat a usměrňovat politickou opozici a (3) udržovat u moci vojenskou vládu.¹⁰² ISI začala pronásledovat a vydírat politické oponenty a představitele občanské společnosti, vykonávat politické vraždy a podněcovat násilí ve společnosti. V zahraničněpolitické sféře se mluví o jejím napojení na militantní skupiny bojující proti Indii. „[ISI] prosazuje agendu sunnitského islamismu v Pákistánu a panislamistického džihádu v zahraničí,“¹⁰³ shrnuje aktivity pákistánského vojenského zpravodajství Shaun Gregory.

3.5.3 Jaderné zbraně

Rozhodnutí Pákistánu o nutnosti obstarání jaderných zbraní bylo (1) reakcí na trauma z rozpadu země, (2) snahou o dosažení parity s jadernou Indií a vytvoření regionální rovnováhy. V roce 1965 Zulfikar Alí Bhutto, tehdy v roli ministra zahraničí, na půdě OSN pronesl dnes již slavný projev, ve kterém řekl, že „pokud Indie vyrobí bombu, tak budeme jíst trávu a listí, budeme klidně i hladovět, ale my ji získáme taky.“¹⁰⁴ Pákistánu se jaderné zbraně podařilo získat pomocí technologií původně určených pro mírové účely.¹⁰⁵ V roce 1998 provedl Islámábád pokusný výbuch a stal se tak neoficiálním jaderným státem. V říjnu 2015 oznámil vlastnictví taktických jaderných zbraní.¹⁰⁶

Pákistán nikdy nezveřejnil svou jadernou doktrínu – snaží se tak udržet Indií v nejistotě a posílit odstrašující funkci jaderných zbraní – z neoficiálních zdrojů a veřejných prohlášení

---

¹⁰⁰ Inter-Services Public Relations. (2024). *ISPR Productions*. https://ispr.gov.pk/#ispr_productions

¹⁰¹ Pakistan Defence. (2019). *Pakistan Defence Forum*. Defence.pk. <https://defence.pk/>

¹⁰² Gregory, S. (2007). The ISI and the War on Terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 30(12), 1013–1031.

¹⁰³ tamtéž

¹⁰⁴ James Martin Center for Nonproliferation Studies. (2019, November 5). Pakistan Nuclear Overview. *The Nuclear Threat Initiative*. <https://www.nti.org/analysis/articles/pakistan-nuclear/>

¹⁰⁵ Bříza, V. (2011). *Kontrola, regulace a úprava jaderného zbrojení*. Karolinum Press. (str.158)

¹⁰⁶ tamtéž

armádních a vládních představitelů lze však vyčíst, že jeho strategie je založena na následujících principech: (1) dosažení minimálního odstrašení, (2) možnosti použití jaderných zbraní jako první (Pákistán nedeklaruje závazek „no-first-use“, NFU), (3) použití pouze v případě existenční hrozby ze strany Indie.¹⁰⁷

Tato existenční hrozba má být poté údajně definovaná následujícím způsobem:

- (1) masové proniknutí indických sil na území Pákistánu
- (2) zničení velké části pákistánských pozemních a/nebo vzdušných sil či útok na jaderná zařízení
- (3) blokáda největšího pákistánského námořního přístavu Karáčí indickým námořnictvem, nebo narušení toku řeky Indus
- (4) rozsáhlá vnitřní destabilizace Pákistánu ze strany Indie vedoucí k ohrožení celistvosti země – hrozba odtržení jedné nebo více pákistánských provincií¹⁰⁸

Pákistán není signatářem NPT a ani nemůže ke Smlouvě NPT přistoupit – musel by se nejdříve stát nejaderným státem. Není tak zavázán k nešíření jaderných zbraní a jeho jaderná zařízení nepodléhají kontrole ze strany Mezinárodní agentury pro atomovou energii (*International Atomic Energy Agency*, IAEA).¹⁰⁹ Spojené státy se sice od začátku důrazně stavěly proti pákistánskému vlastnictví jaderných zbraní, ale kdykoli potřebovaly, aby s nimi Islámábád spolupracoval, zvítězil pragmatismus a téma jaderného odzbrojení bylo odsunuto stranou. Washington má především obavu, aby se jaderné zbraně nedostaly do rukou nestátních aktérů: „Upřímně řečeno, nebýt jaderných zbraní, zacházeli bychom s nimi jako s Kongem,“¹¹⁰ přiznal jeden z vysokých amerických představitelů. Po odchodu Severoatlantické aliance z Afghánistánu, tak jaderné zbraně představují pro Pákistán jednu z posledních pák vůči Západu.

---

¹⁰⁷ James Martin Center for Nonproliferation Studies . (2019, November 5). Pakistan Nuclear Overview. *The Nuclear Threat Initiative*. <https://www.nti.org/analysis/articles/pakistan-nuclear/>

¹⁰⁸ Yamin, B. T. (2008). Pakistan's Nuclear Policy & Doctrine Ten Years Hence – Where Do We Go From Here? *Margalla Papers*.

¹⁰⁹ Bříza, V. (2011). *Kontrola, regulace a úprava jaderného zbrojení*. Karolinum Press. (str. 27)

¹¹⁰ Lamb, C. (2024, July 25). "Pakistan has been playing us all for suckers." *The Times*. <https://www.thetimes.com/article/pakistan-has-been-playing-us-all-for-suckers-29rsr2tets5>

4. Analýza

4.1 Analýza roku 1979

4.1.1 Zasazení do historického kontextu

V roce 1977 byl v Pákistánu zinscenován vojenský převrat, druhý v historii jeho samostatné existence, při kterém byla od moci odstavena civilní vláda prezidenta Zulfikára Alího Bhutta a nastolena vojenská diktatura, v jejímž čele stanul generál Muhammad Zijául Hak.¹¹¹ Následovala násilná islamizační kampaň a přetvoření právního systému. Z. A. Bhutto byl v dubnu 1979 popraven na základě vykonstruovaného soudního procesu.¹¹²

Administrativa amerického prezidenta Jimmyho Cartera v odpovědi na pokračující vývoj pákistánského jaderného programu zastavila dodávky finanční a vojenské pomoci do země. V březnu 1979 Pákistán vystoupil z CENTO a později se připojil k Hnutí nezúčastněných. V dubnu začaly Spojené státy podporovat afghánské opoziční skupiny, které operovaly z pákistánského území.¹¹³ V listopadu obvinil vůdce íránské islámské revoluce Rúholláh Chomejní Spojené státy z násilného obsazení Velké mešity v Mekce, načež pákistánští studenti v reakci zapálili americkou ambasádu v Islámábádu. O měsíc později provedl Sovětský svaz invazi do Afghánistánu.¹¹⁴

Carterova administrativa přijala Zákon o jaderném nešíření (*Nuclear Non-Proliferation Act*), který vyžadoval, aby země, které nebyly signatáři NPT – mezi něž patřila i Indie – umožnily Mezinárodní agentuře pro atomovou energii inspekci svých jaderných zařízení. Nové Dillí to odmítlo a Spojené státy ukončily veškerou dosavadní spolupráci s Indií v oblasti jaderné energetiky a jaderných technologií.¹¹⁵ ČLR se dočkala ze strany Spojených států diplomatického uznání.¹¹⁶

---

¹¹¹ V přepisu do anglického jazyka „Zia-ul-Haq“, v anglickojazyčných zdrojích bývá zkráceně označován jako „Zia“

¹¹² Talbot, I. (2012). *Pakistan: A New History*. Oxford University Press. (str.115-132)

¹¹³ Galster, S. (2017). *Afghanistan: Lessons from the Last War*. The National Security Archive. <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB57/essay.html>

¹¹⁴ Wirsing, R. G. (1987). Pakistan and the War in Afghanistan. *Asian Affairs: An American Review*, 14(2), 57–75. (str.58)

¹¹⁵ Chari, P. R. (1978). An Indian Reaction to U.S. Nonproliferation Policy. *International Security*, 3(2), 57–61.

¹¹⁶ *Milestones: 1977–1980: China Policy*. (n.d.). Office of the Historian. <https://history.state.gov/milestones/1977-1980/china-policy>

4.1.2 Identita

Generál Zijául Hak nastoupil cestu islamizace země a započal kompletní transformaci všech oblastí veřejného života. Jeho cílem bylo přebudovat ekonomický, politický, právní a vzdělávací systém země v souladu s náboženskou doktrínou Islámu a dosáhnout vytvoření politického režimu, který označoval jako „islámská demokracie“¹¹⁷. „V islámské ideologii můžeme jasně rozpoznat smysl existence našeho národa,“¹¹⁸ prohlásil Hak během svého proslovu při příležitosti státního svátku Dne nezávislosti. Hak definoval ve svých vyjádřeních Pákistán jako „ideologický stát“ a řekl, že „povinností jeho ozbrojených sil je bránit jeho hranice a chránit jeho ideologii“¹¹⁹.

Hak využíval islám jako legitimizační nástroj k převzetí moci armádou a následně k upevnění diktatury, kterou v zemi zavedl: „Nebyla to ani tak nenávisť k Bhuttovi, nešlo ani tolik o protest proti zfalšovaným volbám, ale byla to láska k islámu, která od března 1977 přivedla lid této země do ulic [...] a volání lidu znělo: ‚Chceme islámské zákony, chceme žít podle islámských zásad a je povinností vlády zavést islámské zákony‘“¹²⁰ – tak vysvětloval Hak v rozhovoru pro CBS, to co předcházelo vojenskému převratu.

Zároveň ve svých proslovech k národu často konstruoval narativ, ve kterém jeho režim navazoval na odkaz otce národa Muhammada Alího Džinnáha a překonával tak diskontinuitu, kterou vytvořily předešlé režimy odklonem od ideologie, jež dala vzniknout nezávislému Pákistánu. Hak takto formoval kolektivní paměť národa, která mu sloužila jako nástroj k ukotvení národní identity a upevnění jeho mocenského postavení. Využíval k tomu i dění v zahraničí, kdy například v souvislosti s islámskou revolucí v Íránu prohlásil, že „největší krok k obrodě islámu byl učiněn v Pákistánu v roce 1947. Právě odtud se na něj navázalo na dalších místech“¹²¹.

---

¹¹⁷ Address of the Pakistan President, General Mohammad Zia-ul-Haq to the Pakistan Day Parade held in Rawalpindi. (English rendering of the address.) cit. In: Documents December 1978— May 1979. (1979). *Pakistan Horizon*, 32(1/2), 277–337. (str. 307)

¹¹⁸ President Zia's Independence Day Message. (1979). *Pakistan Affairs*, XXXII(17).

¹¹⁹ President General Mohammad Zia-ul-Haq's message to the nation on Defence of Pakistan Day. cit. In: Documents September 1979— November 1979. (1979). *Pakistan Horizon*, 32(4), 206–223. (str. 206)

¹²⁰ Interview of the Pakistan President, General Mohammad Zia-ul-Haq to a CBS Television team, given in Rawalpindi cit. In: Documents December 1978— May 1979. (1979). *Pakistan Horizon*, 32(1/2), 277–337. (str. 293)

¹²¹ tamtéž

4.1.3 Sdílené normy vztahující se k užití síly

Pákistánští političtí představitelé se ve všech analyzovaných dokumentech opakovaně vymezovali proti používání ozbrojené síly v mezinárodních vztazích a zdůrazňovali nutnost respektovat územní celistvost a svrchovanou existenci ostatních států a dodržovat zásadu nevměšování. Takto popsal ministr zahraničí Agha Shahi normy, které si Pákistán osvojil v článku pro *Pakistan Affairs*:

„Pákistánská politika je pevně zakotvena v zásadách Charty OSN a mírového soužití. Odsuzujeme použití síly v mezinárodních vztazích. [...] Jsme odhodláni řešit mezinárodní spory mírovou cestou. Zůstáváme věrni právu národů na sebeurčení. Odstoupili jsme od členství ve vojenských aliancích. Jsme proti politice intervencí, nadvlády, prosazování hegemonie a [vytváření] sfér vlivu. Usilujeme o budování vztahů založených na přátelství a spolupráci se všemi státy, velkými i malými.“¹²²

Tato představa Pákistánu o jeho fungování v mezinárodním systému byla ovlivněna traumatickou zkušeností z rozpadu země a odtržení Východního Pákistánu. Zároveň však šlo o postoj, který odrážel tehdejší strategické zájmy Islámábádu ve vztahu k sousednímu Afghánistánu, ve sporu o Kašmír a v diplomatickém souboji se Spojenými státy o budoucnost pákistánského jaderného programu.

Afghánistán neuznával Durandovu linii a vznášel vůči svému sousednímu státu iredentistické požadavky. Pákistánští představitelé proto v souvislosti s Afghánistánem nikdy neopomenuli zdůraznit, že jejich vzájemné vztahy musejí být založeny na principu „mírového soužití“ a respektu k zásadám „svrchovanosti a územní celistvosti“¹²³. Při diskusi o budoucnosti Kašmíru zase Islámábád argumentoval právem tamních obyvatel na sebeurčení a požadoval implementaci příslušné rezoluce OSN.¹²⁴

---

¹²² Pakistan's Advisor on Foreign Affairs Reviews International Relations. (1979). *Pakistan Affairs*, XXXII(20).

¹²³ tamtéž

¹²⁴ Kashmir Question Must Be Solved. (1979). *Pakistan Affairs*, VI(7).

V popředí zahraničněpolitického diskurzu byl však spor o využívání jaderných technologií, který pákistánský režim rámoval jako boj za státní svrchovanost. Spojené státy měly k dispozici zpravodajské informace dokazující, že Pákistán na svém území vybudoval zařízení na obohacování uranu.¹²⁵ Zároveň byly přesvědčeny, že nemá pro štěpný materiál žádné mírové využití. Pákistánská strana popírala, že by již dosáhla schopnosti vyrábět obohacený uran či že by měla v budoucnu v úmyslu využívat jadernou energii pro jiné než mírové účely: „Pane prezidente, bez váhání Vás ujišťuji, že pákistánský jaderný program je zcela mírové povahy a že Pákistán nemá v úmyslu získat nebo vyrábět jaderné zbraně,“¹²⁶ psal Hak v dopise adresovaném prezidentu Carterovi.

Pákistánští představitelé opakovaně prohlašovali, že jsou proti šíření jaderných zbraní, navrhovali vytvoření zóny bez jaderných zbraní v oblasti jižní Asie a dokonce připustili, že by přistoupili na inspekci svých zařízení na základě reciprocity s Indií. Snahu Washingtonu zabránit Pákistánu v dalším vývoji jaderného programu odsuzovali jako neopodstatněnou a diskriminační a označovali ji za útok na svou suverenitu a nezávislost. Obvinili Spojené státy z organizování celosvětové kampaně proti Pákistánu a prohlásili, že získání jaderných technologií je pro Pákistán otázkou „života a smrti“¹²⁷.

4.1.4 Bezpečnostní hrozby a jejich původci

Příslušníci mocenské elity se ve veřejných vyjádřeních vyhýbali formulování vnějších hrozeb národní bezpečnosti, přičemž neustále zdůrazňovali mantru o mírovém soužití národů. Ve snaze nenarušit obraz jednoty a semknutosti země, který sloužil jako klíčový legitimizační prvek diktátorského režimu, nebyly ve veřejném prostoru definovány ani žádné hrozby pro vnitřní bezpečnost země.

V interní komunikaci se svými americkými protějšky však pákistánští představitelé dávali najevo obavy z možných důsledků destabilizace Íránu; vyslovovali podezření, že by se Izrael nebo Indie mohly pokusit zaútočit na jejich jaderná zařízení a vyjadřovali pocit ohrožení ze strany Sovětského svazu v souvislosti s jeho působením v sousedním Afghánistánu

---

¹²⁵ Rotrame, S. A., & Howard, A. M. (Eds.). (2019). Document 337. In *Foreign Relations of the United States, 1977–1980, Volume XIX, South Asia*. Government Printing Office.

¹²⁶ Rotrame, S. A., & Howard, A. M. (Eds.). (2019). Document 357. In *Foreign Relations of the United States, 1977–1980, Volume XIX, South Asia*. Government Printing Office.

¹²⁷ Pakistan's nuclear program is peaceful - President Zia. (1979). *Pakistan Affairs*, XXXII(18).

a možnou podvratnou činností v Balúčistánu, kde v předešlých letech probíhala separatistická povstání.

Sověti obviňovali pákistánskou vládu z podpory afghánských uprchlíků, které označovali za „kontrarevolucionáře“¹²⁸, v jejich boji proti afghánskému komunistickému režimu. Podle Moskvy se měl Pákistán podílet na jejich vojenském výcviku. Islámábád to vehementně odmítal a tvrdil, že běžencům poskytuje pouze humanitární pomoc. Země se však v této době nacházela v mezinárodní izolaci a tíživé ekonomické situaci. Pákistánští představitelé proto nadále mluvili o potřebě normalizace vztahů se Sovětským svazem a pokračování v hospodářské spolupráci, kterou v předešlých letech navázali. Ze stejných důvodů v hovorech s Američany naopak varovali před agresivní expanzí SSSR a hrozbou šíření komunismu. Šlo o účinný nástroj, jak v ideologickém souboji studené války připoutat jejich pozornost:

„Sovětský svaz agresivně rozšiřuje svůj vliv v Asii a Africe. [...] Upevňuje svou pozici v Afghánistánu. [...] Za předpokladu, že současný marxistický režim do dvou nebo tří let upevní své pozice, bude připraven obrátit svou pozornost k Pákistánu; nyní je třeba přijmout opatření k posílení schopnosti Pákistánu čelit této nevyhnutelné hrozbě.“¹²⁹

O Vánocích poté došlo k invazi sovětských vojsk do Afghánistánu, která proměnila bezpečnostní prostředí regionu: „Zítřka může být na řadě Pákistán“,¹³⁰ vyjádřil Hak obavu o budoucnost své země v telefonickém rozhovoru s prezidentem Carterem.

Indie nebyla nikde explicitně zmíněna jako bezpečnostní hrozba a generál Hak k ní ve všech rozhovorech zaujímal smířlivý postoj. Pákistánský velvyslanec ve Spojených státech v rozhovoru pro *Pakistan Affairs* označil vztahy s Indií za „docela dobré“¹³¹. Političtí

---

¹²⁸ Rotrame, S. A., & Howard, A. M. (Eds.). (2019). Document 332. In *Foreign Relations of the United States, 1977–1980, Volume XIX, South Asia*. Government Printing Office.

¹²⁹ Rotrame, S. A., & Howard, A. M. (Eds.). (2019). Document 368. In *Foreign Relations of the United States, 1977–1980, Volume XIX, South Asia*. Government Printing Office.

¹³⁰ Rotrame, S. A., & Howard, A. M. (Eds.). (2019). Document 395. In *Foreign Relations of the United States, 1977–1980, Volume XIX, South Asia*. Government Printing Office.

¹³¹ Rotrame, S. A., & Howard, A. M. (Eds.). (2019). Document 353. In *Foreign Relations of the United States, 1977–1980, Volume XIX, South Asia*. Government Printing Office.

představitelé se obecně vyjadřovali ve smyslu, že si přejí normalizaci vztahů s Indií a že jedinou překážkou je v tomto ohledu otázka Kašmíru.¹³² Z odtajněných dokumentů však vyplývá, že Kašmír nepředstavoval pro Hakův režim v této době strategickou prioritu: „Indicko-pákistánské vztahy jsou podle [Desaiho] poznamenány skutečností, že Pákistánci jsou již 30 let vychováváni k nenávisti k Indii; to mu řekl sám Zia, když se setkali v Nairobi. Zia mu také řekl, aby se netrápil tím, když někdy veřejně vyjádří nárok Pákistánu na Kašmír; musí to dělat z vnitřních důvodů,“¹³³ stojí v telegramu, který tlumočí konverzaci mezi velvyslancem Spojených států v Indii a tehdejším indickým ministerským předsedou Morardžim Desaim.

4.1.5 Zahraničněpolitická orientace

Pákistánská zahraniční politika postrádala v této době ucelenou koncepci a neměla jasné směřování. Na jednu stranu se Pákistán rozhodl stát se „nezúčastněnou“ zemí s tím že nechce být zapojen do velmocenského souboje a „nikdy nedopustí, aby se stal dalším Vietnamem,“¹³⁴ na druhou stranu se nadále snažil vmluvit do přízně Spojených států, požadoval po nich ujištění o platnosti dohody z roku 1959, tedy že v případě agrese ze strany Sovětského svazu jim budou připraveny poskytnout vojenskou pomoc, a usiloval o obnovení dodávek finanční a vojenské pomoci. V té době zároveň sílily v islámské světě antiamerické nálady, které se přenesly i do Pákistánu a vyvrcholily útokem na americkou ambasádu v Islámábádu.

Pákistán se rozhodl vystoupit z CENTO a připojit se k Hnutí nezúčastněných zemí po konzultaci s „bratrskými zeměmi Tureckem a Íránem“¹³⁵, kdy dospěl k závěru, že ve světle tehdejších okolností smlouva ztratila svůj smysl a pokračující členství v této organizaci nebylo do budoucna v jeho národním zájmu. I tak nadále udržoval bilaterální vztahy s Washingtonem, které však byly zatíženy vzájemnou nedůvěrou.: „[...] Spojené státy

---

¹³² Agha Shahi urges N-weapon free zone in Africa , M.E. , S. Asia (1979). *Pakistan Affairs*, XXXII(11).

¹³³ Rotrame, S. A., & Howard, A. M. (Eds.). (2019). Document 128. In *Foreign Relations of the United States, 1977–1980, Volume XIX, South Asia*. Government Printing Office.

¹³⁴ *Translations on South and East Asia, No. 812*. (1979). Joint Publications Research Service. (str.15)

¹³⁵ President Zia-ul-Haq's address to the nation over Radio and Television. cit. In: Documents June 1979—August 1979. (1979). *Pakistan Horizon*, 32(3), 126–149. (str. 134)

americké nikdy nedokázaly stát při svých spojencích. Vždy je zklamaly,¹³⁶ prohlásil Hak v rozhovoru pro CBS. Tento způsob nazírání na Spojené státy vycházel ze zkušenosti z roku 1965, kdy Washington neposkytl Pákistánu pomoc ve válce s Indií, což Islámábád chápal jako zradu. Tehdejší napjaté vztahy nejlépe ilustruje způsob, jakým pákistánský ministr zahraničí po návratu ze Spojených států referoval o tom, co si odnesl ze schůzek, které ve Washingtonu absolvoval:

“Označil USA jako ‚druhořadou velmoc‘, která je využívána ‚sionistickými živly k prosazování hegemonistické politiky‘; prohlásil, že Sovětský svaz je jasně dominantní mocností na světových mořích a brzy předstihne USA v oblasti vývoje jaderných zbraní; prohlásil, že Moskva prokázala, že je loajální vůči svým přátelům bez ohledu na to, zda mají její přátelé pravdu či nikoli, zatímco Washington ukázal, že mu nelze věřit,¹³⁷ píše se ve zprávě CIA.

Po invazi Sovětů do Afghánistánu, došlo ze strany pákistánských představitelů k okamžité změně rétoriky: „Pákistán se považuje za spojence a velkého přítele Spojených států. [...] Je povzbudivé, že Spojené státy jsou stále vůdcem svobodného světa. Považujeme se za členy svobodného světa a Spojené státy jsou pro nás vzorem, ke kterému vzhlížíme,¹³⁸ pochleboval Hak Carterovi během jejich telefonického hovoru.

Konstantou v pákistánském zahraničněpolitickém diskurzu bylo vyjádření pocitů sounáležitosti s globálně rozprostřeným islámským společenstvím. Političtí představitelé často mluvili o „bratrském poutu“¹³⁹ s muslimskými zeměmi. Na institucionální úrovni byla v tomto ohledu nejdůležitější platforma *Organizace islámské konference* (*The Organization of the Islamic Conference*, dnes nazývaná *Organisation of Islamic Cooperation*, OIC), která

---

¹³⁶ Interview of the Pakistan President, General Mohammad Zia-ul-Haq to a CBS Television team, given in Rawalpindi cit. In: Documents December 1978— May 1979. (1979). *Pakistan Horizon*, 32(1/2), 277–337. (str. 295)

¹³⁷ Rotrame, S. A., & Howard, A. M. (Eds.). (2019). Document 344. In *Foreign Relations of the United States, 1977–1980, Volume XIX, South Asia*. Government Printing Office.

¹³⁸ Rotrame, S. A., & Howard, A. M. (Eds.). (2019). Document 395. In *Foreign Relations of the United States, 1977–1980, Volume XIX, South Asia*. Government Printing Office.

¹³⁹ Joint statement issued on the conclusion of the visit of the of Maldives Mr Fathulla Jameel to Pakistan. cit. In: Documents December 1978— May 1979. (1979). *Pakistan Horizon*, 32(1/2), 277–337. (str. 322)

si dává za cíl být kolektivním hlasem islámského světa. Příkladem její činnost zde může být rozhodnutí Pákistánu svolat v reakci na sovětskou invazi do Afghánistánu do Islámábádu mimořádné zasedání členských států s cílem vydat společné stanovisko a vyzvat SSSR k okamžitému ukončení bojů.

Z bilaterálních vztahů je třeba vyzdvihnout spojení Pákistánu s Íránem. Islámábád neváhal s oficiálním uznáním nového Íránského režimu, kterému okamžitě zaslal gratulace k úspěšnému převzetí moci:

“Simultánní triumf islámské ideologie v obou našich zemích je nejnovějším projevem našich transcendentálních, duchovních vazeb, které jsou navždy odolné vůči rozpadu v důsledku nepříznivých vnějších nebo vnitřních okolností. S velkou důvěrou a upřímnými nadějemi očekáváme stále větší spolupráci a solidaritu mezi našimi dvěma bratrskými zeměmi k vzájemnému prospěchu obou našich národů,”¹⁴⁰ píše se v gratulačním dopisu.

Byl to právě strůjce islámské revoluce v Íránu, který podněcoval nenávisť ke Spojeným státům, která vedla k obsazení americké ambasády v Islámábádu. Pákistán útok ostře odsoudil, přičemž však zamlčoval spojitost s rétorikou íránského vůdce: „Potíže vyvolalo neidentifikované zahraniční rozhlasové vysílání, které naznačovalo zapojení USA do obsazení Kaaby, nejposvátnějšího místa islámu. Zpráva o jeho znesvěcení vyvolala vlnu hněvu,”¹⁴¹ psalo se ve vyjádření pákistánské vlády k incidentu.

Možná překvapivě chyběla v analyzovaných dokumentech oslavná prohlášení o přátelství s Čínou. Objevovaly se jen prosté zmínky o vděčnosti za „velkorysou pomoc

---

¹⁴⁰ Message of felicitations of the Pakistan President, General Mohammad Zia-ul-Haq, to the Iranian religious leader, Ayatollah Khomeini, and Prime Minister, Dr Mehdi Bazargan on the success of the Islamic revolution in their country. cit. In: Documents December 1978— May 1979. (1979). *Pakistan Horizon*, 32(1/2), 277–337. (str. 313)

¹⁴¹ Pakistan Government's Deep Regrets at the Attack on the U.S. Embassy - Statement by Information Secretary (1979). *Pakistan Affairs*, XXXII(23).

v hospodářském rozvoji¹⁴².a podporu v odhodlání Pákistánu udržet svou „nezávislost, státní svrchovanost a územní celistvost“¹⁴³. Dnes víme, že v té době už Čína byla zapojena do rozvoje pákistánského jaderného programu a byla pro Islámábád důležitým strategickým partnerem.

4.2 Analýza roku 1989

4.2.1 Zasazení do historického kontextu

V srpnu 1987 zemřel Muhammad Zijául Hak společně s několika dalšími významnými politickými představiteli při pádu letadla, jehož příčina je dodnes předmětem spekulací. V roce 1988 vyhrála volby Pákistánská lidová strana (PLS) a předsedkyní vlády se stala Benazir Bhuttová, dcera Z. A. Bhutta popraveného Hakovým režimem. Šlo o velmi nestabilní vládu, které se sice podařilo v listopadu 1989 ustát vyslovení nedůvěry, ale u moci se přesto neudržela o moc déle. V čele ISI stál generál Hamid Gul, který byl do funkce dosazen Hakem a řídil operace afghánských mudžahedínů proti pro-sovětské vládě. Bhuttová ho ve snaze upevnit svou pozici v březnu 1989 z funkce odvolala. Prezident Ghulám Ishák Chán, který byl ministrem financí za Hakovy vlády a byl napojen na armádní kruhy, v roce 1990 rozpustil parlament a vypsál předčasné volby, ve kterých zvítězil Naváz Šaríf a jeho Islámská demokratická jednota. Náčelník generálního štábu Aslam Beg později přiznal, že ISI byla podplacena, aby ve volbách v roce 1990 podporovala protikandidáty PLS.¹⁴⁴

Pákistán se znovu stal součástí Commonwealthu, ze kterého původně odešel na protest proti tomu, že ostatní členské státy přistoupily k uznání nezávislosti Bangladéše.¹⁴⁵ V únoru 1989 poslední sovětská vojska opustila Afghánistán, ale tamější komunistická vláda podporovaná z Moskvy nadále zůstávala u moci. Administrativa Bénazír Bhuttové v březnu nařídila útok na afghánské město Džalálábád, který přerostl v tzv. první afghánskou civilní válku.¹⁴⁶ V Indii ovládané části Kašmíru došlo ke spontánnímu povstání muslimského obyvatelstva,

---

¹⁴² Pakistan's Advisor on Foreign Affairs Reviews International Relations. (1979). *Pakistan Affairs*, XXXII(20).

¹⁴³ tamtéž

¹⁴⁴ Talbot, I. (2012). *Pakistan: A New History*. Oxford University Press. (str. 143-167)

¹⁴⁵ tamtéž

¹⁴⁶ Kamm, H. (1989, April 23). Pakistan Officials Tell Of Ordering Afghan Rebel Push. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/1989/04/23/world/pakistan-officials-tell-of-ordering-afghan-rebel-push.html>

kteří ISI rychle využila k zástupnému boji proti Indii.¹⁴⁷

Období pragmatického sblížení Peking a Washingtonu bylo ukončeno masakrem na náměstí Nebeského klidu v červnu 1989.¹⁴⁸ Vztahy Indie a Spojených států zůstávaly napjaté především kvůli indickému jadernému programu a dozvukům Bhópálské katastrofy – průmyslové havárie továrny na pesticidy vlastněné americkou společností při které zemřelo v roce 1984 tisíce Indů.¹⁴⁹

4.2.2 Identita

Identita národa byla nadále zakládána na hodnotách islámu:

„Islám je naší národní identitou. V islámu spočívá náš blahobyt na tomto i na onom světě. Musíme jej úzkostlivě střežit a energicky prosazovat, abychom úspěšně splnili úkol v podobě vybudování spravedlivé, pokrokové, humánní a prosperující společnosti,“¹⁵⁰ prohlásil Chán ve své řeči k národu.

Interpretace národní historie byla taktéž identická jako za předešlé mocenské garnitury. Stejně jako vojenský režim generála Haka se i vláda Bhuttové považovala za pokračovatele odkazu „velkého vůdce“ Muhammada Alího Džinnáha a svůj nástup k moci prezentovala jako spásu pro Pákistán:

“Vzdávám hold pákistánskému lidu za jeho boj proti tyranii v uplynulých 11 letech a za to, že se inspiroval poselstvím velkého vůdce o jednotě, víře a disciplíně. Nikdy v historii naší země neměla tato slova pro každého z nás větší význam než dnes. Díky jednotě se nám v roce 1947 podařilo dosáhnout našeho cíle, kterým bylo [vytvoření] Pákistánu, a v roce 1988 to byla opět naše jednota, která čelila všem formám útlaku a vykořisťování

---

¹⁴⁷ Smith, D. O. (2018). *The Quetta Experience: A Study of Attitudes and Values Within the Pakistan Army*. Woodrow Wilson Centre. (str. 74)

¹⁴⁸ Cohen, W. I. (2010). *America's Response to China: A History of Sino-American Relations*. Columbia University Press. (str. 223)

¹⁴⁹ Schor, E. (2010, October 29). *Bhopal Disaster Casts Indirect Shadow Over Obama's Visit to India*. The New York Times. <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/gwire/2010/10/29/29greenwire-bhopal-disaster-casts-indirect-shadow-over-oba-98066.html>

¹⁵⁰ President Ghulam Ishaq Khan's message to the Nation on the occasion of Pakistan Day. *Pakistan Horizon*, 42(2), 166–191.

a přinesla vítězství v boji mas, které přinesly velké oběti za obnovení demokracie.”¹⁵¹

Negativní sebevymezení vůči Hakově režimu bylo jedním z důležitých prvků identity nové politické reprezentace. Bhuttová označila předešlou vládu za „neislámskou“ a prohlásila, že „Zia představoval islám diktátorů. My naopak chceme udělat něco pro celé islámské lidstvo. Dáme mu islám demokratů, náboženství tolerance, lidské důstojnosti a svobody“¹⁵². Tato vize zahrnovala zrušení veškerých zákonů, které odporovaly Koránu či sunně.¹⁵³

Demokratické hodnoty měly být po hodnotách islámu druhým nejdůležitějším elementem národní identity. Deklaratorním cílem Pákistánu bylo stát se skutečně demokratickým právním státem. Bhuttová proto usilovala o hlubší strategickou orientaci na Spojené státy a při své návštěvě Washingtonu zdůrazňovala, že právě úcta k demokracii je to, co obě země spojuje:

„Naše partnerství není přátelstvím z rozumu. Již desítky let nás spojují společné mezinárodní cíle a společné zájmy. Do rovnice dvoustranných vztahů však vstoupilo něco nového – demokracie. Jsme nyní morálními i politickými partnery – dvě zvolené vlády, které spojuje společný respekt k ústavní vládě, odpovědnosti a závazek ke svobodě.“¹⁵⁴

Ve své řeči na půdě Harvardu předsedkyně vlády dokonce navrhovala vytvoření „Asociace demokratických národů“.¹⁵⁵

---

¹⁵¹ President & PM Recall Quaid - E - Azam's Firm Believe In Democracy (1989). *Pakistan Affairs*, XXXXII(1).

¹⁵² Prime Minister Benazir Bhutto's interview with Der Spiegel, a West magazine. cit. In: Documents April 1989— September 1989. (1989). *Pakistan Horizon*, 42(3/4), 224–246.

¹⁵³ Bhutto Pledges To Implement Islamic Law In Pakistan . (1989, January 11). *Reuters News*.

¹⁵⁴ Prime Minister Benazir's address to the Joint session of the US Congress. 8 June 1989. cit. In: Documents April 1989— September 1989. (1989). *Pakistan Horizon*, 42(3/4), 224–246.

¹⁵⁵ Hart, M. R. (1989, June 26). Pakistan's Bhutto Calls for Association of Democratic Nations. *The Harvard Crimson*. <https://www.thecrimson.com/article/1989/6/26/pakistans-bhutto-calls-for-association-of/>

4.2.3 Sdílené normy vztahující se k užití síly

Strategické zájmy – a z nich plynoucí nahlížení na použití síly – zůstávaly ve srovnání s předešlým režimem neměnné. Političtí představitelé nadále zdůrazňovali nutnost ochrany suverenity, nezávislosti a územní celistvosti země a prosazování principu mírové koexistence:

„[...] [H]lavní zásady naší zahraniční politiky se nemění. Důsledně dodržíme všeobecně uznávané normy mezistátních vztahů. Naše zahraniční politika se opírá o islámskou ideologii a kánony spravedlnosti a rovnosti. Naše vztahy se všemi zeměmi jsou založeny na zásadách svrchované rovnosti, nezasahování do vnitřních záležitostí [ostatních států], územní celistvosti, nepoužívání síly ani hrozby jejího použití, mírového soužití a oboustranně prospěšné spolupráce,”¹⁵⁶ popisoval prezident na společné schůzi obou komor parlamentu normy se kterými se Pákistán ztotožňoval.

Právo na sebeurčení bylo nadále důležitým argumentačním nástrojem v debatě o budoucnosti Kašmíru i Afghánistánu. Bhuttová i Chán shodně obviňovali Sověty z pokračující podpory afghánské komunistické vlády a z toho, že odpírají tamnímu lidu právo na sebeurčení. Zároveň opakovali, že si přejí vznik stabilního, nezávislého a neutrálního Afghánistánu.¹⁵⁷ Realizace práva na sebeurčení byla prezentovaná také jako klíč k řešení konfliktu o Kašmír, který podle předsedkyně vlády stál v cestě k trvalému míru v regionu.¹⁵⁸

Pákistán se opět stavěl do pozice bojovníka za posilování mezinárodního míru: „Hrajeme důležitou roli v Organizaci spojených národů, Hnutí nezúčastněných zemí, Organizaci islámské konference a dalších institucích, abychom podpořili mezinárodní mír

---

¹⁵⁶ President's address to Joint Session of Parliament: Portion relating to Foreign Policy, 2 December 1989. cit. In: Documents October 1989— December 1989. (1990). *Pakistan Horizon*, 43(1), 149–180.

¹⁵⁷ Prime Minister Denies Kabul Regime Allegation. *Pakistan Affairs*, XXXXII(4-5).

¹⁵⁸ Prime Minister Pledges To Bring About National Reconciliation. *Pakistan Affairs*, XXXXII(1). Statement by Her Excellency Begum Nusrat Bhutto, Senior Minister of Pakistan in the general debate at the 44th Session of the United Nations General Assembly-New York-4th October, 1989. cit. In: Documents October 1989— December 1989. (1990). *Pakistan Horizon*, 43(1), 149–180.

a bezpečnost.¹⁵⁹ V rámci této „mise“ mluvili političtí představitelé o nutnosti jednat na regionální úrovni o snižování vojenských výdajů a omezení konvenčního zbrojení a vyjadřovali podporu zákazu používání chemických zbraní a prevenci zbrojních závodů ve vesmíru.¹⁶⁰ „Je načase, abychom zvážili způsoby, jak omezit výdaje na zbrojení, a hledali regionální řešení, jak zabránit závodům ve zbrojení a nebezpečí šíření jaderných zbraní a válečných konfliktů,“¹⁶¹ vyzývala Bhuttová země Jihoasijského sdružení pro regionální spolupráci (SAARC – South Asian Association for Regional Cooperation). Zároveň však odmítala úvahy o snížení vlastního obranného rozpočtu: „Obrana je na prvním místě. Tato vláda nikdy nebude dělat kompromisy, pokud jde o bezpečnostní potřeby země.“¹⁶²

Rétorika administrativy Bénazír Bhuttové vztahující se k využívání jaderných technologií byla téměř identická jako ta předešlé mocenské garnitury. Předsedkyně vlády ve všech rozhovorech trvala na tom, že pákistánský jaderný program je striktně mírové povahy a že si přeje vytvoření zóny bez jaderných zbraní v regionu: „Cílem naší politiky je [vytvoření] bezjaderné zóny. Chceme zabránit proliferaci jaderných zbraní. Proto vám zcela otevřeně říkám: nemáme v úmyslu vyrobit bombu,“¹⁶³ opakovala v rozhovoru pro německý týdeník *Der Spiegel*. Zároveň zdůrazňovala, že je nutné hledat řešení na regionální úrovni jinak hrozí, že začnou závody v jaderném zbrojení: „Pokud by země našeho subkontinentu vyrobila atomovou bombu, donutila by ostatní k tomuž.“¹⁶⁴ Připustila, že i Pákistán by byl v takovém případě „pod tlakem, aby se vzdal své zdrženlivosti.“¹⁶⁵ Zároveň však vyjadřovala přesvědčení, že země k zajištění své bezpečnosti jaderné zbraně nepotřebuje.¹⁶⁶

---

¹⁵⁹ Statement by Her Excellency Begum Nusrat Bhutto, Senior Minister of Pakistan in the general debate at the 44th Session of the United Nations General Assembly-New York-4th October, 1989. cit. In: Documents October 1989— December 1989. (1990). *Pakistan Horizon*, 43(1), 149–180.

¹⁶⁰ tamtéž

¹⁶¹ PM Explains Joint SAARC Activities. *Pakistan Affairs*, XXXXII(2).

¹⁶² Prime Minister's interview with The Muslim, lalamabad. 4 May 1989. cit. In: Documents April 1989— September 1989. (1989). *Pakistan Horizon*, 42(3/4), 224–246.

¹⁶³ Prime Minister Benazir Bhutto's interview with Der Spiegel, a West magazine. cit. In: Documents April 1989— September 1989. (1989). *Pakistan Horizon*, 42(3/4), 224–246.

¹⁶⁴ Excerpts from Prime Minister, Benazir Bhutto's interview with Karan Thapar, published in the Swiss Journal, Tages Anzeiger, Zurich. April 27, 1989. cit. In: Documents January 1989— March 1989. (1989). *Pakistan Horizon*, 42(2), 166–191.

¹⁶⁵ Prime Minister Benazir Bhutto's interview with Der Spiegel, a West magazine. cit. In: Documents April 1989— September 1989. (1989). *Pakistan Horizon*, 42(3/4), 224–246.

¹⁶⁶ Pakistan Working For Peace - Prime Minister. *Pakistan Affairs*, XXXXII(6).

Spor s euroatlantickým společenstvím o budoucnost pákistánského jaderného programu byl nadále rámován jako boj za suverenitu země. Na otázku, proč Pákistán nepodepíše Smlouvu o nešíření jaderných zbraní (*Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons*, NPT), Bhuttová odpovídala, že je smlouva diskriminační a Pákistán nenechá nikoho zasahovat do jeho vnitřních záležitostí¹⁶⁷: „My, Pákistánci, máme námitky proti diskriminačnímu přístupu, na kterém je smlouva postavena. Naše vláda hájí nezávislost našeho národa, ať to stojí, co to stojí. Máme mírový jaderný program, který chceme dále rozvíjet. Je to naše právo.“¹⁶⁸

V otázce povahy jaderného programu však existoval zřejmý rozpor mezi civilní vládou a vojenskými strukturami, který dobře ilustruje, že skutečnou moc ve svých rukou nadále držela armáda. Generál Beg naznačoval, že Pákistán již dosáhl schopnosti vyrobit jadernou zbraň: „Jaderná varianta i rakety [které Pákistán vyvíjí] působí jako odstrašující prostředek a přispívají k celkové bojeschopnosti armády [...],“¹⁶⁹ prohlásil v rozhovoru pro *Jane's Defence Weekly*. V roce 2001 zpětně potvrdil, že Pákistán již v té době skutečně disponoval jadernými zbraněmi: „Chtěli jsme dosáhnout věrohodného minimálního odstrašení a k takovému odstrašení jsme potřebovali velmi malý počet zařízení a nenáročný způsob jejich dopravy na cíl. To se nám podařilo v roce 1989, když byla premiérkou Bénazír Bhuttová, a tuto politiku dále zastáváme.“¹⁷⁰ Když byla v devadesátých letech existence pákistánského vojenského jaderného programu oficiálně potvrzena Bhuttová tvrdila, že o jeho vývoji nevěděla: “Myslím, že je trestuhodné, že předsedkyně vlády, která je v očích občanů a v historické paměti v konečném důsledku odpovědná, není do takto závažné věci zasvěcena. Nevěděla jsem to.”¹⁷¹

---

¹⁶⁷ Excerpts from Prime Minister, Benazir Bhutto's interview with Karan Thapar, published in the Swiss Journal, *Tages Anzeiger*, Zurich. April 27, 1989. cit. In: Documents January 1989— March 1989. (1989). *Pakistan Horizon*, 42(2), 166–191.

¹⁶⁸ Prime Minister Benazir Bhutto's interview with *Der Spiegel*, a West magazine. cit. In: Documents April 1989— September 1989. (1989). *Pakistan Horizon*, 42(3/4), 224–246.

¹⁶⁹ Hussain, M. (1989). Pakistan Responding to Change. *Jane's Defence Weekly*, 12(15). (str. 779) cit. In: Political Developments in Pakistan: Hearing Before the Subcommittee on Asian and Pacific Affairs of the Committee on Foreign Affairs, House of Representatives, One Hundred First Congress, Second Session, October 2, 1990. (1991). U.S. Government Printing Office. (str. 48)

¹⁷⁰ Redden, J. (2001, June 26). Interview-Pakistan had nuclear arsenal in 1989 - ex-army head. *Reuters News*.

¹⁷¹ Windrem, R. (2007, November 7). Pakistan's nuclear history worries insiders. *NBC News*.
<https://www.nbcnews.com/id/wbna21660667>

4.2.4 Bezpečnostní hrozby a jejich původci

Za největší hrozbu národní bezpečnost byli označeni nestátní aktéři: secesionisté, drogové kartely a političtí oponenti. Předsedkyně vlády čelila útokům ze strany provinční vlády Pandžábu v jejímž čele stál Naváz Šaríf. Ten byl zároveň předsedou druhé nejsilnější strany v zemi a byli na něj navázáni lidi z Hakova okolí. Bhuttová ho obvinila ze snahy podplatit její spolustraníky a svrhnout s jejich pomocí federální vládu: „Nikdy v historii subkontinentu nebyly v politice vyplaceny takové částky. Tyto peníze mohou pocházet pouze od drogové mafie a ze zneužívání veřejných prostředků paňdžábskou vládou.“¹⁷² V provincii Sindh mezitím sílilo etnické násilí mezi muhadžíry – muslimskými přistěhovalci původem z Indie – *vnitřními vysídlenci, secesionisty a dalšími skupinami*.¹⁷³ Bhuttová zároveň vyhlásila válku narkomafii, která v zemi vyrostla v důsledku války v Afghánistánu.¹⁷⁴ Boj proti drogám označila za nejvyšší prioritu své vlády a založila za tímto účelem i zvláštní ministerstvo.¹⁷⁵ Šlo také o jednu z důležitých oblastí spolupráce se Spojenými státy.

V rámci snahy o mírového soužití a „rozvoj dobrých sousedských vztahů“¹⁷⁶ podepsaly Pákistán a Indie smlouvu o neútočení na jaderná zařízení. Do budoucna mělo jít pouze o jedno z řady opatření pro posílení vzájemné důvěry: „Jsme připraveni zahájit jednání o dalších podobných opatřeních. Doufáme, že Indie bude na naše iniciativy a návrhy zaměřené na posílení míru a bezpečnosti v regionu reagovat pozitivně,“¹⁷⁷ prohlásila Begum Bhuttová, vicepremiérka a matka Benazir. Důležitým symbolem normalizace vzájemných vztahů byla návštěva Pákistánu indickým premiérem Rádživem Gándhím.¹⁷⁸ Zároveň je však nutné zmínit, že od roku 1989 se datují ozbrojená povstání v oblasti Kašmíru, které její vláda – jak sama o pár let později přiznala – od začátku podněcovala.¹⁷⁹

---

¹⁷² Opposition “Funded By Drug Lords”. (1989, October 28). *Sydney Morning Herald*.

¹⁷³ Prime Minister's interview with The Muslim, Islamabad. 4 May 1989. cit. In: Documents April 1989—September 1989. (1989). *Pakistan Horizon*, 42(3/4), 224–246.

¹⁷⁴ Prime Minister Benazir's address to the Joint session of the US Congress. 8 June 1989. cit. In: Documents April 1989—September 1989. (1989). *Pakistan Horizon*, 42(3/4), 224–246.

¹⁷⁵ tamtéž

¹⁷⁶ Statement by Her Excellency Begum Nusrat Bhutto, Senior Minister of Pakistan in the general debate at the 44th Session of the United Nations General Assembly-New York-4th October, 1989. cit. In: Documents October 1989—December 1989. (1990). *Pakistan Horizon*, 43(1), 149–180.

¹⁷⁷ tamtéž

¹⁷⁸ Pakistan, India Renounce Attack On Each Nation's Nuclear Installations. *Pakistan Affairs*, XXXXII(2).

¹⁷⁹ HT Correspondent. (2003, December 13). *Pak launched proxy war in 1989: Benazir Bhutto*. Hindustan Times. <https://www.hindustantimes.com/india/pak-launched-proxy-war-in-1989-benazir-bhutto/story-eEi7cAsDP45PURPOzVLx7L.html>

Deklarované úsilí Bhuttové o zmírnění napětí mezi Pákistánem a Indií bylo jednou z dalších třecích ploch mezi její vládou a armádními kruhy. Prezident Chán zaujímal vůči Indii mnohem ostřejší rétoriku:

„Ke zlepšení pákistánско-indických vztahů nikdy nedojde na úkor našich národních zájmů, důstojnosti a cti. Ve snaze o zlepšení vztahů s Indií se řídíme realismem a jasnou vizí našich zájmů a potřeb. [...] Pákistán je znepokojen masivním posilováním indické obrany, vypuštěním balistické rakety středního doletu Agni a pořízením jaderné ponorky. To představuje hrozbu nejen pro regionální bezpečnost, ale také pro mezinárodní mír a stabilitu. Indie nereagovala pozitivně na naše návrhy na snížení výdajů na obranu, stanovení poměru sil a úrovně výzbroje.“¹⁸⁰

Pokračující nestabilita Afghánistánu představovala vážnou hrozbu pro bezpečnost Pákistánu. Ta se manifestovala proliferací zbraní, pašováním drog či vzestupem radikálních náboženských skupin. Pákistán zároveň čelil opakovaným nařčením ze strany Kábulu, že zasahuje do vnitřních záležitostí země, což Bhuttová ostře dementovala:

„Je skutečně ironické, že kábulský režim, který je zodpovědný za pokračování konfliktu v Afghánistánu, se snaží přenést vinu na Pákistán a vznáší nepodložená obvinění ze vměšování a porušování Ženevských úmluv [...] Kábulský režim se nespokojil s lživou propagandou a snažil se vyvíjet nátlak na Pákistán prostřednictvím útoků raketami Scud, pozemních a leteckých útoků a sabotáží.“¹⁸¹

4.2.5 Zahraničněpolitická orientace

K deklarovaným zahraničněpolitickým cílům vlády Benazir Bhuttové patřila rehabilitace obrazu Pákistánu v zahraničí a posilování hospodářských a obchodních zájmů země.

---

¹⁸⁰ President's address to Joint Session of Parliament: Portion relating to Foreign Policy, 2 December 1989. cit. In: Documents October 1989— December 1989. (1990). *Pakistan Horizon*, 43(1), 149–180.

¹⁸¹ Statement by Her Excellency Begum Nusrat Bhutto, Senior Minister of Pakistan in the general debate at the 44th Session of the United Nations General Assembly-New York-4th October, 1989. cit. In: Documents October 1989— December 1989. (1990). *Pakistan Horizon*, 43(1), 149–180.

Hlavním strategickým partnerem v tomto úsilí měly být Spojené státy, ale i další západní země – Francie, Velká Británie či Japonsko. Důležitým symbolickým krokem byl také návrat Pákistánu do Commonwealthu.¹⁸² Navzdory sporům kvůli pokračujícímu působení Sovětského svazu v Afghánistánu, mluvili političtí představitelé i o potřebě posílení spolupráce s Moskvou.¹⁸³

Dále byly často vychvalovány „bratrské vztahy“ s Čínou, a právě do Pekingů směřovala první zahraniční cesta Bhuttové: „S hlubokým obdivem a pochopením nadále sledujeme vaše úsilí o zajištění prosperity a blahobytu pro váš lid,“¹⁸⁴ chválila premiérka, která se zařičtovala demokratickými hodnotami, vládu Li Pchenga pár měsíců po masakru na Náměstí nebeského klidu. ČLR byla chápána jako pilíř stability v regionu a pákistánští političtí představitelé slibovali, že jejich země navždy zůstane „pevným přítelem“ Číny. „Čínsko-pákistánské přátelství je vzorem mezistátních vztahů mezi dvěma zeměmi nestejně velikosti a odlišnými sociálními, ekonomickými a politickými systémy,“¹⁸⁵ prohlásila předsedkyně vlády.

Političtí představitelé také nikdy neopomenuli zdůraznit “excelentní” vztahy Pákistánu s „bratrskými“ zeměmi islámského světa; vyzdvihována byla především spolupráce s Tureckem, Íránem a Saudskou Arábií. Co se týče mezinárodních institucí, největší váhu přikládala vláda Jihoasijskému sdružení pro regionální spolupráci, ve kterém si přál Pákistán zastávat vůdčí roli.¹⁸⁶

4.3 Analýza roku 2001

4.3.1 Zasazení do historického kontextu

V říjnu 1999 provedl Parváz Mušaraf – náčelník generálního štábu a hlavní stratég Kárgilské války – vojenský převrat, svrhl vládu Naváze Šarífa a postavil se do čela země. O dva roky později v červnu 2001 se nechal zvolit prezidentem prostřednictvím referenda jehož

---

¹⁸² President's address to Joint Session of Parliament: Portion relating to Foreign Policy, 2 December 1989. cit. In: Documents October 1989— December 1989. (1990). *Pakistan Horizon*, 43(1), 149–180.

¹⁸³ PM: Afghan Pullout Would Contribute To Pakistan - USSR Ties. *Pakistan Affairs*, XXXII(1).

Text of a Joint Statement by Pakistan and the Soviet Union. February 7, 1989. *Pakistan Horizon*, 42(2), 166–191.

¹⁸⁴ Prime Minister Benazir Bhutto's speech at a banquet given in the honour of Chinese premier Mr Li Peng, 14 November 1989. cit. In: Documents October 1989— December 1989. (1990). *Pakistan Horizon*, 43(1), 149–180.

¹⁸⁵ tamtéž

¹⁸⁶ President's address to Joint Session of Parliament: Portion relating to Foreign Policy, 2 December 1989. cit. In: Documents October 1989— December 1989. (1990). *Pakistan Horizon*, 43(1), 149–180.

důvěryhodnost byla zpochybněna. Mušaraf se prezentoval jako liberál a islámský modernista.¹⁸⁷ Zavedl například kvóty pro vyšší zastoupení žen v parlamentu, přistoupil k reformě medres (náboženských škol) a nařídil zákaz některých militantních skupin (včetně JeM a LeT).¹⁸⁸

V červenci 2001 proběhl třídenní mírový summit v indické Ágře. Jednání mezi prezidentem Mušarafem a indickým předsedou vlády Atalem Bihárim Vádžpéjím však nepřinesly žádný posun v řešení pákistánsko-indického konfliktu. V prosinci byl napaden indický parlament. Nové Dillí z útoku obvinilo pákistánské militantní skupiny, což vedlo k masivnímu shromažďování vojsk na Linii kontroly a vzájemnému ostřelování. Pákistán a Indie se ocitly na pokraji dalšího válečného konfliktu. Po útocích 11. září se Islámábád přidal na stranu Washingtonu v globálním boji proti terorismu. Mušaraf se tímto rozhodnutím stavěl proti vůli vlastních obyvatel – z průzkumů veřejného mínění vyplývalo, že po 11. září vzrostla popularita Tálibánu –, náboženských představitelů i části armády.¹⁸⁹ Aby zabránil vzpouře, propustil dva nejvýše postavené armádní představitele: šéfa ISI generálporučíka Mahmúda Ahmeda a svého zástupce generála Muzafara Husajna Usmáního. Oba důstojníci byli považováni za zastánce tvrdé islámské linie. Generálporučíkovi Ahmedovi navíc zřejmě v očích Mušarafa uškodila jeho neúspěšná snaha přesvědčit vůdce Tálibánu mullu Muhammada Umara, aby vydal Usámu bin Ládina do rukou Spojených států a předešel tak invazi spojeneckých vojsk do Afghánistánu.¹⁹⁰ Pákistán s Washingtonem spolupracoval na třech úrovních: sdílení zpravodajských informací, otevření vzdušného prostoru a poskytování logistické podpory.¹⁹¹

Mezi Washingtonem a Pekingem se v dubnu 2001 rozhořel závažný diplomatický spor v důsledku incidentu při kterém se střetl *americký* výzvědný letoun s čínskou stíhačkou.¹⁹²

---

¹⁸⁷ Talbot, I. (2012). *Pakistan: A New History*. Oxford University Press. (str.169)

¹⁸⁸ Oxford, E. (2001, April 29). We are hostages of Taliban, says Pakistan leader. *The Independent*. Interview: Pakistani Gen. Pervez Musharraf. (2001, February 11). *PR Newswire*.

Talbot, I. (2012). *Pakistan: A New History*. Oxford University Press. (str. 175)

¹⁸⁹ Elias, B. (Ed.). (2007, August 14). Pakistan: "The Taliban's Godfather"? The National Security Archive. <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB227/index.htm>

Top Pakistani religious body calls for jihad against US. (2001, September 19). *Agence France-Presse*.

¹⁹⁰ Harding, L. (2001, October 9). Musharraf dismisses two Islamist generals. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2001/oct/09/pakistan.afghanistan3>

¹⁹¹ The Office of Electronic Information, Bureau of Public Affairs. (2001, October 16). *Remarks with President Pervez Musharraf of Pakistan*. U.S. Department of State. <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2001/5392.htm>

¹⁹² Cohen, W. I. (2010). *America's Response to China: A History of Sino-American Relations*. Columbia University Press. (str. 242-253)

Spojené státy a Indie pokračovaly v úsilí o zlepšení vzájemných vztahů a v září přistoupil Washington k zrušení zbývajících sankcí, které byly na Indii uvalené v reakci na její zkoušku jaderných zbraní v roce 1998.¹⁹³

4.3.2 Identita

Mušaraf bojoval s nedostatkem legitimacy a kladl proto v analyzovaných výpovědích často důraz na demokratičnost své vlády kterou stavěl do kontrastu s „takzvanými demokratickými vládami“ minulosti: „Moje vláda je z hlediska svého fungování demokratičtější než kterákoli jiná pákistánská vláda, která byla zvolena ve volbách.“¹⁹⁴ Stejně jako všechny politické garnitury předním, i on o sobě prohlašoval, že je tím, kdo udělá z Pákistánu demokratickou zemi. Tvrdil, že neusiluje o „obnovu demokracie“ ale o její vybudování, protože „v Pákistánu nikdy skutečná demokracie nebyla“¹⁹⁵.

Islám figuroval v diskurzu představitelů vlády jen okrajově. Šlo prohlášení ve smyslu, že Pákistán je umírněnou islámskou zemí, ve které není prostor pro extremisty: „Domnívám se, že 99 procent našich obyvatel je umírněných. Nešťastné je, že jedno procento extremistů drží těch 99 procent jako rukojmí,“¹⁹⁶ tvrdil Mušaraf a kritizoval extrémisty za poničení obrazu Islámu a za to, „že si ho lidé ve světě spojují s negramotností, zaostalostí, netolerancí, tmářstvím a militantností“.¹⁹⁷ Vláda se snažila v době, kdy po útocích 11.září začalo být učení proroka Mohameda více než dříve spojováno s terorismem, prezentovat islám jako náboženství míru.¹⁹⁸

Prezident se také zavázal adoptovat vizi otce zakladatele, podle kterého měl být Pákistán moderní progresivní společností: „Cesta vpřed je cestou velkého vůdce. [...] žádnému bigotnímu extremistovi nedovolíme, aby nás donutil sejít z naší cesty. Převážná mlčící většina musí přísahat, že nebude bezhlasně pasivně přihlížet naší vlastní vnitřní destrukci.

---

¹⁹³ The Office of Electronic Information. (2001, September 28). *Sanctions on India and Pakistan*. U.S. Department of State. <https://2001-2009.state.gov/r/pa/prs/ps/2001/5101.htm>

¹⁹⁴ Chengappa, R. (2001, July 23). Exclusive Interview With Pervez Musharraf: “My Government Is More Democratic Than Any Elected Pakistan Regime.” *India Today*.

¹⁹⁵ Text of the interview given by Chief Executive of Pakistan to The Guardian, Rawalpindi; 16 May 2001. cit. In: Documents. (2001). *Pakistan Horizon*, 54(3), 91–156.

¹⁹⁶ Oxford, E. (2001, April 29). We are hostages of Taliban, says Pakistan leader. *The Independent*.

¹⁹⁷ Macartney, J. (2001, December 26). Militants in spotlight as Musharraf urges tolerance. *Reuters News*.

¹⁹⁸ Pakistani foreign minister says OIC should project Islam as “religion of peace”. (2001, October 10). *BBC Monitoring South Asia*.

Musíme se spojit v úsilí o realizovali vize velkého vůdce.¹⁹⁹ Stejně jako jeho předchůdci se snažil Mušaraf vytvořit dojem kontinuity mezi idealizovanou minulostí hrdinského boje za vlastní stát a přítomností: „Výzvy, kterým dnes čelíme, nejsou v žádném případě méně závažné než ty, kterým Pákistán a Pákistánci čelili v roce 1947,“ řekl s odkazem na krvavé rozdělení subkontinentu.²⁰⁰

4.3.3 Sdílené normy vztahující se k užití síly

Členové vlády se explicitně hlásili ke stejným principům mezinárodního řádu – státní svrchovanosti, práva na sebeurčení, zásady nepoužití síly a nevměšování do vnitřních záležitostí jiných států – jako jejich předchůdci. Šlo nadále o výchozí body diskurzivní strategie obhajoby postupu Pákistánu v Kašmíru a Afghánistánu. “Spor o Kašmír se týká realizace práva kašmírského lidu na sebeurčení, jak je zakotveno v rezolucích Rady bezpečnosti OSN, a nejedná se o územní spor mezi Pákistánem a Indií. Jakékoli finální řešení tohoto sporu proto musí odpovídat přáním kašmírského lidu,”²⁰¹ zdůrazňoval Mušaraf v rozhovoru pro deník *Times of Oman*. I v době silícího napětí po útoku extremistů na indický parlament pákistánští političtí představitelé nadále opakovali, že „Pákistán striktně věří v mírové soužití a nemá žádné územní ambice vůči žádné zemi.”²⁰² Dále také odmítali, že by jakkoli zasahovali do dění v Afghánistánu: “[...] Tálibán má vlastní úsudek o tom, co je pro jeho zemi dobré a co ne. Přijímají suverénní rozhodnutí [...] do vnitřních záležitostí Afghánistánu se zásadně nevměšujeme,”²⁰³ tvrdil ministr zahraničí Abdul Sattar.

Vláda opět artikulovala ideu Pákistánu jako mírumilovného národa: „Pákistán nestojí o žádnou válku, regionální ani globální, konvenční ani jadernou.”²⁰⁴ Během krize na indicko-pákistánské hranici, která vypukla po útoku na indický parlament, se pákistánští političtí představitelé uchýlovali k hrozbě silou: “Jsme pevně přesvědčeni, že všechny bilaterální

---

¹⁹⁹ Pakistan president – Armed forces fully capable of “defeating all challenges”. (2001, December 25). *BBC Monitoring South Asia*.

²⁰⁰ Forces are ready, Pakistan warns. (2001, December 27). *The Mercury*.

²⁰¹ Text of the interview given by Chief Executive of Pakistan General Pervez Musharraf to the Times of Oman, Islamabad; 19 April 2001. cit. In: Documents. (2001). *Pakistan Horizon*, 54(3), 91–156.

²⁰² Pakistan warns India against border “misadventures”. (2001, December 20). *Agence France-Presse*.

²⁰³ Pakistan wanted peaceful coexistence with India - Foreign Minister Abdul Satta. (2001, June 13). *Pakistan Press International*.

²⁰⁴ Use of nuclear weapons should be “inconceivable”: Pakistan FM. (2001, December 29). *Agence France-Presse*.

konflikty a neshody by měly být řešeny mírovou cestou [...]. Nicméně na jakékoli nepřístupnosti na naší východní hranici v Kašmíru podél Linie kontroly budeme odpovídat plnou silou.”²⁰⁵

Bezpečnostní strategie měla být založena na minimálním odstrašení, což znamenalo dosažení takové úrovně jaderných a konvenčních sil, které zajišťovaly odstrašení vůči Indii:

Novinář: „Můžete nám říct, kolik jaderných hlavic má Pákistán?“

Parváz Mušaraf: „Tolik, kolik je potřeba pro minimální jaderné odstrašení. [...] Konkrétní počet neznám. [...] Neúčastníme se žádných závodů ve zbrojení. Naše strategie je absolutně jasná. Chceme disponovat odstrašující silou vůči Indii. Máme mírové úmysly. Nechceme jít do války. [...] Bez ohledu na to, co dělá Indie, udržujeme tuto úroveň odstrašení a nechceme se zapojit do závodů [ve zbrojení].“²⁰⁶

Ve zkoumaných textech nebyla jaderná strategie nijak blíže specifikovaná. Z dostupných výpovědí lze však usuzovat, že jaderné zbraně byly považovány za prostředek poslední instance, tedy že by byly použity až v okamžiku selhání všech ostatních možností:

„Jaderné zbraně jsou strašlivé zbraně a jakékoli jejich použití by mělo být pro jakýkoli stát nepředstavitelné. Samozřejmě se jedná o obranné a odstrašující zbraně a doufáme, že odstrašující charakter těchto zbraní bude mít na paměti každý, kdo se pouští do riskantních podniků,“²⁰⁷ prohlásil ministr zahraničí.

Navzdory prohlášením o hrůzostrašnosti jaderných zbraní, nenabízeli političtí představitelé žádné bezpečnostní záruky např. v podobě závazku nepoužití jaderné zbraně v konfliktu jako první („no-first-use“, NFU). Odmítali také podepsat Smlouvu o všeobecném zákazu

---

²⁰⁵ Pakistan warns India against border "misadventures" 20 December 2001

Agence France-Presse

²⁰⁶ Text of the interview given by Chief Executive of Pakistan to The Guardian, Rawalpindi; 16 May 2001. cit. In: Documents. (2001). *Pakistan Horizon*, 54(3), 91–156. (str. 124-125)

²⁰⁷ Use of nuclear weapons should be “inconceivable”: Pakistan FM. (2001, December 29). *Agence France-Presse*.

jaderných zkoušek (*Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty*, CTBT). Vyjádřili však ochotu přistoupit na podobnou dohodu na bilaterální úrovni s Indií.²⁰⁸

4.3.4 Bezpečnostní hrozby a jejich původci

Prezident Mušaraf i členové vlády tvrdili – podobně jako administrativa Bhuttové před nimi – že Pákistán si přeje normalizaci vztahů s Indií: „Jsme připraveni usilovat o mírové řešení s Indií, pokud se indická vláda zbaví svého komplexu nadřazenosti a bude s Pákistánem jednat jako se sobě rovným,²⁰⁹ citoval prezident slova Muhammada Alího Džinnáha. Ministr zahraničí Sattar uvedl, že by měl existovat „zcela jasný závazek nepoužívat sílu mezi oběma zeměmi a stejně silný závazek řešit spory mezi oběma zeměmi v souladu se zásadami spravedlnosti a mezinárodního práva.“²¹⁰

Politici představitelé vykreslovali Indii jako viníka pokračujícího napětí ve vzájemných vztazích a stěžovali si, že jejich snaha o urovnání vztahů není opětována a oni nemůžou Indům „vnucovat přátelství“²¹¹. Tuto deklarovanou frustraci dobře ilustruje následující příhoda o tom, jak Mušaraf nabízel Indii pomoc poté, co byla země zasažena ničivým zemětřesením:

„Když jsme jim nabídli [pomoc], řekli, že stany a deky nepotřebují. Pak přišel další dopis, že ‚stany a deky nepotřebujeme, ale chtěli bychom záchranářské psy‘. Tak jsem řekl: ‚Dobře, ať mají záchranářské psy‘. [...] Druhý den opět přišla zpráva: ‚Nechceme vaše záchranářské psy‘. [...] Mezitím se mě jeden reportér zeptal: ‚Pomůžete Indii?‘ Odpověděl jsem: ‚Určitě bych jim rád pomohl. [...] Zdá se však, že oni naši pomoc nepotřebují.‘ A pak asi na druhé straně zvítězil zdravý rozum a indický premiér veškerou naši pomoc přijal. Snažím se říct, že v jednoduchých otázkách vždycky dochází k takovému politikaření, k nějakému hlubšímu myšlenkovému procesu. Je to zemětřesení, lidé trpí, my se jim snažíme poslat pomoc, měli prostě říct ‚děkuji mnohokrát‘.

²⁰⁸ Text of the interview given by Chief Executive of Pakistan General Pervez Mushrraf to the Time of Oman, Islamabad; 19 April 2001. cit. In: Documents. (2001). *Pakistan Horizon*, 54(3), 91–156. (str. 95)

²⁰⁹ Forces are ready, Pakistan warns. (2001, December 27). *The Mercury*.

²¹⁰ Pakistan wanted peaceful coexistence with India – Foreign Minister Abdul Satta. (2001). *Pakistan Press International*.

²¹¹ Pakistan wanted peaceful coexistence with India – Foreign Minister Abdul Satta. (2001). *Pakistan Press International*.

O co jde? Udělali z této malicherné záležitosti problém. Teď udělali problém z kriketu. Nechtějí s námi hrát [...],²¹² stěžoval si Mušaraf v rozhovoru pro britský deník *Guardian*.

Nově se v diskurzu na téma indicko-pákistánských vztahů objevovaly zmínky o tom, co obě země spojuje: „Sdílíme společnou historii a dlouhou hranici. Sdílíme také mnoho společných problémů, jako je chudoba, negramotnost a nedostatečný rozvoj,²¹³ popisoval Mušaraf. V žádném případě však nešlo o počátek procesu desekuritizace indické hrozby – ta byla ve výpovědích jasně artikulovaná:

Mušaraf: „Pákistán je vystaven hrozbě ze strany vaší země.“

Novinář původem z Indie: „Myslel jsem, že je to naopak.“

Mušaraf: „Jsem velmi rád, že třetinová armáda a třetinové ozbrojené síly ohrožují třikrát větší armádu! Musím říct, že jsem velmi rád, lichotí mi, že moje malá armáda ohrožuje indickou armádu.“²¹⁴

Politici představitelé zdůrazňovali, že jedinou překážkou normalizace vzájemných vztahů je nevyřešený spor o Kašmír. Ministr zahraničí prohlásil, že indická vláda používá vyhrocenou rétoriku a dává tak armádě bílanku k páchání „státního terorismu“ proti kašmírskému lidu.²¹⁵ Sami však volili ostrá slova, když mluvili o „krutostech páchaných na nevinném kašmírském obyvatelstvu v Indií okupovaném Kašmíru.“²¹⁶ Když byl Mušaraf dotázán na LeT mluvil o členech této militantní organizace jako o „bojovnicích za svobodu“.²¹⁷

---

²¹² Text of the interview given by Chief Executive of Pakistan to The Guardian, Rawalpindi; 16 May 2001. cit. In: Documents. (2001). *Pakistan Horizon*, 54(3), 91–156.

²¹³ Text of the interview given by Chief Executive of Pakistan General Pervez Musharraf to the Time of Oman, Islamabad; 19 April 2001. cit. In: Documents. (2001). *Pakistan Horizon*, 54(3), 91–156.

²¹⁴ Text of the interview given by Chief Executive of Pakistan General Pervez Musharraf to Asian Age, Islamabad; 30 March 2001. cit. In: Documents. (2001). *Pakistan Horizon*, 54(2), 119–238.

²¹⁵ [India-Pakistan Relations: What Will They Talk? Raj Chengappa And Harinder Baweja With Asif Farooqi, Shishir Gupta And Surinder Singh Oberoi 4 June 2001 India Today](#)

²¹⁶ Text of the interview given by Chief Executive of Pakistan General Pervez Musharraf to the Time of Oman, Islamabad; 19 April 2001. cit. In: Documents. (2001). *Pakistan Horizon*, 54(3), 91–156.

²¹⁷ Text of the interview given by Chief Executive of Pakistan to The Guardian, Rawalpindi; 16 May 2001. cit. In: Documents. (2001). *Pakistan Horizon*, 54(3), 91–156.

Na začátku roku, pár měsíců před teroristickými útoky ve Spojených státech, vyjadřoval prezident v rozhovorech přesvědčení, že nutnou součástí řešení konfliktu v Afghánistánu je dialog s Tálibánem, tedy že bez součinnosti tohoto hnutí neexistuje způsob dosažení míru v zemi.²¹⁸ Odmítal však, že by měl na Tálibán vliv „jednají naprosto nezávisle.“²¹⁹ Ohrazoval se také proti nařčením, že Pákistán poskytuje Tálibánu zbraně.²²⁰

4.3.5 Zahraničněpolitická orientace

Mušaraf vítal nástup prezidenta Bushe do úřadu. Měl pocit, že Clintonova vláda byla příliš jednostranně zaměřená na Indii a doufal, že nová administrativa bude zaujímat ve vztahu k regionu „vyváženější postoj“²²¹. Mušaraf zároveň přiznal, že v něm oteplování vztahů mezi Indií a Spojenými státy vyvolávalo obavy: „[...] udržujeme se Spojenými státy strategické vztahy po celou dobu naší nezávislosti, posledních 53 let. Takže tento strategický vztah by měl zůstat zachován a neměl by být narušen. [...] Proto by nás znepokojilo, kdyby se strategická rovnováha [v regionu] vychýlila ve prospěch Indie.“²²²

Vztahy s Washingtonem však byly zatíženy vzájemnou nedůvěrou. Když byl Mušaraf dotázán na aféru, kdy se během Kárgílské války dostal přepis jeho telefonního hovoru s jedním z jeho generálů do rukou Indů kategoricky odmítl, že by s tím mohl mít něco společného Peking: „Určitě ne, to si nemyslím. Číňané jsou naši velcí přátelé. Jsou to ti nejspolehlivější přátelé. Jednáme s nimi velmi pravidelně o všech otázkách a jsem si velmi jistý, že to se stát nemohlo.“ Na otázku, zda za tím mohli stát Američané, však odpověděl: „K tomu bych se nechtěl vyjadřovat.“²²³

Po útocích 11. září se Mušaraf rozhodl přidat na stranu Spojených států a zapojit se do války proti terorismu. Ve své autobiografii tento krok popisuje jako jedinou možnost sebezáchovy.

---

²¹⁸ Interview: Pakistani Gen. Pervez Musharraf. (2001, February 11). *PR Newswire*. Text of the interview given by Chief Executive of Pakistan General Pervez Musharraf to Asian Age, Islamabad; 30 March 2001. cit. In: Documents. (2001). *Pakistan Horizon*, 54(2), 119–238.

²¹⁹ Oxford, E. (2001, April 29). We are hostages of Taliban, says Pakistan leader. *The Independent*.

²²⁰ Text of the interview given by Chief Executive of Pakistan General Pervez Musharraf to Asian Age, Islamabad; 30 March 2001. cit. In: Documents. (2001). *Pakistan Horizon*, 54(2), 119–238.

²²¹ Text of the interview given by Chief Executive of Pakistan to The Guardian, Rawalpindi; 16 May 2001. cit. In: Documents. (2001). *Pakistan Horizon*, 54(3), 91–156.

²²² Text of the interview given by Chief Executive of Pakistan to The Guardian, Rawalpindi; 16 May 2001. cit. In: Documents. (2001). *Pakistan Horizon*, 54(3), 91–156.

²²³ Text of the interview given by Chief Executive of Pakistan General Pervez Musharraf to Asian Age, Islamabad; 30 March 2001. cit. In: Documents. (2001). *Pakistan Horizon*, 54(2), 119–238.

Američani prý Islámábádu vyhrožovali, že pokud se nepřidá na jejich stranu, bude jejich země „vybombardovaná zpět do doby kamenné“²²⁴. Mušaraf vyhodnotil, že Pákistán je příliš ekonomicky a vojensky slabý na to, aby se mohl Washingtonu postavit a v pákistánské společnosti navíc „chybí homogenita, která by dokázala vyburcovat celý národ k aktivní účasti na boji [proti USA].“²²⁵ Zjednodušeně řečeno Pákistán nemohl kvůli Talibánu páchat sebevraždu. Pokud by se Pákistánci nepostavili na stranu Spojených států a neujmuli by se své role v boji proti terorismu, zastoupila by je Indie. Mušaraf se také obával, že Spojené státy by zaútočily na jejich jaderná zařízení a Pákistán by ztratil paritu s jadernou Indií. Důležitou roli v jeho rozhodování hrála i vidina zrušení ekonomických sankcí, které na Pákistán Washington v minulosti uvalil.²²⁶

Opět bylo vychvalováno spojenectví s Čínou: „Vždy se naprosto shodujeme v názorech na všechny otázky a mohu také dodat, že v posledních letech došlo ve světě k velkým geostrategickým změnám, ale vztahy mezi Pákistánem a Čínou zůstaly navzdory všem globálním změnám neměnné.“²²⁷ Pákistánští představitelé se navíc vyslovili pro připojení Tchaj-wanu k Číně: „Pákistán oslavil návrat Hongkongu a Macaa pod čínskou svrchovanost. Rozdílnost systémů nebyla překážkou jejich hladké integrace s mateřskou zemí. Nemůže být ani argumentem proti přetrvávající problematice návratu Tchaj-wanu k Číně.“²²⁸

Pákistán si přál být členem Sdružení pobřežních států Indického oceánu pro regionální spolupráci (*Indian Ocean Rim Association for Regional Cooperation*, IOR-ARC), jeho přijetí do sdružení však blokovala Indie: „Je nešťastné, že se Indie opět rozhodla hrát si na regionálního policistu a v rámci plnění svých politických cílů se postavila proti členství Pákistánu ve sdružení na základě zcela nepodložených a chabých důvodů. Pákistán bude i nadále usilovat o své legitimní místo ve sdružení.“²²⁹

---

²²⁴Musharraf, P. (2006). *In the Line of Fire: A Memoir*. Simon & Schuster. (str. 201)

²²⁵tamtéž (str. 202)

²²⁶tamtéž (str. 201-204)

²²⁷ Text of the addresses made by Chief Executive of Pakistan General Pervez Musharraf and the Chinese Prime Minister Zhu Rongji at a press conference, Islamabad; 11 May 2001. cit. In: Documents. (2001). *Pakistan Horizon*, 54(3), 91–156. (str. 110)

²²⁸ *Pak-China friendship not directed against any other state. 14 April 2001 Pakistan Press International*

²²⁹ Text of the interview given by Chief Executive of Pakistan General Pervez Musharraf to the Time of Oman, Islamabad; 19 April 2001. cit. In: Documents. (2001). *Pakistan Horizon*, 54(3), 91–156.

4.4 Analýza roku 2011

4.4.1 Zasazení do historického kontextu

V roce 2008 vyhrála ve volbách PLS a Mušaraf rezignoval, aby přešel svému impeachmentu. Prezidentem se stal Ásif Alí Zardáří, vdovec po Benazír Bhuttové, na kterou byl na konci roku 2007 spáchán atentát.²³⁰ Vnitropolitickým děním otřásl zabití Usámy bin Ládina, které bylo provedeno bez vědomí Pákistánu. Opoziční politici volali po rezignaci premiéra, prezidenta, šéfa ISI i nejvyššího velitele ozbrojených sil, kteří podle nich dopustili narušení suverenity země.²³¹ Pro armádu šlo o největší ponížení od roku 1971, kdy došlo k rozpadu země, a tento všudypřítomný pocit potupy vedl ke zvýšení napětí v již tak složitém vztahu mezi civilní vládou a armádou. Vrcholem této krize byla tzv. aféra „memogate“: V říjnu vyšla na veřejnost informace o memorandu, ve kterém měl jeho pisatel těsně po americké operaci v Abbottábádu žádat Washington o pomoc v omezení vlivu armády a zabránění hrozícího vojenského převratu. Autorem memoranda měl být pákistánský velvyslanec ve Washingtonu, který údajně jednal na základě pokynů prezidenta Zardářího.²³²

Rok 2011 byl kromě aféry ohledně americké unilaterální akce v Abbottábádu poznamenán několika dalšími událostmi, které značně poškodily americko-pákistánské vztahy a zesílily antiamerické nálady v zemi. V lednu agent CIA Davis zastřelil dva Pákistánců na ulici ve městě Láhaur. V září napadl Tálíbán americkou ambasádu v Kábulu. Za útokem měla stát konkrétně síť *Hakkáni*, která je považovaná za odnož Talibánu. Admirál Mike Mullen, předseda *Sboru náčelníků štábů*, obvinil ISI z napojení na tuto organizaci a z podílu na plánování útoku.²³³ Koncem roku bylo při americkém bombardování usmrceno přes dvacet pákistánských vojáků mylně považovaných za afghánské povstalce. Pákistán v reakci na tuto událost vyhrožoval trvalým uzavřením zásobovacích cest.²³⁴

---

²³⁰ Talbot, I. (2012). *Pakistan: A New History*. Oxford University Press. (str.198)

²³¹ Hussain, A. (2011, May 10). Abbottabad operation: Civil and military leadership under fire in Senate. *Business Recorder*. <https://www.brecorder.com/news/3872386/abbottabad-operation-civil-and-military-leadership-under-fire-in-senate-201105101186714>

²³² Denyer, S. (2011, December 6). Pakistani scandal pits military against civilians. *Washington Post*. https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/pakistans-memo-scandal-pits-military-against-zardari-government/2011/12/16/gIQAgDdFyO_story.html

²³³ US Admiral: "Haqqani is veritable arm of Pakistan's ISI." (2011, September 22). *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/av/world-us-canada-15026909>

²³⁴ Schaffer, T., & Schaffer, H. (2017). Pakistan and the United States: Strategic Partnership, Discordant Goals. In A. Pande (Ed.), *Routledge Handbook of Contemporary Pakistan*. Routledge. (str. 490-492)

V roce 2010 proběhl první strategický dialog mezi Washingtonem a Novým Dillí a Obama podpořil snahu Indie stát se stálým členem v Radě bezpečnosti OSN, což vyvolalo v Pákistánu pobouření.²³⁵ V roce 2011 představila americká administrativa strategii přesměrování pozornosti do Asie, kterou Čína vnímala jako snahu Washingtonu o zadržování jejího vzestupu.²³⁶

4.4.2 Identita

V diskurzu vládních představitelů byla jasně formulována aspirace “přeměnit Pákistán v moderní, progresivní a tolerantní společnost [...] a vytvořit z něj rozvinutý, progresivní, soběstačný a demokratický islámský sociální stát.”²³⁷ Adjektivum „progresivní“ se v analyzovaných výpovědích vyskytovalo velmi často. Byla zdůrazňována náboženská umírněnost a tolerance společnosti ve vztahu k jiným vyznáním²³⁸: „Pákistán vznikl na základě zásad náboženské svobody a zákazu diskriminace.”²³⁹ Zároveň byl kladen důraz na prezentování islámu jako náboženství míru.²⁴⁰

Dále byl kladen důraz na rozvoj demokracie a podporu lidských práv: Pákistán byl popisován jako „demokratická země, která se pevně hlásí k ideálům, hodnotám a zásadám Organizace spojených národů.”²⁴¹

„Jako živoucí demokracie jsme v procesu historické společenské transformace [...] Zůstaneme neochvějně demokratičtí. Porazíme ty, kteří se nás snaží terorizovat. Posílíme postavení žen. Budeme chránit slabé a zranitelné v našem středu, zejména menšiny. Postavíme se na obranu slabých a zranitelných v zahraničí. Budeme podporovat lidská práva Kašmířanů. Budeme vystupovat na podporu

---

²³⁵ Obama backs India on permanent UN Security Council seat. (2010, November 8). *BBC*. <https://www.bbc.com/news/world-south-asia-11711007>

²³⁶ Cohen, W. I. (2019). *America's Response to China: A History of Sino-American Relations*. Columbia University Press. (str. 287- 296)

²³⁷ Press Information Department. (2011, August 14). Pakistani community in UAE celebrated Pakistan Independence Day. *Pakistan Official News*.

²³⁸ Nishtar, S. (2011). Solutions From Within. *Hilal*, 48(1).

²³⁹ Press Information Department. (2011, August 14). Pakistani community in UAE celebrated Pakistan Independence Day. *Pakistan Official News*.

²⁴⁰ Text of the address by Foreign Minister Hina Rabbani Khar to the UN General Assembly on behalf of Prime Minister Syed Yousuf Raza Gilani, New York; 28 September 2011. cit. In: Documents. (2011). *Pakistan Horizon*, 64(4), 137–211.

²⁴¹ tamtéž

Palestinců. [...] A především budeme mírovou a prosperující společností.”²⁴²

Stejně jako všechny předešlé režimy se i prezident Zardáří a vláda Júsufa Rázy Giláního hlásili k odkazu „velkého vůdce“ Džinnáha: „[...] budeme společně pracovat na prosperitě, suverenitě a pokroku našeho národa, abychom dosáhli ideálů otce národa, velkého vůdce Muhammada Alího Džinnáha.“²⁴³

V diskurzu armády byl často zdůrazňován narativ o tom, jak Indie nikdy neakceptovala existenci Pákistánu:

„Vytvoření Pákistánu bylo v nejlepším zájmu Indie, jižní Asie a islámu. Indické vedení si však myslelo něco jiného a od vzniku Pákistánu 14. srpna 1947 připravovalo opatření, která měla za cíl destabilizovat samotné základy Pákistánu. Válka v letech 1948, 1965, 1971 a epizoda Kárgil, neustálé popírání práva na sebeurčení kašmírského lidu, indické teroristické aktivity uvnitř Pákistánu a různé další používané podvratné metody tuto pravdu ilustrovaly [...] Masakry a genocida muslimů v Indii; o Kašmíru, Gudžarátu a Ásámu ani nemluvě, potvrzují platnost koncepce samostatného pákistánského státu, kterou vůdci pákistánského hnutí pod úžasným vedením Muhammada Alího Džinnáha po roce 1937 neustále razantněji prosazovali. Vytvoření Pákistánu bylo tedy nejlepší možnou obranou muslimů severozápadní Indie [...] Pákistánská armáda se hrdě hlásí k tomuto poslání obrany Pákistánu v podmínkách obrovských regionálních výzev na jeho východní a severní hranici.“²⁴⁴

---

²⁴² tamtéž

²⁴³ Press Information Department. (2011, August 14). Pakistani community in UAE celebrated Pakistan Independence Day. *Pakistan Official News*.

²⁴⁴ Malik, A. R. (2011). Defence of Pakistan. *Hilal*, 48(3).

4.4.3 Sdílené normy vztahující se k užití síly

Pákistán se stále hlásil k základním principům mezinárodních vztahů kodifikovaných v Chartě OSN: „[...] zahraniční politika Pákistánu je založena na zásadě nevměšování se do vnitřních záležitostí [ostatních států], respektování svrchovanosti a územní celistvosti, jakož i na mírovém řešení sporů v souladu s normami mezinárodního práva.“²⁴⁵

Politici představitelé vyjadřovali podporu odzbrojovacím iniciativám a prohlašovali, že chtějí přispívat ke globálnímu míru:²⁴⁶ „Pákistán si jako mírumilovná země přeje navázat a udržovat přátelské a srdečné vztahy se všemi zeměmi světa na základě svrchované rovnosti, vzájemného zájmu a respektu. [...] „Dát míru šanci“ musí být od nynějška určujícím stěžejním principem.“²⁴⁷

Zároveň však neopomněli zdůraznit, že „Pákistánské ozbrojené síly a vlastně celý národ berou svou odpovědnost za národní obranu jako svatou povinnost. Nikdo by nikdy neměl podceňovat naše schopnosti a odhodlání.“²⁴⁸ Armáda jasně prohlašovala svou připravenost k obraně země a v případě nutnosti použití jaderných zbraní: „Očekávat, že země disponující jadernými zbraněmi dopustí významnou ztrátu svého území, aniž by hrozila použitím jaderných zbraní nebo je skutečně použila, je velmi optimistický předpoklad.“²⁴⁹

Jaderná strategie měla být nadále postavena na principu minimálního odstrašení:

„Náš strategický program je určen pro národní obranu a odstrašení. Nikdy jsme se nedopouštěli a nebudeme se dopouštět agresivního vyhrožování jadernými zbraněmi nebo se pouštět do jakýchkoli riskantních akcí. Zároveň přijmeme veškerá nezbytná opatření k zajištění spolehlivosti a důvěryhodnosti našeho minimálního jaderného odstrašování. Důrazně

---

²⁴⁵ Pakistan minister says parliament to discuss envoys' conference proposals. 21 December 2011. BBC Monitoring South Asia

²⁴⁶ Text of the address by Foreign Minister Hina Rabbani Khar to the UN General Assembly on behalf of Prime Minister Syed Yousuf Raza Gilani, New York; 28 September 2011. cit. In: Documents. (2011). *Pakistan Horizon*, 64(4), 137–211.

²⁴⁷ Text of the resolution at the conference of leaders of parties, Islamabad; 29 September 2011. cit. In: Documents. (2011). *Pakistan Horizon*, 64(4), 137–211.

²⁴⁸ Text of the opening remarks by Prime Minister Syed Yousuf Raza Gilani at the National Command Authority, Islamabad; 14 July 2011. cit. In: Documents. (2011). *Pakistan Horizon*, 64(4), 137–211.

²⁴⁹ Yamin, T. (2011). Cold Start & Net Centric Operations. *Hilal*, 47(10).

odmítáme politiku diskriminace a selektivity, která nijak neprospívá úsilí o nešíření jaderných zbraní,”²⁵⁰ prohlásil předseda vlády Gílání.

Vláda odmítala, že by se její jaderné zbraně mohly dostat do rukou nestátních aktérů. A tyto obavy vyjadřované západními zeměmi označovala za „propagandistický útok proti Pákistánu“²⁵¹. „Pákistán je odpovědný jaderný stát a tuto odpovědnost bereme vážně.“²⁵²

4.4.4 Bezpečnostní hrozby a jejich původci

Jako nejzávažnější hrozba národní bezpečnosti byl v analyzovaných výpovědích identifikován terorismus: „Extremisté a militanti, kteří chtějí našemu lidu vnutit svou politickou ideologii, představují největší hrozbu pro bezpečnost a stabilitu země.“²⁵³ Velmi často bylo zdůrazňováno, že Pákistán je obětí terorismu: „Jen málo zemí sužuje terorismus tak brutálně jako Pákistán. Jsme si velmi dobře vědomi hrozby, kterou terorismus představuje pro Pákistán, jeho sousedy i zbytek světa. Bylo zabito 30 000 nevinných Pákistánců – mužů, žen a dětí,”²⁵⁴ připomínala ministryně zahraničních věcí Hina Rabbani Khar.

Vládní představitelé usilovali o normalizaci vztahů s Indií:

„[...] musíme více investovat do budování vzájemné důvěry; vnést více politické vůle do řešení všech nevyřešených otázek mírovými prostředky; a pokračovat v dialogu, abychom prohloubili naše vzájemné porozumění. [...] V tomto duchu bych ráda sdělila indickému lidu přání Pákistánu otevřít novou kapitolu přátelství a porozumění mezi našimi zeměmi. Kapitolu, kterou podporují všechny politické strany v Pákistánu,“

„To, co mi ministr Krišna na schůzce sdělil, mě povzbudilo. Řekl, že na Hrách Commonwealthu byl Pákistán týmem, který během 'pochodu

---

²⁵⁰ Text of the opening remarks by Prime Minister Syed Yousuf Raza Gilani at the National Command Authority, Islamabad; 14 July 2011. cit. In: Documents. (2011). *Pakistan Horizon*, 64(4), 137–211.

²⁵¹ tamtéž

²⁵² tamtéž

²⁵³ Press Information Department. (2011, August 14). Pakistani community in UAE celebrated Pakistan Independence Day. *Pakistan Official News*.

²⁵⁴ Text of the address by Foreign Minister Hina Rabbani Khar to the UN General Assembly on behalf of Prime Minister Syed Yousuf Raza Gilani, New York; 28 September 2011. cit. In: Documents. (2011). *Pakistan Horizon*, 64(4), 137–211.

národů' sklídl po Indii největší potlesk publika. To svědčí o tom, že indická a pákistánská mládež hledí vstříc nové éře přátelství a spolupráce. Všimla jsem si změny způsobu myšlení v obou zemích,²⁵⁵ radovala se ministryně zahraničí při své návštěvě Indie.

Spolupráce s Indií měla probíhat například v oblasti boje proti terorismu, potírání obchodu s drogami, předcházení závodům ve zbrojení a posilování strategické stability.²⁵⁶

V armádním časopise *Hilal* byla však Indie nadále vykreslována jako bezpečnostní hrozba. Bylo zde publikováno množství článků varujících před hinduistickým nacionalismem,²⁵⁷ růstem indického obraného rozpočtu²⁵⁸ či rostoucím vlivem Indie v indické oceánu²⁵⁹. Indie byla obviňována z toho, že odepírá obyvatelům Kašmíru právo na sebeurčení²⁶⁰ či z toho, že chtěla Pákistán od začátku jeho existence zničit.²⁶¹ Některé příspěvky se také věnovaly doktríně „Cold Start“, kterou Indie přijala po krizi, která vypukla ve vzájemných vztazích po útoku na indický parlament v roce 2001, a kterou Pákistán chápal jako vážnou hrozbu. Doktrína je založená na rychlé mobilizaci vojsk, vniknutí na území Pákistánu a následném donucení Islámábádu vyjednávat pod tlakem.

4.4.5 Zahraničněpolitická orientace

Politici představitelé se v analyzovaných výpovědích explicitně hlásili k multilateralismu. „Pákistán věří v multilateralismus. [...] [Ten] je a vždy byl jedním z hlavních principů naší zahraniční politiky. Jsme oddáni samotné myšlence Organizace spojených národů. Tato myšlenka je pro nás jednoduchá. Společně dokážeme více než každý zvlášť. Složité problémy dokážeme řešit spíše konsensem než jednostranně. Multilaterální spolupráce nám může pomoci vypořádat se s celou řadou globálních výzev, starých i nových, v našem

---

²⁵⁵ Text of the remarks by Foreign Minister Hina Rabbani Khar at a meeting, New Delhi; 27 July 2011. cit. In: Documents. (2011). *Pakistan Horizon*, 64(4), 137–211.

²⁵⁶ Text of the joint statement by Interior Secretary Qamar Zaman Chaudhary and Indian Home Secretary Shri Gopal K. Pillai, New Delhi; 29 March 2011. cit. In: Documents. (2011). *Pakistan Horizon*, 64(2), 115–174. Text of the address by Foreign Minister Hina Rabbani Khar to the UN General Assembly on behalf of Prime Minister Syed Yousuf Raza Gilani, New York; 28 September 2011. cit. In: Documents. (2011). *Pakistan Horizon*, 64(4), 137–211.

²⁵⁷ Sarwar, R. N. (2011). India Extremism and Dreams. *Hilal*, 47(8).

Raja, M. A. J. (2011). Rising Shadows of Hindu Extremism. *Hilal*, 47(9).

²⁵⁸ Khan, B. M. K. (2011). A Stable Pakistan: Proposed Model Of National Security. *Margalla Papers*.

²⁵⁹ Zulfiqar, Z. (2011). Pakistan Navy: Today and Beyond. *Hilal*, 47(8).

²⁶⁰ Khan, M. (2011). Security Environment in South Asia. *Hilal*, 48(3).

²⁶¹ Khan, M. (2011). Dynamics of Defence Budget. *Hilal*, 47(12).

propojeném světě.”²⁶²

Přes rostoucí tlak opozice, veřejného mínění a části armády se vládní představitelé snažili při reflexi krize v americko-pákistánských vztazích držet umírněné rétoriky: „Přirozeně jsme se pozastavovali nad tím, proč [Spojené státy] jednaly samostatně. Pokud vedeme společně válku, musíme spolupracovat,”²⁶³ komentoval Gílání původně akci k zabití Usamy Bin Ládina.

S postupem času, s dalšími incidenty a zvyšujícím se napětím, začala vláda stupňovat svou rétoriku. Ve vládním diskurzu se k tomuto tématu objevovalo pět opakujících se idejí:

(1) *Spojené státy nepřipustným způsobem narušily suverenitu země*: „Pákistánská vláda důrazně odsoudila tyto útoky, které byly v rozporu se zásadami Charty OSN a mezinárodního práva. Spojeným státům a NATO jsme rovněž sdělili, že tyto útoky jsou zcela nepřijatelné a představují hrubé narušení svrchovanosti a územní celistvosti Pákistánu,”²⁶⁴ prohlásil Gílání ve své řeči při zasedání parlamentu v reakci na zabití pákistánských vojáků. “Dovolte mi důrazně prohlásit, že nelze připustit žádný kompromis ohledně suverenity Pákistánu, žádný kompromis ohledně legitimních zájmů Pákistánu, územní hranice Pákistánu budou bráněny za každou cenu.”²⁶⁵

(2) *mezi oběma státy panuje „krize důvěry“*: „Nyní „jsme svědky toho, že neexistuje žádná vzájemná důvěra.“²⁶⁶ Krize důvěry podle předsedy vlády nejhůře dopadala na spolupráci mezi ISI a CIA. „Spolupracujeme, a přesto si navzájem nedůvěřujeme.“

---

²⁶² Text of the address by Foreign Minister Hina Rabbani Khar to the UN General Assembly on behalf of Prime Minister Syed Yousuf Raza Gilani, New York; 28 September 2011. cit. In: Documents. (2011). *Pakistan Horizon*, 64(4), 137–211.

²⁶³ Waraich, O. (2011, May 12). *Exclusive: PM Gilani Warns of “Trust Deficit” Between U.S. and Pakistan*. TIME. <https://time.com/archive/6917353/exclusive-pm-gilani-warns-of-trust-deficit-between-u-s-and-pakistan/>

²⁶⁴ Text of the statement of Prime Minister Yousuf Raza Gilani to the Parliament, Islamabad; 15 December 2011. Honourable Speaker. cit. In: Documents. (2012). *Pakistan Horizon*, 65(1), 99–191.

²⁶⁵ tamtéž

²⁶⁶ Waraich, O. (2011, May 12). *Exclusive: PM Gilani Warns of “Trust Deficit” Between U.S. and Pakistan*. TIME. <https://time.com/archive/6917353/exclusive-pm-gilani-warns-of-trust-deficit-between-u-s-and-pakistan/>

(3) *role Pákistánu ve válce proti terorismu je ze strany Spojených států nedoceněná.* Obvinění Spojených států z napojení ISI na militantní skupinu Hakkání označil Gilání za „propagandistickou kampaň“ a obvinil Washington z ignorování pákistánských zásluh v boji proti terorismu: „Více než 35 000 Pákistánců padlo za oběť teroristickým činům a mnoho dalších bylo zraněno. [...] Spojené státy velmi dobře znají kompletní výčet velkého počtu operativců Al-Káidy, kteří byli našimi bezpečnostními složkami zadrženi, dopadeni a zabití.“²⁶⁷

(4) *odpor veřejnosti k dronové válce:* Gilání prohlásil, že dronová válka oslabuje jeho úsilí o získání podpory veřejnosti pro boj proti extremismu: „Nikdo nemůže vyhrát válku bez podpory veřejnosti. [Spojené státy] by měly pro veřejnost udělat něco, co ji přesvědčí, že USA Pákistán podporují.“ Jako příklad uvedl americko-indickou jadernou dohodu. „Je to naše veřejnost, která umírá, ale dohoda se uzavírá tam,“ řekl Gilání. „Tvrdíte, že existuje strategické partnerství? Že jsme nejlepší přátelé? ,Když jsme se mýjeli, neostýchala se ani pozdravit. Jak tedy mohu věřit, že jí naše rozloučení přivedlo k slzám?“ citoval Gilani urdušského básníka Mirzu Ghaliba.“²⁶⁸

(5) *potřeba pokračující spolupráce:* Navzdory této krizi, političtí představitelé zdůrazňovali potřebu „hlubšího partnerství“ se Spojenými státy: „Vyhněme se vzájemnému obviňování a znovu se zavažme ke spolupráci na eliminaci terorismu a na nastolení míru v Afghánistánu,“²⁶⁹ vyzýval premiér.

V armádních kruzích bylo v souvislosti s krizí v americko-pákistánských vztazích nejčastěji skloňováno slovo zrada. Generál Kayani musel vzdorovat části armády, která by nejraději zcela utnula vztahy se Spojenými státy: „Cítil jsem se americkou vojenskou akcí zrazen, jelikož jsem se intenzivně podílel na rozvoji strategických vztahů se Spojenými státy.“²⁷⁰

---

²⁶⁷ Text of the statement by Prime Minister Syed Yousuf Raza Gilani on National Interest Guides Our Policy, Islamabad; 24 September 2011. cit. In: Documents. (2011). *Pakistan Horizon*, 64(4), 137–211.

²⁶⁸ Waraich, O. (2011, May 12). *Exclusive: PM Gilani Warns of "Trust Deficit" Between U.S. and Pakistan*. TIME. <https://time.com/archive/6917353/exclusive-pm-gilani-warns-of-trust-deficit-between-u-s-and-pakistan/>

²⁶⁹ Text of the statement by Prime Minister Syed Yousuf Raza Gilani on National Interest Guides Our Policy, Islamabad; 24 September 2011. cit. In: Documents. (2011). *Pakistan Horizon*, 64(4), 137–211.

²⁷⁰ Rosenberg, M., Wright, T., & Hussain, Z. (2011, July 9). Pakistani Army Pleads for Respect. *The Wall Street Journal*.

Pákistán měl v této době velmi dobré vztahy se sousedním Afghánistánem, který označoval za „bratrskou“ zemi, a jeho prezidentem Hámidem Karzajem: „Pákistán je rovněž pevně odhodlán podporovat stabilitu a mír v Afghánistánu. Respektujeme a podporujeme úsilí afghánské vlády pod vedením prezidenta *Karzáiho* o dosažení míru,“²⁷¹ prohlásil ministr zahraničí.

Vztahy s Afghánistánem byly vychvalovány i ze strany armády:

„Podle slov prezidenta Hamída Karzáiho jsou Afghánistán a Pákistán „dvojčata“. Je to nejpřesnější popis mnohočetných vzájemných závislostí, jimiž jsou Afghánistán a Pákistán k sobě připoutány. Mír a stabilita jednoho z nich by měly pozitivní vedlejší účinky pro druhý, zatímco důsledky konfliktu a nepokojů v Afghánistánu nebo v příhraničních oblastech Pákistánu budou mít dopady i přes hranice. Racionální kalkulace těchto vzájemných závislostí musí obě země přimět k užší spolupráci a k tomu, aby o své společné budoucnosti a budoucnosti regionu uvažovaly jako o společném úsilí.“²⁷²

V každém jednotlivém čísle *Hilalu* byl vymezen prostor pro oslavný článek o Číně. Partnerství s Čínou bylo vychvalováno a dávano do kontrastu s krizí ve vztazích s Washingtonem:

„Čínsko-pákistánské vztahy jsou na rozdíl od bouřlivých, komplikovaných a podezřívavých vztahů se Spojenými státy ukázkou vzájemnosti, porozumění a upřímnosti. Čínský premiér má morální odvalu ocenit oběti Pákistánu v boji proti terorismu. Toto uznání a pochvala jsou skutečně v ostrém kontrastu s kakofonií prohlášení vycházejících z Washingtonu, která vyzývají Pákistán, aby dělal více. Přijetí takového léty prověřeného přítele na červeném koberci a prohlášení premiéra Giláního, že „přátelství

---

²⁷¹ Text of the address by Foreign Minister Hina Rabbani Khar to the UN General Assembly on behalf of Prime Minister Syed Yousuf Raza Gilani, New York; 28 September 2011. cit. In: Documents. (2011). *Pakistan Horizon*, 64(4), 137–211.

²⁷² Rais. R. B. (2011). Diplomacy of Endgame in Afghanistan. *Hilal*, 48(1).

s Čínou je pro pákistánský národ věcí hrdosti“, bylo proto skutečným odrazem národního sentimentu,²⁷³ píše se v jednom z textů.

Premiér však popřel, že by Pákistán kompenzoval ochlazení vztahů se Spojenými státy sbližováním s Čínou. „Chceme mít dobré vztahy se Spojenými státy a nemá to nic společného s našimi vztahy s Čínou. S Čínou máme excelentní vztahy. Pokud tedy máte na mysli, že se přikláníme k Číně, není to tak. S Pekingem máme vynikající vztahy již 60 let.”²⁷⁴

Z mezinárodních organizací, které Pákistán považoval za důležité pro svou bezpečnost, bylo opět vyzdvihováno především Jihoasijské sdružení pro regionální spolupráci.²⁷⁵

---

²⁷³ Khan. M. (2011). Sino-Pak Relationship: New Horizons. *Hilal*, 47(7).

²⁷⁴ Pakistan wants good ties with US, says Gilani. (2011, July 22) *Indo-Asian News Service*

²⁷⁵ Text of the statement of Foreign Minister Hina Rabbani Khar at the 34th meeting of the SAARC Council of Ministers, Addu; 9 November 2011. cit. In: Documents. (2012). *Pakistan Horizon*, 65(1), 99–191.

4.5 Analýza roku 2021

4.5.1 Zasazení do historického kontextu

V roce 2018 vyhrálo ve volbách Pákistánské hnutí za spravedlnost (*Pakistan Tehreek-e-Insaf*, PTI) a premiérem se stal jeho zakladatel a bývalý hráč kriketu Imran Chán. Opoziční strany se stavěly proti zasahování armády do činnosti civilní vlády. PTI naopak s armádou úzce spolupracovala. Ve sporu o jmenování nového šéfa ISI však v zájmu o udržení své mocenské pozice byla nucena armádě ustoupit.²⁷⁶

V únoru vyhlásily Indie a Pákistán příměří na Linii kontroly.²⁷⁷ V srpnu Spojené státy společně se svými spojenci odešly z Afghánistánu. Hnutí Tálibán svrhlo vládu prezidenta Ašrafa Ghaního a převzalo kontrolu nad Kábulem. Ghaní udržoval úzké vztahy s Indií, která v zemi prosazovala svůj vliv skrze rozsáhlé investice do infrastrukturních projektů. Ghaního inklinace k Indii byla jedním z důvodů, proč si Pákistán nepřál jeho setrvání v čele země a dlouhodobě prosazoval jednání s Tálibánem jako způsob řešení afghánského konfliktu.²⁷⁸ Ovládnutí Afghánistánu Tálibánem dodalo odvahu TTP, která dlouhodobě působila na území Pákistánu a stála za řadou teroristických útoků, které si vyžádali množství civilních obětí. Proto když v říjnu 2021 Khán oznámil, že má v úmyslu jednat s TTP v rámci „procesu usmíření“, vyvolalo ve společnosti vlnu nevole. Ani veřejný nesouhlas však vládě nezabránil uzavřít počátkem listopadu s TTP příměří.²⁷⁹

Vztahy Pekingu a Washingtonu byly otevřeně nepřátelské a Severoatlantická aliance přistoupila na naléhání Spojených států k označení Číny za bezpečnostní riziko.²⁸⁰ Americko-indická spolupráce naopak posilovala a Biden v rámci rozvoje vzájemných vztahů svolal první summit zemí Quad. O rok dříve se armády všech čtyř zemí zúčastnily prvního společného cvičení po více než deseti letech.²⁸¹

---

²⁷⁶ Shafqat, S. (2022). Pakistan in 2021. *Asian Survey*, 62(1), 173–184.

²⁷⁷ Clary, C. (2024). *The 2021 India-Pakistan Ceasefire: Origins, Prospects, and Lessons Learned*. United States Institute of Peace. https://www.usip.org/sites/default/files/2024-02/sr_527-2021_india-pakistan_ceasefire_origins_prospects_lessons_learned.pdf

²⁷⁸ Shafqat, S. (2022). Pakistan in 2021. *Asian Survey*, 62(1), 173–184.

²⁷⁹ tamtéž

²⁸⁰ Sabbagh, D., & Borger, J. (2021, June 14). Nato summit: leaders declare China presents security risk. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2021/jun/14/nato-summit-china-russia-biden-cyber-attacks>

²⁸¹ Smith, S. (2021, May 27). The Quad in the Indo-Pacific: What to Know. *Council on Foreign Relations*. <https://www.cfr.org/in-brief/quad-indo-pacific-what-know>

4.5.2 Identita

Imran Chán více než civilní vlády před ním zdůrazňoval islámskou identitu národa: „[...] Pákistán byl vytvořen ve jménu islámu.“²⁸² Přičemž prosazoval ideu, že k dosažení skutečného sociálního blahobytu a pokroku je nezbytné, aby veškeré obyvatelstvo pečlivě studovalo život a učení Svatého proroka a napodobovalo jej v každodenním životě.²⁸³ Političtí představitelé také oslavovali Muhammada Alího Džinnáha a zavazovali se realizovat jeho vizi Pákistánu. „Jako národ jsme vděčni velkému vůdci za to, že pro nás vytvořil mírový islámský stát,“²⁸⁴ prohlásil jeden z členů vlády.

Předseda vlády se důrazně stavěl proti spojování Islámu s terorismem a obviňoval Indii z islamofobie: „[V Indii] jsou ničeny mešity, dochází k davovému lynčování, jsou narušována historická místa muslimů,“ tvrdil a označil tento sousední stát za „zločinecký podnik.“²⁸⁵

Chán se na rozdíl od svých předchůdců domníval, že demokratická forma vlády je příliš svazující a vyjadřoval obdiv čínskému režimu: „Až dosud nám bylo namlouváno, že nejlepším cestou, jak se společnosti mohou rozvíjet, je [implementací] západního systému demokracie. Komunistická strana Číny ukázala světu alternativní model. A ve skutečnosti porazila všechny západní demokracie [...]“²⁸⁶

4.5.3 Sdílené normy vztahující se k užití síly

Političtí představitelé prohlašovali, že obyvatelům Kašmíru nesmí být upíráno právo na sebeurčení, a že spor o toto území musí být řešen v souladu s příslušnými rezolucemi Rady bezpečnosti OSN.²⁸⁷ V souvislosti s budoucí podobou Afghánistánu vláda zdůrazňovala, že dodržuje zásadu nevměšování se do vnitřních záležitostí ostatních států²⁸⁸, a že **„Pákistán uzná pouze vládu, kterou si zvolí afghánský lid, ať už si zvolí jakoukoli vládu [tedy**

---

²⁸² Imran Khan criticizes TLP's violent ways of protests (2021, April 19). *The Frontier Post*.

²⁸³ PM rejects reconciliation, says can't shake hands with corrupt opponents. (2021, November 5). *The Nation*.

²⁸⁴ Nation observes 73rd death anniversary of Quaid-e-Azam. (2021 September 12). *The Balochistan Times*

²⁸⁵ Imran lambasts US for its double standards. (2021, September 25). *The Frontier Post*.

²⁸⁶ *Pakistan's Khan backs China on Uighurs, praises one-party system*. (2021, July 2). Ajazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2021/7/2/pakistan-imran-khan-china-uighurs>

²⁸⁷ Possibility of civil war in Afghanistan sans political settlement. (2021, June 21). *The Express Tribune*. <https://tribune.com.pk/story/2306417/no-need-for-nuclear-deterrence-if-kashmir-issue-resolved-imran>

²⁸⁸ Pakistan ready to provide training of reporting to Afghan media in conflict zone: Afridi. (2021, July 30). *Pakistan Observer*.

i Talibánu].”²⁸⁹ Ozbrojené síly se zavazovaly bránit územní celistvost a svrchovanost země.²⁹⁰

Politická garnitura akcentovala mírovou politiku: „Pákistán učinil rozhodnutí nebýt součástí žádného regionálního konfliktu a vědomě se rozhodl být pouze partnerem pro mír a rozvoj. Zrovna nedávno jsme hostili námořnictva 45 zemí v rámci mnohonárodního námořního cvičení – mezi účastníky byli všichni od [členských zemí] NATO po Rusko a Čínu,”²⁹¹ prohlásil ministr zahraničí Šáh Mahmúd Kureší.

Jaderné zbraně byly dále chápány pouze jako prostředek odstrašení vůči indické hrozbě. Když byl Chán v rozhovoru dotázán na to, zda je pravdou, že Pákistán má nejrychleji rostoucí jaderný arzenál na světě, odpovědi se vyhnul: „Nevím, kde na to přišli. Pákistánský jaderný arzenál je jednoduše odstrašujícím prostředkem, který slouží k naší ochraně. [...] Pokud vím, není to ofenzivní záležitost. Každá země, která má sedmkrát většího souseda, by měla obavy.”²⁹² Předseda vlády zároveň zdůrazňoval, že se vždy stavěl proti jadernému zbrojení a prohlásil, že jakmile dojde k urovnání konfliktu o Kašmír, jaderný arzenál Pákistánu i Indie pozbude smyslu: „V okamžiku, kdy by došlo k urovnání sporu o Kašmír [...] nebudeme potřebovat odstrašující prostředek v podobě jaderných zbraní.”²⁹³

4.5.4 Bezpečnostní hrozby a jejich původci

Ve vztazích mezi Novým Dillí a Islámábádem došlo ke značnému zhoršení poté, co indická vláda v roce 2019 oznámila svůj záměr zrušit zvláštní autonomní status státu Džammú a Kašmír. Když však v únoru 2021 bylo uzavřeno příměří podél Linie kontroly, pákistánští činitelé vyjadřovali přání dosáhnout trvalého míru. Velitel pákistánské armády generál Qamar Bajwa například prohlásil, že nastal čas „pohřbít minulost“²⁹⁴. Vzápětí však vláda

---

²⁸⁹ Bayoumy, Y., & Thottam, J. (2021, June 25). Opinion | Opinion Q. and A.: Imran Khan Urges a New U.S.-Pakistan Bond. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2021/06/25/opinion/imran-khan-pakistan-interview.html>

²⁹⁰ Our Armed Forces remain poised to defend territorial integrity and sovereignty of the nation: Air Chief. (2021, June 18). *Frontier Star*.

²⁹¹ Text of the address by Foreign Minister of the Islamic Republic of Pakistan Makhdoom Shah Mehmood Qureshi on Regional Peace and Security. (2021, March 18.)

²⁹² Possibility of civil war in Afghanistan sans political settlement. (2021, June 21). *The Express Tribune*. <https://tribune.com.pk/story/2306417/no-need-for-nuclear-deterrence-if-kashmir-issue-resolved-imran>

²⁹³ tamtéž

²⁹⁴ Bhakto, A. (2021, March 31). Pakistan lifts ban on cotton and sugar imports from India, trade between the two countries set to resume. *Frontline*.

otočila a deklarovala, že dokud Indie nepřistoupí k opětovné implementaci příslušného článku ústavy, přiznávající Kašmíru autonomní postavení, Pákistán nepřistoupí na žádné mírové rozhovory.²⁹⁵

Podle Chána byla hlavní překážkou v cestě k dialogu osoba indického předsedy vlády Módího a jeho členství v hinduistické nacionalistické organizaci Národní svaz dobrovolníků (*Ráštrij svajamsévak sangh*):

“Víte, Indii znám ze všech Pákistánců asi nejlépe. Z Indie jsem měl lásku a respekt [více] než kdokoli jiný, protože kriket je velmi populární sport. V obou zemích je to téměř náboženství. Takže když jsem nastoupil do úřadu, první věc, kterou jsem udělal, bylo, že jsem oslovil premiéra Módího a řekl mu: ‚Podívejte, mým hlavním cílem, proč jsem se dostal k moci, je zmírnit chudobu v Pákistánu.‘ A nejlepší cestou by bylo, kdyby Indie a Pákistán měly normální, civilizované obchodní vztahy. [...] Tak jsme se o to pokusili. Nikam jsme se ale nedostali,²⁹⁶ popisoval Chán pro deník *The New York Times* snahu o jednání s indickým premiérem.

V rozhovoru na televizním kanále HBO poté předseda vlády vyjadřoval frustraci z nedostatku pozornosti, která je na Západě věnována utrpení obyvatel Kašmíru: „[...] proč jsou lidé v Kašmíru ignorováni? [...] 800 000 indických vojáků uvrhlo devět milionů Kašmíranů do vězení. [...] Proč to není téma? Je to pokrytectví“.²⁹⁷ Chán také vyjádřil přesvědčení, že je odpovědností Spojených států jakožto velmoci situaci v Kašmíru řešit.²⁹⁸

Konflikt s Indií však už neměl být nadále v centru bezpečnostní politiky země. Ministr zahraničí deklaroval, že vláda zamýšlí přesunout svou pozornost na ekonomickou bezpečnost: „Ačkoli jsme plně odhodláni chránit naše životně důležité národní

---

²⁹⁵ *No talks with India until Aug 2019 steps undone: PM Imran.* (2021, May 11). *The Express Tribune*. <https://tribune.com.pk/story/2299408/no-talks-with-india-until-aug-2019-steps-undone-pm-imran>

²⁹⁶ Bayoumy, Y., & Thottam, J. (2021, June 25). *Opinion | Opinion Q. and A.: Imran Khan Urges a New U.S.-Pakistan Bond.* *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2021/06/25/opinion/imran-khan-pakistan-interview.html>

²⁹⁷ *Possibility of civil war in Afghanistan sans political settlement.* (2021, June 21). *The Express Tribune*. <https://tribune.com.pk/story/2306417/no-need-for-nuclear-deterrence-if-kashmir-issue-resolved-imran>

²⁹⁸ tamtéž

bezpečnostní zájmy, naše pozornost se přesouvá z geopolitiky na geoeconomiku. Pákistán je díky své poloze přirozeným centrem ekonomického střetávání konkurenčních států.“²⁹⁹

4.5.5 Zahraničněpolitická orientace

V zahraničněpolitickém diskurzu vlády byly nadále vychvalovány vztahy s Čínou. Když byl Chán dotázán na pronásledování Ujgurů ze strany čínské vlády, prohlásil, že se jedná o dezinterpretaci tamního dění šířenou západními médií a vládami: „Protože máme s Čínou velmi silné vztahy, a protože máme vztahy založené na důvěře, tak skutečně přijímáme čínskou verzi. To, co říkají o programech v Sin-ťiangu, my přijímáme.“³⁰⁰

Předseda vlády vyjadřoval obavy **z rostoucího napětí v čínsko-amerických vztazích a sblížení Washingtonu s Novým Dillím:**

„Proč by se USA a Čína měly stát těmito velkými rivaly? Nedává to smysl, protože světu by skutečně prospělo, kdyby spolu tyto dva giganti, ekonomičtí giganti, skutečně vycházeli a obchodovali spolu. Takže by to bylo přínosem pro nás všechny. [...] Proč se musíme přidávat na jednu stranu? Myslím, že bychom měli udržovat vztahy se všemi.“

„Nevím proč si Spojené státy myslí, že Indie jim bude oporou proti Číně. Pokud se Indie ujme této role, myslím, že by to bylo pro Indii škodlivé, protože obchod mezi Indií a Čínou by byl výhodný jak pro Indii, tak pro Čínu.“³⁰¹

Nejvíce pozornosti bylo však v analyzovaných výpovědích věnováno stažení sil NATO z Afghánistánu. Předseda vlády byl k válce, kterou Američané v zemi vedli velmi kritický:

„Myslím, že to USA v Afghánistánu opravdu zpackaly. [...] Lidé jako já, kteří neustále říkali, že žádné vojenské řešení neexistuje, kteří znají historii

---

²⁹⁹ *Text of the address by Foreign Minister of the Islamic Republic of Pakistan Makhdoom Shah Mehmood Qureshi on Regional Peace and Security, Islamabad; 18 March 2021.*

³⁰⁰ Bayoumy, Y., & Thottam, J. (2021, June 25). Opinion | Opinion Q. and A.: Imran Khan Urges a New U.S.-Pakistan Bond. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2021/06/25/opinion/imran-khan-pakistan-interview.html>

³⁰¹ tamtéž

Afghánistánu, jsme byli nazýváni – lidé jako já byli nazýváni antiamerickými. Říkali mi ‘Tálibánský Chán’. Pro každého, kdo měl námitky proti tomuto způsobu – nevím, co bylo cílem v Afghánistánu, jestli nějaké budování národa nebo demokracie nebo osvobození žen. Ať už byl důvod jakýkoli, způsob, jakým se na to šlo, nikdy nebyl řešením. Takže když se nakonec rozhodli, že vojenské řešení neexistuje, tak bohužel vyjednávací síla Američanů nebo sil NATO byla pryč. Když bylo v Afghánistánu 150 000 vojáků NATO, nastal čas přejít k politickému řešení. Ale jakmile snížili počet vojáků na sotva 10 000 a pak, když určili datum odchodu, Tálibán se domníval, že vyhrál. A proto bylo velmi obtížné přimět je ke kompromisu. Je velmi obtížné je donutit k politickému řešení, protože si myslí, že vyhráli.“³⁰²

Chán také prohlásil, že za žádných okolností nedovolí, aby USA zřídily v Pákistánu jakékoliv základny, že Pákistán odmítá být součástí jakéhokoli konfliktu: „Pokud nyní probíhá konflikt v Afghánistánu a v Pákistánu by byly americké základny, stáváme se terčem. Pak se staneme součástí konfliktu, kterým jsme byli v posledních 15 letech, a to nechceme. Chceme být partnery v míru, ale ne v konfliktu. Chceme pomoci a pomohli jsme přimět Taliban k jednání se Spojenými státy, dostali jsme je k jednacímu stolu. Udělali jsme, co bylo v našich silách.“³⁰³

Při zdůvodnění, proč si nepřejeme americkou přítomnost v zemi, se také vracel k roli Pákistánu v boji proti terorismu. Khán, podobně jako jeho předchůdci, měl pocit, že Spojené státy nikdy pořádně neoceníly jejich obětí:

„Víte, bohužel, během války proti terorismu byly naše vztahy trochu jednostranné. Byl to jednostranný vztah, protože [USA] měly pocit, že Pákistánu poskytují pomoc, a měly pocit, že Pákistán pak musí plnit

---

³⁰² U.S. “really messed it up” in Afghanistan, says Pakistan Prime Minister Imran Khan. (2021, July 27). *PBS News*. <https://www.pbs.org/newshour/show/u-s-really-messed-it-up-in-afghanistan-says-pakistan-prime-minister-imran-khan>

³⁰³ U.S. “really messed it up” in Afghanistan, says Pakistan Prime Minister Imran Khan. (2021, July 27). *PBS News*. <https://www.pbs.org/newshour/show/u-s-really-messed-it-up-in-afghanistan-says-pakistan-prime-minister-imran-khan>

příkazy USA. A to, co Pákistán dělal, pokud jde o snahu plnit příkazy USA, ho ve skutečnosti stálo mnoho lidských životů. Zemřelo sedmdesát tisíc Pákistánců a ekonomika přišla o více než 150 miliard dolarů, protože po celé zemi docházelo k sebevražedným atentátům a bombám. Tam problém začal. Spojené státy od Pákistánu stále očekávaly víc. A pákistánské vlády se bohužel snažily dodat to, čeho nebyly schopny. Takže mezi oběma zeměmi panovala nedůvěra. A lidé v Pákistánu měli pocit, že za tento vztah platí vysokou, vysokou cenu. [...] Do budoucna chceme vztah založený na důvěře a společných cílech.”³⁰⁴

Za pozornost stojí přiznání předsedy vlády o napojení ISI na militantní skupinu Hakkání: „Nemyslím si, že ISI ovládá síť Hakkání. Ano, jsou s nimi ve spojení. A kdybych byl na místě Spojených států, využil bych tohoto spojení ISI se sítí Hakkání, abych je skutečně dostal k jednacímu stolu.“³⁰⁵

---

³⁰⁴ Bayoumy, Y., & Thottam, J. (2021, June 25). Opinion | Opinion Q. and A.: Imran Khan Urges a New U.S.-Pakistan Bond. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2021/06/25/opinion/imran-khan-pakistan-interview.html>

³⁰⁵ U.S. “really messed it up” in Afghanistan, says Pakistan Prime Minister Imran Khan. (2021, July 27). *PBS News*. <https://www.pbs.org/newshour/show/u-s-really-messed-it-up-in-afghanistan-says-pakistan-prime-minister-imran-khan>

5. Vyhodnocení analýzy

Základním strategickým cílem Pákistánu je mocenské vyvažování Indie – to převyšuje všechny ostatní národní zájmy. Země tak působí jako by od ztráty území Východního Pákistánu v roce 1971 fungovala v nouzovém režimu, ve kterém je její jedinou prioritou přežití a vše ostatní ustupuje do pozadí. Islámábád ve sledovaném období opakovaně z těchto důvodů přistupoval ke krokům, které ohrožovaly jeho spojení s Washingtonem, ekonomickou bezpečnost i teritoriální integritu a byly v rozporu s hodnotami na jejichž základě byla země vybudována. V důsledku tak sám sebe přiváděl do bludného kruhu pocitu existenciálního ohrožení.

V sedmdesátých a osmdesátých letech političtí představitelé opakovaně deklarovali, že jejich jaderný program je mírové povahy a nemají v úmyslu využívat jaderné technologie k vojenským účelům. Za účelem dosažení parity s jadernou Indií, však Islámábád na konci 90.let přistoupil k deklaraci vlastnictví jaderných zbraní, ohrozil tak své spojení s Washingtonem a byly mu odepřeny dodávky ekonomické a vojenské pomoci. Ve válce proti terorismu se sice Islámábád postavil na stranu Spojených států, zároveň však nadále udržoval zákulisní vztahy s Tálibánem a snažil se jeho prostřednictvím (1) zabránit Indii v rozšíření jejího vlivu v Afghánistánu, (2) získat strategickou hloubku – operační prostor kam by se mohl stáhnout v případě rozsáhlého konvenčního útoku ze strany Indie. Spojenectvím s Tálibánem Pákistán nejenom znovu riskoval ztrátu podpory ze strany Washingtonu, ale také zachování své územní celistvosti. Tálibán mu neposkytoval garanci platnosti Durandovy linie, která rozděluje paštúnská území, a dnes toto hnutí – na jehož vzestupu měl Islámábád značný podíl – veřejně deklaruje, že k uznání této uměle vytvořené hranice nikdy nepřistoupí.³⁰⁶

Spojené státy usilují od počátku tisíciletí o užší spolupráci s Indií, která má sloužit k vyvažování ekonomického, vojenského a mocenského růstu ČLR. Čínsko-americké soupeření již došlo do fáze, že se se dnes ve Washingtonu mluví o nadcházející nové studené válce.³⁰⁷ Pákistán se však spojí s Pekingem, které chápe jako klíčovou bezpečnostní

---

³⁰⁶ O'Donnell, L. (2024, March 8). *The Taliban Want a Piece of Pakistan*. Foreign Policy. <https://foreignpolicy.com/2024/02/20/taliban-pakistan-afghanistan-border-dispute/>

³⁰⁷ Jisi, W. (2023, November 23). *America and China Are Not Yet in a Cold War*. Foreign Affairs. <https://www.foreignaffairs.com/united-states/america-and-china-are-not-yet-cold-war>

garanci, odmítá vzdát a dává tak opět v sázku své vztahy se Spojenými státy. Navíc zavírá oči před genocidou Ujgurů, kteří většinou vyznávají sunnitský islám, navzdory tomu, že samotná existence Pákistánu je založena na myšlence ochrany muslimů.

Akcentace mírové politiky, deklarovaná zdrženlivost v použití síly a lpění na pilířích mezinárodního řádu – principu nevměšování do vnitřních záležitostí ostatních států, státní svrchovanosti, územní celistvosti a právu na sebeurčení – vychází z traumatické zkušenosti Pákistánu z rozpadu země a odráží strategické zájmy Islámábádu ve sporu o Kašmír. Zároveň šlo o diskurzivní strategii v diplomatických soubojích se Spojenými státy – o budoucnost jaderného programu, přítomnost amerických tajných služeb v zemi, autorizaci útoků bezpilotních letadel na cíle nacházející se na území Pákistánu a dalších sporech.

Fixace pákistánské strategické kultury na Indii funguje jako jednotící prvek polarizované společnosti ve státě se slabou národní identitou. Političtí činitelé ve všech sledovaných obdobích konstruovali narativ, ve kterém jejich vláda navazovala na odkaz otce národa Muhammada Alího Džinnáh, který stál za vznikem nezávislého Pákistánu – a snažili se tak formovat kolektivní paměť národa, která je nezbytnou součástí národní identity každého státu. Džinnáh a jeho současníci, kteří se při dělení Britské Indie zasadili o vznik nezávislého muslimského státu, byli islámští modernisté a měli v úmyslu vytvořit sekulární stát. Islám byl použit jako politický nástroj k mobilizaci značně různorodých skupin obyvatel – mezi nimiž existovala výrazná geografická, kulturní, etnická, jazyková a třídní rozmanitost – které se mezi sebou často navzájem neztotožňovaly. „Otázkou tedy zůstává, zda přeměna islámu v nacionalistickou ideologii s cílem mobilizovat muslimy pro vytvoření státu který neměl být teokratický nakonec nevytvořila spíše dlouhodobý zmatek v pákistánské národní a kulturní identitě než jednotu.“³⁰⁸ Zmatek, o kterém Sheikh, odbornice na Jižní Asii působící na Amsterdamské univerzitě píše, je možné vysledovat v analyzovaném diskurzu na toto téma. Všichni političtí činitelé tvrdili, že oni prezentují tu správnou demokracii – a to včetně generála Haka, který v zemi zavedl diktátorský režim. Všichni se taktéž

Ferguson, N. (2024, May 5). *How to Use and Misuse History in Cold War II With China*. Bloomberg. <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2024-05-05/in-us-china-cold-war-misusing-history-can-lead-to-disaster-and-conflict>

³⁰⁸ Sheikh, N. (2024, May 15). Pakistan's Ambiguous Islamic Identity. *JSTOR Daily*. <https://daily.jstor.org/pakistans-ambiguous-islamic-identity/>

odvolávali na hodnoty islámu, přičemž většina z nich se stavěla proti politickému islámu. Ve výpovědích však chyběla konkrétnější vize do budoucna, cíl směřování země, něco, co by společnost doopravdy spojovalo.

Závěr

Diplomová práce zkoumala vývoj strategické kultury Pákistánu na pozadí rekonfigurace uspořádání mezinárodních vztahů. V úvodu si kladla za cíl zodpovědět tuto výzkumnou otázku: zda a případně jakým způsobem se strategická kultura Pákistánu proměnila od sedmdesátých let minulého století, kdy se země ustálila v dnešních hranicích, do přítomnosti.

Koncept strategické kultury byl analyticky rozčleněn na následující aspekty: (1) identita, (2) sdílené normy vztahující se k užití síly (3) bezpečnostní hrozby a jejich původci (4) zahraničněpolitická orientace. Práce došla k závěru, že strategická kultura Pákistánu – v těchto vymezených kategoriích – zůstala navzdory výrazným změnám vnějšího prostředí v průběhu zkoumaného období neměnná.

Pákistánská strategická kultura stojí na dvou pilířích: (1) soupeření s Indií, která je vnímána jako existenční hrozba, a z něho vycházející (2) spojení s ČLR, která představuje klíčovou bezpečnostní garanci. Z analyzovaných výpovědí pákistánských politických činitelů a armádních představitelů je zřejmé, že Pákistán v důsledku své fixace na Indii mnohdy činil strategická rozhodnutí, která byla v přímém rozporu s jeho strategickými zájmy.

Identita Pákistánu byla zakládána na hodnotách islámu a demokracie a negativním sebevymezení vůči Indii. Islámábád deklaroval osvojení strategie minimálního odstrašení, což znamenalo dosažení takové úrovně jaderných a konvenčních sil, které zajišťovaly odstrašení vůči Indii. Vymezoval se proti použití síly v mezinárodních vztazích a kladl důraz na dodržování zásad svrchované rovnosti. Zastával princip mírové koexistence. Pákistánští političtí představitelé prosazovali multilateralismus a vyjadřovali zájem být součástí různých regionálních iniciativ. I v období velmi vyhrocených vztahů se Spojenými státy si Pákistán přál toto spojení, které pro něj bylo zdrojem významné vojenské pomoci, zachovat.

Strategická kultura Pákistánu se ustálila na začátku 70. let v podobě, ve které následně překonala všechny velké vnější otřesy – válečné konflikty v Afghánistánu, konec studené války i rekonfiguraci vztahů Spojených států s Indií a Čínou. Strategická kultura by měla být integrální součástí národa a neměla by se měnit podle aktuální podoby bezpečnostního prostředí či taktické situace. Stabilita strategické kultury Pákistánu tak potvrzuje nosnost tohoto konceptu jako analytického nástroje.

Summary

The thesis examined the evolution of Pakistan's strategic culture against the backdrop of the reconfiguration of the international relations order. It aimed to answer the following research question: whether and, if so, how has Pakistan's strategic culture transformed from the 1970s, when the country settled within its current borders, to the present.

The concept of strategic culture was analytically broken down into the following aspects: (1) identity, (2) shared norms related to the use of force, (3) security threats and their agents, (4) foreign policy orientation. The thesis concludes that Pakistan's strategic culture – in these defined categories – remained constant despite significant changes in the external environment during the period under study.

Pakistan's strategic culture rests on two pillars: (1) rivalry with India, which is perceived as an existential threat, and the resulting (2) alliance with the PRC, which acts as a key security guarantee. From the analysed accounts of Pakistani policymakers and military officials, it is clear that Pakistan, as a result of its fixation on India, has often made strategic decisions that were in direct conflict with its strategic interests.

Pakistan's identity was based on the values of Islam and democracy self-determination vis-à-vis India. Islamabad declared the adoption of a strategy of minimum deterrence, which meant achieving a level of nuclear and conventional forces that provided deterrence against India. It opposed the use of force in international relations, emphasised the principles of sovereign equality and advocated the principles of peaceful coexistence. Pakistan's political leaders advocated multilateralism and expressed interest in being part of various regional initiatives. Even in a period of very strained relations with the United States, Pakistan wished to maintain this alliance, a source of significant military assistance.

Pakistan's strategic culture was established in the early 1970s in a form in which it subsequently weathered all the major external shocks - the war in Afghanistan, the end of the Cold War and the reconfiguration of US relations with India and China. Strategic culture should be an integral part of a nation and should not change according to the current shape of the security environment or tactical situation. The stability of Pakistan's strategic culture thus confirms the usefulness of this concept as an analytical tool.

Použitá literatura

- Ali, I. (2018, May 31). In symbolic nod to India, U.S. Pacific Command changes name. *Reuters*, <https://www.reuters.com/article/us-usa-defense-india/in-symbolic-nod-to-india-u-s-pacificcommand-changes-name-idUSKCN1IV2Q2/>.
- Allen-Ebrahimian, B. (2021, January 19). Special report: Trump's U.S.-China transformation. *Axios*. <https://www.axios.com/2021/01/19/trump-china-policy-special-report>
- Andrew, C. M., & Mitrochin, V. N. (2008). *Operace KGB a studená válka: Mitrochinův archiv II*. Rozmluvy, Leda.
- Beneš, V. (2008). Diskurzivní analýza. In *Jak zkoumat politiku*. Portál.
- Blecha, V. (2011). Současná vojensko-strategická pozice Indie jako nastupující mocnosti. In *Vzestup Indie a Číny: Přichází asijské století? Ústav mezinárodních vztahů*.
- Bloomfield, A. (2012). Time to Move On: Reconceptualizing the Strategic Culture Debate. *Contemporary Security Policy*, 33(3), 437–461.
- Boni, F. (2019). *Sino-Pakistani Relations: Politics, Military and Regional Dynamics*. Routledge.
- Boon, H. T., & Ong, G. K. H. (2020). Military dominance in Pakistan and China–Pakistan relations. *Australian Journal of International Affairs*, 75(1), 1–23.
- Bříza, V. (2011). *Kontrola, regulace a úprava jaderného zbrojení*. Karolinum Press.
- Cillizza, C. (2020, March 20). Yes, of course Donald Trump is calling coronavirus the “China virus” for political reasons. *CNN*. <https://edition.cnn.com/2020/03/20/politics/donald-trump-china-virus-coronavirus/index.html>
- Clary, C. (2024). *The 2021 India-Pakistan Ceasefire: Origins, Prospects, and Lessons Learned*. United States Institute of Peace. https://www.usip.org/sites/default/files/2024-02/sr_527-2021_india-pakistan_ceasefire_origins_prospects_lessons_learned.pdf
- Cohen, S. P. (2016). *The South Asia Papers*. Brookings Institution Press.
- Cohen, W. I. (2010). *America's Response to China: A History of Sino-American Relations*. Columbia University Press.
- CPEC Secretariat Office. (2024). China-Pakistan Economic Corridor (CPEC) Authority Official Website. <https://cpec.gov.pk/energy>

- Denyer, S. (2011, December 6). Pakistani scandal pits military against civilians. *Washington Post*. https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/pakistans-memo-scandal-pits-military-against-zardari-government/2011/12/16/gIQAgDdFyO_story.html
- Ditrych, O. (2021). Rapsodie společné bezpečnostní a obranné politiky a český zájem. In *České zájmy v roce 2020: Analýzy ÚMV. Ústav mezinárodních vztahů*.
- Duffield, J. (1998). *World Power Forsaken*. Stanford University Press.
- Ferguson, N. (2024, May 5). *How to Use and Misuse History in Cold War II With China*. Bloomberg. <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2024-05-05/in-us-china-cold-war-misusing-history-can-lead-to-disaster-and-conflict>
- Ferguson, N. (2024a). *Kissinger and the True Meaning of Détente: Reinventing a Cold War Strategy for the Contest With China*. Foreign Affairs. <https://www.foreignaffairs.com/united-states/kissinger-and-true-meaning-detente>
- Filipický, J., Knotková Čapková, B., Marek, J., & Vavroušková, S. (2003). *Dějiny Bangladěše, Bhútánu, Malediv, Nepálu, Pákistánu a Šrí Lanky*. Nakladatelství Lidové noviny.
- Gan, N., & Saifi, S. (2024, March 27). *Chinese workers killed in suicide bomb blast as Pakistan grapples with attacks on Beijing's interests*. CNN. <https://edition.cnn.com/2024/03/27/asia/chinese-workers-killed-pakistan-attack-dasudam-intl-hnk/index.html>
- Gandhi, S. (Ed.). (2003). *The Taliban File*. The National Security Archive. <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB97/index.htm>
- Gandhi, S. (Ed.). (2004). *The Taliban File Part III*. The National Security Archive. <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB97/index4.htm>
- Ganguly, S. (1972). U.S. Military Assistance To India 1962-63: A Study In Decision-Making. *India Quarterly*, 28(3), 216–226.
- Ganguly, S. (2001). *Conflict unending: India-Pakistan tensions since 1947*. Columbia University Press.
- Gray, C. S. (1999). *Modern strategy*. Oxford University Press.
- Gray, C. S. (1999). Strategic Culture as Context: The First Generation of Theory Strikes Back. *Review of International Studies*, 25(1), 49–69.
- Gregory, S. (2007). The ISI and the War on Terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 30(12), 1013–1031.

- Hadid, D., & Sattar, A. (2019, August 30). The Key Role Pakistan Is Playing In U.S.-Taliban Talks. *NPR*. <https://www.npr.org/2019/08/30/754409450/the-key-role-pakistan-is-playing-in-u-s-taliban-talks>
- Hanhimäki, J. M. (2004). *The flawed architect: Henry Kissinger and American foreign policy*. Oxford University Press.
- Hopf, T. (1998). The promise of constructivism in international relations theory. *International Security*, 23(1)
- Huntington, S. P. (1996). *The clash of civilizations and the remaking of world order*. Simon & Schuster.
- Hussain, A. (2011, May 10). Abbottabad operation: Civil and military leadership under fire in Senate. *Business Recorder*.
<https://www.brecorder.com/news/3872386/abbottabad-operation-civil-and-military-leadership-under-fire-in-senate-201105101186714>
- Hynek, N., Eichler, J., & Majerník L. (2012). *Konflikt a obnova v Afghánistánu: kontext, prostředí a zájmy*. Ústav Mezinárodních Vztahů.
- Inter-Services Public Relations. (2024). *ISPR Productions*.
https://ispr.gov.pk/#ispr_productions
- James Martin Center for Nonproliferation Studies . (2019, November 5). Pakistan Nuclear Overview. *The Nuclear Threat Initiative*.
<https://www.nti.org/analysis/articles/pakistan-nuclear/>
- Jisi, W. (2023, November 23). *America and China Are Not Yet in a Cold War*. Foreign Affairs. <https://www.foreignaffairs.com/united-states/america-and-china-are-not-yet-cold-war>
- John Lewis Gaddis. (2007). *The Cold War*. Penguin.
- Johnson, J. L. (2006). *Strategic Culture: Methodologies for a Research Program*. Defense Threat Reduction Agency.
- Johnston, A. I. (1995). *Cultural realism: strategic culture and grand strategy in Chinese history*. Princeton University Press.
- Johnston, A. I. (1995). Thinking about Strategic Culture. *International Security*, 19(4), 32–64.
- Kashmir. (2023). In *The Armed Conflict Survey 2023* (pp. 284-289). Routledge.
- Kissinger, H. (1979). *White House years*. Little, Brown and Company.

- Klein, B. S. (1988). Hegemony and strategic culture: American power projection and alliance defence politics. *Review of International Studies*, 14(2), 133–148.
- Kratochvíl, P. (2002). Polarita v teorii mezinárodních vztahů. *Mezinárodní vztahy*, 37(4), 26–46.
- Kriesberg, L., Northrup, T. A., & Thorson, S. J. (Eds.). (1989). *Intractable conflicts and their transformation*. Syracuse University Press.
- Kux, D. (2001). *The United States and Pakistan, 1947-2000: Disenchanted Allies*. Johns Hopkins University Press.
- Lalwani, S. P. (2022). *Threshold Alliance: The China-Pakistan Military Relationship*. US Institute of Peace.
- Lamb, C. (2024, July 25). “Pakistan has been playing us all for suckers.” *The Times*. <https://www.thetimes.com/article/pakistan-has-been-playing-us-all-for-suckers-29rsr2tcts5>
- Lantis, J. S. (2002). Strategic Culture and National Security Policy. *International Studies Review*, 4(3).
- Lantis, J. S. (2005). Strategic Culture: From Clausewitz to Constructivism. *Strategic Insights*, IV (10).
- Lantis, J. S., & Howlett, D. (2019). Strategic Culture. In J. Baylis, J. J. Wirtz, & C. S. Gray (Eds.), *Strategy In The Contemporary World*. Oxford University Press.
- Legro, J. (1995). *Cooperation Under Fire: Anglo-German Restraint During World War II*. Cornell University Press.
- Lepš, J. (2011). Vztahy USA a ČLR v éře administrativy George W. Bushe. In *Vzestup Indie a Číny: Přichází asijské století? Ústav mezinárodních vztahů*.
- Lister, T. (2010, December 2). WikiLeaks: Pakistan quietly approved drone attacks, U.S. special units. *CNN*. <http://edition.cnn.com/2010/US/12/01/wikileaks.pakistan.drones/index.html>
- Lock, E. (2010). Refining strategic culture: return of the second generation. *Review of International Studies*, 36(3), 685–708.
- Maclean, I., Brown, G. W., & Macmillan, A. (2018). *The Concise Oxford Dictionary of Politics and International Relations* (4th ed.). Oxford University Press.
- Mangi, F. (2024, March 14). *China Will Help Pakistan Overcome Foreign Debt Woes, Envoy Says*. Bloomberg. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-03-14/china-will-help-pakistan-overcome-foreign-debt-woes-envoy-says>

- Mazzetti, M. (2013, April 9). How a Single Spy Helped Turn Pakistan Against the United States. *The New York Times*.
<https://www.nytimes.com/2013/04/14/magazine/raymond-davis-pakistan.html>
- Mazzetti, M., Perlez, J., Schmitt, E., & Lehren, A. W. (2010, July 25). Pakistan Aids Insurgency in Afghanistan, Reports Assert. *The New York Times*.
<https://www.nytimes.com/2010/07/26/world/asia/26isi.html>
- McMahon, R. J. (1996). *The Cold War on the Periphery: The United States, India and Pakistan*. Columbia University Press.
- Menon, S. (2020). League of Nationalists. *Foreign Affairs*, 99(5), 132–139.
- Meyer, C. O. (2006). *The Quest For A European Strategic Culture: Changing Norms On Security And Defence In The European Union*. Palgrave Macmillan.
- Monsonis, G. (2010). India's Strategic Autonomy and Rapprochement with the US. *Strategic Analysis*, 34(4), 611–624.
- Morgan, P. (2018). Liberalism and Liberal Internationalism. In *Contemporary Security Studies*. Oxford: Oxford University Press.
- O'Donnell, L. (2024, March 8). *The Taliban Want a Piece of Pakistan*. Foreign Policy.
<https://foreignpolicy.com/2024/02/20/taliban-pakistan-afghanistan-border-dispute/>
- Obama backs India on permanent UN Security Council seat. (2010, November 8). *BBC*. <https://www.bbc.com/news/world-south-asia-11711007>
- Pakistan Defence. (2019). *Pakistan Defence Forum*. Defence.pk. <https://defence.pk/>
- Pant, H. V. (2018). America's evolving relationships with India and Pakistan . In A. T. H. Tan (Ed.), *Handbook on the United States in Asia*. Edward Elgar Publishing Limited.
- Rashid, M. (2020). *Dying to serve: militarism, affect, and the politics of sacrifice in the Pakistan Army*. Stanford, California Stanford University Press.
- Rashid, M. (2020). *Dying to serve: militarism, affect, and the politics of sacrifice in the Pakistan Army*. Stanford, California Stanford University Press.
- Rehman, Z. U. (2015). *ETIM's presence in Pakistan and China's growing pressure*. The Norwegian Peacebuilding Resource Centre.
- Rehman, Z. U. (2024, April 20). Why did the Afghan Taliban sour on Pakistan? *DW*.
<https://www.dw.com/en/why-did-the-afghan-taliban-sour-on-pakistan/a-68873894>
- Reus-Smit, C. (2005). Constructivism. In S. Burchill (Ed.), *Theories of International Relations*. Palgrave Macmillan.

- Sabbagh, D., & Borger, J. (2021, June 14). Nato summit: leaders declare China presents security risk. *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/world/2021/jun/14/nato-summit-china-russia-biden-cyber-attacks>
- Sacks, D. (2021, March 30). *The China-Pakistan Economic Corridor—Hard Reality Greets BRI's Signature Initiative*. Council on Foreign Relations.
<https://www.cfr.org/blog/china-pakistan-economic-corridor-hard-reality-greets-bris-signature-initiative>
- Saunders, H. H., & Hoskinson, S. M. (1971). U.S. Security Commitments to Pakistan. In *Gerald R. Ford Presidential Library*.
<https://www.fordlibrarymuseum.gov/library/document/0332/033200295.pdf>
- Sayed, A., & Hamming, T. (2023). The Tehrik-i-Taliban Pakistan After the Taliban's Afghanistan Takeover. *CTC Sentinel*, 16(5).
- Shafqat, S. (2022). Pakistan in 2021. *Asian Survey*, 62(1), 173–184.
- Sheikh, N. (2024, May 15). Pakistan's Ambiguous Islamic Identity. *JSTOR Daily*.
<https://daily.jstor.org/pakistans-ambiguous-islamic-identity/>
- Shi, J. (2024, March 12). *The China Policy Gap Between Biden and Trump Is Bigger Than You Think*. The Diplomat. <https://thediplomat.com/2024/03/the-china-policy-gap-between-biden-and-trump-is-bigger-than-you-think/>
- Schaffer, T., & Schaffer, H. (2017). Pakistan and the United States: Strategic Partnership, Discordant Goals. In A. Pande (Ed.), *Routledge Handbook of Contemporary Pakistan*. Routledge.
- Schuman, M. (2023, March 1). *What Limits Any U.S. Alliance With India Over China*. The Atlantic. <https://www.theatlantic.com/international/archive/2023/03/india-relations-us-china-modi/673237/>
- Singh, C., & Bailey, M. (2013). Praetorian Democracy, Illiberal but Enduring: Pakistan as Exemplar. *Southeast Review of Asian Studies*, 35, 103–126.
- Singh, S. (2020, September 1). *Line of Actual Control (LAC): Where it is located, and where India and China differ*. The Indian Express.
<https://indianexpress.com/article/explained/line-of-actual-control-where-it-is-located-and-where-india-and-china-differ-6436436/>
- SIPRI Military Expenditure Database 2023. (2023). *SIPRI*, <https://milex.sipri.org/sipri>

- Small, A. (2015). *The China-Pakistan Axis Asia's New Geopolitics*. Oxford University Press.
- Smith, J. M. (2020, June 26). *The Galwan Killings Are the Nail in the Coffin for China and India's Relationship*. Foreign Policy. <https://foreignpolicy.com/2020/06/26/galwan-border-china-india-war-conflict/>
- Smith, J. M. (2020, November 6). *Strategic Autonomy and U.S.-Indian Relations*. War on the Rocks. <https://warontherocks.com/2020/11/strategic-autonomy-and-u-s-indian-relations>
- Smith, S. (2021, May 27). The Quad in the Indo-Pacific: What to Know. *Council on Foreign Relations*. <https://www.cfr.org/in-brief/quad-indo-pacific-what-know>
- Snyder, J. (1977). The Soviet Strategic Culture. Implications for Limited Nuclear Operations. In *R-2154-AF*. Rand Corporation.
- Talbot, I. (2012). *Pakistan: A New History*. Oxford University Press.
- Tankel, S. (2014). *Storming the World Stage: The Story of Lashkar-e-Taiba*. Oxford University Press.
- United Nations. (2021, February 18). *India: UN experts say Jammu and Kashmir changes risk undermining minorities' rights*. OHCHR. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2021/02/india-un-experts-say-jammu-and-kashmir-changes-risk-undermining-minorities>
- US Admiral: "Haqqani is veritable arm of Pakistan's ISI." (2011, September 22). *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/av/world-us-canada-15026909>
- Vallacher, R. R., Coleman, P. T., Bui-Wrzosinska, L., & Nowak, A. (2012). Why Do Conflicts Become Intractable? The Dynamical Perspective on Malignant Social Relations. In L. R. Tropp (Ed.), *The Oxford Handbook of Intergroup Conflict*. Oxford Library of Psychology.
- Vykoukal, J., Litera, B., & Tejchman, M. (2000). *Východ: vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku: 1944-1989*. Libri.
- Winchell, S. P. (2003). Pakistan's ISI: The Invisible Government. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 16(3), 374–388.
- Yamin, B. T. (2008). Pakistan's Nuclear Policy & Doctrine Ten Years Hence – Where Do We Go From Here? *Margalla Papers*.
- Zbořil, Z. (2002). Spory o Kašmír – kolaterální efekt nebo defekt. *Mezinárodní Politika*, 26(4), 10–12.